

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
I SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 6

Milli Məclisin iclas salonu.
9 aprel 2020-ci il.

İclasda Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri S.Qafarova sədrlik etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 93 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	92
Yetərsay	83

İclasda dəvət olunmuşdur:

Elman Rüstəmov, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə namizəd.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. E.S.Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında.
2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı barədə.
3. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının

statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

4. Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 17 may tarixli 74-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

5. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

6. “Böyük Vətən Müharibəsində Qələbənin 75 illiyi (1945–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.09 dəq.)

Lehinə 93

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

1. E.S.Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Siyavuş Novruzov, Aydın Mirzəzadə, Elman Rüstəmov

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.21 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 1

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 93

Nəticə: Qəbul edildi

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı barədə.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Əsədov, Tahir Mirkişili, Sadiq Qurbanov, Azər Badamov, Musa Quliyev, Qüdrət Həsənquliyev, Musa Qasımlı, Siyavuş Novruzov, Sahib Aliyev, Bəhrüz Məhərrəmov, Anar İsgəndərov, Qənirə Paşayeva, İlham Məmmədov, İltizam Yusifov, Nigar Arpadarai, Zahid Oruc, Səməd Seyidov

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.09 dəq.)

Lehinə 89

Əleyhinə 1

Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Tahir Kərimli, Razi Nurullayev, Nizami Səfərov, Qüdrət Həsənzadə, Siyavuş Novruzov, Ziyafət Əsgərov, Erkin Qədirli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.15 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.50 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.50 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.51 dəq.)

Lehinə 89

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 90

Nəticə: Qəbul edildi

4. Azərbaycan Respublikasının 1996-cı il 17 may tarixli 74-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.52 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.53 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 90

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.53 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

5. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.54 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 90

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.55 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.56 dəq.)

Lehinə 90

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 90

Nəticə: Qəbul edildi

6. “Böyük Vətən Müharibəsində Qələbənin 75 illiyi (1945–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Siyavuş Novruzov, Zahid Oruc, Tahir Kərimli, Aydın Mirzəzadə, Aydın Hüseynov, Erkin Qədirli, Ziyafət Əsgərov, Hicran Hüseynova, Musa Qasımlı

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.00 dəq.)

Lehinə 87

Əleyhinə 0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Maddə 1 qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.23 dəq.)

Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Maddə 2 qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.24 dəq.)

Lehinə	86
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	89
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Maddə 3 qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.24 dəq.)

Lehinə	86
Əleyhinə	1
Bitərəf	3
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.25 dəq.)

Lehinə	88
--------	----

Əleyhinə	1
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri

S.QAFAROVA

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

9 aprel 2020-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar. Mən media nümayəndələrini də salamlayıram. Onlar hazırda ikinci mərtəbədəki monitorlardan bizim iclasımızı izləyirlər.

Hörmətli həmkarlar, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	92
Yetərsay	83

Yetərsay var, iclasa başlaya bilərik.

Hörmətli deputatlar, gündəlik sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.09 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Gündəlik qəbul edildi, çox sağ olun. Gündəliyin müzakirəsinə ehtiyac varmı?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Bağışlayın. Siyavuş müəllim.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Oldu. Hörmətli deputatlar, bildiyiniz kimi, bu günlərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev yeni bir humanist addım atmışdır. Dövlət başçısının imzaladığı sərəncama əsasən ölkəmizdə koronavirus (COVID-19) infeksiyasının yayılması ilə əlaqədar yaşına və səhhətinə görə xüsusi qayğıya ehtiyac duyan 65 yaşından yuxarı 176 nəfər məhkum əfv edilmişdir. Ölkə və dünya ictimaiyyəti tərəfindən yüksək qiymətləndirilən bu tədbir ilk növbədə Azərbaycanda həyata keçirilən dövlət siyasətinin mahiyyətində insana və vətəndaşa qayğının dayandığını göstərməklə yanaşı, sübut edir ki, bu gün siyasi mənsubiyyətdən, əqidəsindən, cəmiyyətdə mövqeyindən, statusundan asılı olmayaraq, hər bir insanın həyatı və sağlamlığı dövlətimiz üçün ən böyük dəyərdir.

Bununla bağlı xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə koronavirus infeksiyasının yayılmasına qarşı görülən bütün işlər möhtərəm Prezidentimizin diqqət mərkəzindədir. Əlbəttə, həyata keçirilən tədbirlərdə əsas məqsəd əhalinin sağlamlığının qorunmasıdır.

Bir neçə gün öncə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev

və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva Sum-qayıtda tibbi maska istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak etdilər. Möhtərəm Prezidentimiz öz çıxışında koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizə sahəsində ölkəmizdə həyata keçirilən geniş miqyaslı tədbirlər haqqında xalqa məlumat verdi.

Dövlət başçısının iki gün öncə imzaladığı digər bir sərəncama əsasən pandemiya şəraitində tibb müəssisələrinə tələbatın qarşılınması və infeksiyaya yoluxmuş xəstələrin müalicəsinin səmərəli təşkili məqsədi ilə modul tipli 6 xəstəxananın quraşdırılması üçün dövlət büdcəsindən 15 milyon manata yaxın vəsait ayrılmışdır.

Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan dünyada koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizənin ön sıralarında dayanmışdır, bu sahədə beynəlxalq miqyasda göstərilən səylərə sanballı töhfə verir.

Ölkədə iqtisadi fəallığın qorunması üçün görülən işlərə də diqqətinizi cəlb etmək istərdim. İqtisadi böhrana yol verməmək üçün lazımı tədbirlər görülür, orta və kiçik sahibkarlara şərait yaradılır, işçilərin ixtisar edilməsinin qarşısı alınır, aztəminatlı insanlara yardım göstərilir. Həyata keçirilən bütün bu tədbirlərə görə cənab Prezidentə Milli Məclis adından təşəkkürümüzü bildirirəm.

Hörmətli deputatlar, bu gün bəşəriyyətin qarşılaşdığı koronavirus pandemiyasını bir çoxları müharibə ilə müqayisə edirlər. Ancaq bu dəfə müharibədə insanlığa meydan oxuyan görünməz düşməndir.

Azərbaycanda bu bəlaya qarşı mübarizədə polis və gömrük xidməti əməkdaşları, Sərhəd Qoşunlarının əsgər və zabitləri, ön cəbhədə olan tibb işçiləri – həkimlər, tibb bacıları, hərbi tibb müəssisələrinin heyəti karantin rejimi şəraitində fədakarlıq göstərirlər. Onlar hər gün öz

sağlamlığını təhlükə altına ataraq, bu bələdan qurtulmaq üçün əllərindən gələni edirlər. Düşünürəm ki, biz onlara nə qədər təşəkkür etsək də, azdır. Mən xahiş edirəm, pandemiya qarşı mübarizədə peşə və vətəndaşlıq borclarını şərəf və vicdanla yerinə yetirən bu fədakar insanlarımızı ayaq üstə ürəkdən alqışlayaq. (*Alqışlar.*)

Hörmətli həmkarlar, indi icazə verin, gündəliyin məsələlərinə keçək. Gündəliyimizin birinci məsələsi möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin təqdimatı ilə Elman Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqındadır.

Mən sözü İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişiliyə verirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar! Siz də qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Milli Məclisə Elman Rüstəmovun Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında təqdimat göndərmişdir. “Milli Məclisin komitələri haqqında” Qanunun 12-ci maddəsinə uyğun olaraq təqdimat İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində baxılaraq müzakirə olunmuş və müvafiq rəy hazırlanmışdır.

Hörmətli Elman Rüstəmov uzun illərdir ki, Mərkəzi Banka rəhbərlik edir. Bu illər ərzində Azərbaycanda Mərkəzi Bank mühüm bir iqtisadi institut kimi yaranmış, formalaşmış və iqtisadi idarəetmədə öz əhəmiyyətini qazanmışdır. Dünyada baş verən müxtəlif iqtisadi böhranların ölkəmizin bank-maliyyə sektoruna təsirini minimallaşdırmaq istiqamətində Mərkəzi Bankın mühüm xidmətləri

olmuş və keçən müddət ərzində Bank rəhbərliyi müstəsna təcrübə əldə etmişdir. Məhz bu təcrübə dünya iqtisadiyyatının və iqtisadi münasibətlərin indiki qeyri-müəyyənliyi fonunda təhlükələri dəf etmək baxımından böyük əhəmiyyət kəsb etməkdədir.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin irəli sürdüyü yeni iqtisadi modelin əsas hərəkətverici qüvvələrindən birinin özəl sektor və özəl investisiyalar olması bu investisiyaların maliyyələşməsində, bütövlükdə, maliyyə sektoru qarşısında mühüm vəzifələr qoymuşdur. Bütün bu vəzifələr bank-maliyyə sektorunda təcrübəli kadrların çalışmasını zəruri edir. Son zamanlar Mərkəzi Bank tərəfindən aparılan yumşaq pul-kredit siyasəti inflyasiyanı hədəfləyən və makroiqtisadi sabitliyi dəstəkləyən addımların atılmasına imkan yaratmaqdadır.

Hörmətli Elman müəllim ölkəmizdə də, onun hüdudlarından kənar da kifayət qədər tanınan iqtisadçı alim və eyni zamanda, təcrübəli bank rəhbəridir. Komitənin rəyi hər bir deputata paylanılıb. Təklif olunur ki, Elman Rüstəmov yenidən Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvü seçilsin. Həmkarlarımdan xahiş edirəm, bu məsələyə müsbət münasibət bildirsinlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Görürəm ki, çıxış etmək istəyən var. Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim, söz Sizindir.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri, mən də Elman müəllimin namizədliyini dəstəkləyirəm. Elman müəllim uzun müddətdir ki, bu sahədə çalışır. Neçə illərdir, parlamentlə əlaqəli şəkildə işləyir və biz birlikdə fəaliyyət göstəririk. İstər Azərbaycanda 1995-ci ildə pul-kredit sisteminin ən çətin dövrlərində, istər neft bumu, istərsə də postneft dövründə Azər-

baycanda pul-kredit siyasəti cənab Prezidentin rəhbərliyi altında düzgün olaraq həyata keçirilib. Mərkəzi Bank və Mərkəzi Bankın rəhbəri də bu sahədə həm bankların fəaliyyəti, həm də vətəndaşların banklara olan inamı, etibarını ilə bağlı lazımi addımlar atır. Elə təkcə 2019-cu ildə cənab Prezidentin təşəbbüsü ilə, vətəndaşların ABŞ dolları ilə götürdükləri kreditlərin manata uyğunlaşdırılması və bu sahədə vətəndaşlara dəyən ziyanın ödənilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan dünyaya nümunə olaraq gözəl addım atdı. Bununla 800 minə yaxın vətəndaşın hüquqları qorundu. Bu baxımdan, Mərkəzi Bank xüsusi rol oynayır və Elman müəllimin də xüsusi rolu var. Həm alim, həm bir ziyalı, həm də maliyyə-kredit siyasətini bilən insan kimi. Ona görə də həmkarlarımdan, xahiş edirəm, səs verək və keçək gündəliyin digər məsələlərinə. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim. Aydın Mirzəzadə, buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Mən də Elman müəllimin Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvlüyünə namizədliyini dəstəkləyirəm. Elman müəllim Azərbaycan iqtisadi məktəbinin yetirməsidir. Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsində, məhz iqtisadi sahədə, bank sektorunda çox böyük xidmətləri var. Onun fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanda çox geniş bank şəbəkəsi formalaşmışdır. Dünyada gedən iqtisadi böhran dövrlərində Azərbaycan manatının sabit saxlanmasında, Azərbaycan bank sisteminin ayaq üstə möhkəm durmasında Elman müəllimin böyük xidmətləri var.

Fürsətdən istifadə edib, mən hörmətli Elman müəllimə müraciət etmək istəyirəm. Bu məsələ bu gün vətəndaşlarımız tərəfindən tez-tez qaldırılır. Xüsusi karantin rejimində

vətəndaşlarımızın bir çoxu, təəssüf ki, iş yerindən məhrum olub. İnsanlar “Evdə qal” çağırışına riayət edirlər. Eyni zamanda, müəyyən qisim vətəndaşlarımızın banklara kredit borcu var və banklar müraciət edərək indiki dövrdə onlardan kredit borcunun ödənilməsini tələb edirlər. Hüquqi cəhətdən düzgün edirlər. Mən çox istərdim ki, Elman müəllim özəl bank rəhbərləri ilə danışaraq xüsusi karantin rejimində kreditlərin faiz dərəcələrinin dondurulması məsələsini gündəmə gətirərdi. Bu, vətəndaşlarımıza edilən ən böyük xidmətlərdən biri olardı. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aydın müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən də bu fikirdəyəm ki, ötən dövrdə Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsində Elman müəllimin qazandığı nailiyyətlər qarşıdakı dövrdə də onun uğurlu fəaliyyətinə möhkəm zəmin yaradır. Biz hamımız Elman müəllimi yaxşı tanıyıırıq, onun işgüzar və insani keyfiyyətlərinə də bələdik. Elman müəllim, çıxış etmək istəyirsinizmi?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

E.Rüstəmov, *Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə namizəd.*

Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli sədarət, hörmətli millət vəkilləri, media mənsubları! İlk növbədə mənə yenidən göstərilən bu yüksək etimada görə möhtərəm Prezident İlham Əliyev cənablarına öz dərin minnətdarlığımı və təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Mən artıq qeyd edildiyi kimi, bu vəzifəyə 1994-cü ildə ölkədə dərin hərbi, siyasi, sosial, iqtisadi böhran dövründə ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən gətirilmişəm və son 17 ildə möhtərəm Prezidentin rəhbərliyi altında ölkədə gedən nəhəng dövlət quruculuğu işlərində iştirak etməyimdən

böyük şərəf duyuram.

Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkillərimiz! Mən sizinlə ilk dəfədir, görüşürəm. Fürsətdən istifadə edib, sizin hamınızı təbrik edirəm. Yeni parlament üzvlərinə də bu mürəkkəb, çətin dövrdə, hakimiyyətin bütün qanadları ilə birlikdə uğurlar arzulayıram. Mənə göstərdiyiniz bu böyük etimada görə bir daha sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, hörmətli Elman müəllim.

Hörmətli həmkarlar, təklif edirəm, biz məsələni səsə qoyaq. Xahiş edirəm, Elman Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin olunmasına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.21 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Elman müəllim, Sizi təbrik edirik!

Elman müəllim, deyəsən, suala cavab vermək istəyirdiniz, yoxsa?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

E.Rüstəmov. Yəqin bilirsiniz ki, bu günlərdə cənab Prezidentin tapşırığı ilə yaradılmış işçi qrupların birinə – makroiqtisadi sabitlik qrupuna mən başçılıq edirdim. Bu günlərdə Nazirlər Kabineti tərəfindən sərəncam və tapşırıqlara müvafiq olaraq bütövlükdə tədbirlər planı təsdiq

olundu. O tədbirlər planında görüləsi iş istiqamətlərdən biri də Aydın müəllimin qaldırdığı məsələyə münasibətdir. Bu istiqamətdə işlər gedir və bu günlərdə biz müsbət beynəlxalq praktikaya uyğun olaraq öz planlarımızı açıqlayacağıq.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Elman müəllim. Biz Sizə uğurlar arzulayırıq. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 2-ci məsələsinə keçirik. Bildiyiniz kimi, Konstitusiya Qanununa uyğun olaraq, hər il yaz sessiyasının beşinci iclasında Nazirlər Kabinetinin hesabatı dinlənilir.

Ölkədə yaranmış epidemioloji vəziyyət səbəbindən və Nazirlər Kabinetinin təxirəsalınmaz problemlərlə məşğul olması ilə əlaqədar qərara alınmışdır ki, Baş nazir və onun müavinləri, nazirlər, komitə sədrləri, digər qurumların rəhbərləri Milli Məclisin iclasında birbaşa iştirak etməsinlər. Ancaq burada səslənən bütün çıxışlar, fikirlər və suallar Nazirlər Kabinetinə göndəriləcək və onun fəaliyyətində nəzərə alınacaqdır.

Hörmətli deputatlar, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası 2019-cu ildə ölkəmizdə makroiqtisadi sabitliyin qorunmasını və möhkəmlənməsini təmin etmişdir. Bu il yanvarın 13-də ötən ilin yekunlarına həsr edilmiş müşavirədə dövlət başçısının dediyi kimi, "...bütövlükdə 2019-cu il ölkəmiz üçün uğurlu il olmuşdur. İlin əvvəlində qarşıya qoyduğumuz bütün vəzifələr uğurla icra edildi, ölkəmizin dayanıqlı inkişafı təmin olundu. Beləliklə, həm siyasi, həm iqtisadi, həm də sosial sahələrdə böyük uğurlar əldə edilmişdir".

Hörmətli həmkarlar, ötən il dövlətin iqtisadi siyasətinin

prioritetlərini iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft ixracının stimullaşdırılması, aqrar sahəyə dövlət dəstəyinin artırılması təşkil etmişdir. İdarəetmə və struktur islahatları, habelə vergi və gömrük sistemində islahatlar dərinləşdirilmiş, dövlət vəsaitlərindən istifadə sahəsində şəffaflıq, səmərəlilik və maliyyə intizamı gücləndirilmişdir. Ölkənin strateji valyuta ehtiyatları artaraq 2019-cu ilin sonunda 51 milyard dollara çatmışdır.

Möhkəm iqtisadi və maliyyə bazasının yaradılması 4 milyon 200 min nəfəri əhatə edən 2,3 milyard manatlıq geniş sosial paketin həyata keçirilməsinə imkan vermişdir. Minimum əmək haqqının, sosial müavinətlərin, minimum pensiyanın, dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlarda çalışanların əmək haqqının, məcburi köçkünlər üçün vahid aylıq müavinətin məbləğinin, digər sosial ödənişlərin artması əhalinin sosial müdafiəsinin güclənməsinə, kölgə iqtisadiyyatının və qeyri-rəsmi məşğulluğun azalmasına təsir göstərmişdir. Bu da vacibdir ki, əhalinin gəlirlərinin artım dinamikası inflyasiyanı bir neçə dəfə üstələmişdir.

Yaşadığımız günlərdə koronavirus (COVID-19) pandemiyasının əhatə dairəsinin və coğrafiyasının genişlənməsi qlobal iqtisadiyyata, beynəlxalq maliyyə və əmtəə bazarlarına, o cümlədən neftin qiymətinə mənfi təsir göstərmişdir. Bu gün möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə dünya enerji və səhm bazarlarında baş verən kəskin dalğalanmaların iqtisadiyyata, makroiqtisadi sabitliyə, məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı kompleks tədbirlər həyata keçirilir. Hökumətin bu günlərdə təsdiq etdiyi iqtisadi artıma və sahibkarlığa dəstək proqramının həcmi 2,5 milyard manat və ya ümumi daxili məhsulun 3 faizini təşkil edir. Hesab edirəm ki, bu cür irimiqyaslı proqramın

hazırlanması və icrasına başlanılması məhz əvvəlki illərdə, xüsusən 2019-cu ildə həyata keçirilmiş uğurlu sosial-iqtisadi siyasətin hesabına mümkün olmuşdur.

Hörmətli həmkarlar, Nazirlər Kabinetinin illik hesabatlarının parlamentdə dinlənilməsi sosial-iqtisadi inkişaf məsələlərinin obyektiv araşdırılmasında və həllində millət vəkillərinin iştirakına şərait yaradır. Hesab edirəm ki, bu gün keçirəcəyimiz müzakirələr də faydalı olacaq, Hökumətin fəaliyyətinin səmərəliyinin daha da artmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikasının Baş naziri cənab Əli Əsədov Milli Məclisdə məruzəsinin videoyazısını bizə göndərmiş. Təklif edirəm, məruzənin videoyazısına baxaq.

Əli Əsədov, *Azərbaycan Respublikasının Baş naziri*.

Hörmətli Sədr! Hörmətli deputatlar!

Bu gün Nazirlər Kabineti 2019-cu ildəki fəaliyyəti haqqında Milli Məclis qarşısında hesabatla çıxış edir. Məruzəyə keçməzdən əvvəl altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin fəaliyyətə başlaması münasibəti ilə deputat mandatı qazanmış bütün millət vəkillərini, parlamentin yeni seçilmiş rəhbərliyini ürəkdən təbrik edirəm!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin yeniləşmə istiqamətində atdığı addımların fonunda Nazirlər Kabineti öz fəaliyyətini daim təkmilləşdirməyə, dövlət idarəçiliyinin modernləşdirilməsini nəzərdə tutan siyasi qərarların ardıcıl və səmərəli icrasına çalışır.

İndiyədək Nazirlər Kabineti ilə Milli Məclisin birgə uzlaşdırılmış fəaliyyəti bütün sahələrdə vahid dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmişdir. Bu, islahatların uğurla reallaşdırılmasının və milli iqtisadiyyatın davamlı inkişafının ən vacib şərtlərindən biridir.

Əminəm ki, bizim birgə fəaliyyətimiz bundan sonra da sistemli və ardıcıl şəkildə davam etdiriləcəkdir.

Dövlət başçısı tərəfindən həyata keçirilən struktur və kadr dəyişiklikləri digər qurumlar kimi Nazirlər Kabinetinin fəaliyyətinə də yeni impuls verməkdədir. Biz ölkənin ali rəhbərliyinin Nazirlər Kabinetinə dəstəyini və etimadını yüksək dəyərləndirir və yaradılan bu imkandan daha səmərəli istifadə edilməsini əsas vəzifəmiz hesab edirik. Çünki bu dəstək və etimad həm də böyük məsuliyyət deməkdir.

Hörmətli millət vəkilləri!

2019-cu il müasir Azərbaycanın tarixinə köklü islahatlar ili kimi daxil olmuşdur. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan siyasi, iqtisadi və sosial islahatlar dönməz xarakter almaqla, cəmiyyətin bütün fəaliyyət sahələrini əhatə etmiş, ölkəni yeni inkişaf mərhələsinə çıxarmışdır.

Əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması istiqamətində görülən tədbirlərin nəticəsi olaraq, Dünya Bankı tərəfindən 2020-ci il üçün dərc olunan “Doing Business” hesabatında Azərbaycan ən islahatçı 20 ölkə sırasında yer almışdır.

Əvvəlki illər kimi hesabat dövrü də Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün uğurlu olmuşdur. Əldə olunan müsbət nəticələri, ilk növbədə, ölkə rəhbərliyinin siyasi iradəsi və qətiyyətli addımları, ictimai-siyasi sabitliyin qorunub saxlanması, dövlət idarəçiliyinin səmərəli təşkili, sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı strateji hədəflərin dəqiq müəyyən edilməsi şərtləndirmişdir.

Son illər iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, qeyri-neft sektorunda daha yüksək artımın təmin edilməsi, ixrac imkanlarının genişləndirilməsi, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində əsaslı tədbirlər həyata ke-

çirilmişdir.

Qlobal iqtisadiyyatda qeyri-müəyyənliyin gücləndiyi bir şəraitdə islahat proqramları çərçivəsində həyata keçirilən kompleks tədbirlər nəticəsində 2019-cu ildə makroiqtisadi sabitlik və dayanıqlı iqtisadi artım təmin edilmişdir. Belə ki, 2018-ci illə müqayisədə ümumi daxili məhsul real ifadədə 2,2 faiz, sənaye məhsulu istehsalı isə 1,8 faiz artmışdır.

Hesabat ilində əlavə dəyər istehsalı qeyri-neft sektoru üzrə 3,5 faiz, qeyri-neft sənayesi üzrə 14,9 faiz çox olmuşdur.

Xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim ki, makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsi və əhalinin həyat səviyyəsinin qorunması məqsədi ilə hökumət inflyasiyanın minimal səviyyədə saxlanılmasına böyük əhəmiyyət verir. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində inflyasiyanın səviyyəsi 2019-cu ildə 2,6 faiz təşkil etmişdir.

Hesabat ilində ölkədə işsizliyin səviyyəsi ən aşağı həddə olmaqla 4,8 faiz təşkil etmişdir. Perspektiv dövrdə məşğulluq siyasətinin daha da gücləndirilməsi iqtisadi və sosial siyasətin ən mühüm vəzifəsi kimi diqqət mərkəzində saxlanılacaqdır.

2019-cu ildə əvvəlki ilə nisbətən əhalinin nominal gəlirləri 7,4 faiz artmışdır. Orta aylıq nominal əmək haqqı isə 16,6 faiz artaraq 635 manat təşkil etmişdir. İnflyasiyanı nominal gəlirlərin artımı 4,8 faiz bəndi, orta aylıq əmək haqqı isə 14 faiz bəndi üstələmişdir.

Dövlət büdcəsinin gəlirləri 24,2 milyard manat və ya 104,5 faiz, xərcləri isə 24,4 milyard. manat və ya 97,0 faiz səviyyəsində icra olunmuşdur.

Ötən dövrdə dövlət büdcəsinin şəffaflığının və ünvanlılığının təmin edilməsi, vergi və gömrük inzibatchılığının təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm işlər görülmüş-

dür. Nəticədə vergi və gömrük borcları üzrə yığım səviyyəsi yüksəlmiş, qeydiyyatdan keçmiş ödəyicilərin sayı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Strateji valyuta ehtiyatları hesabat ilinin əvvəlindən 14,2 faiz artaraq 51 milyard dollara çatmış və ÜDM-nin həcmi üstələmişdir. 2019-cu ildə ilk dəfə olaraq Dövlət Neft Fondunun aktivləri 40 milyard dolları ötmüşdür.

Hesabat ilinin sonuna xarici dövlət borcunun məbləği 9 milyard 91 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. İmzalanmış sazişlər üzrə istifadə edilmiş kreditlərə görə xarici dövlət borcu 2019-cu ildə ÜDM-nin 18,9 faizini təşkil etmişdir.

Əvvəlki illə müqayisədə 2019-cu ildə əsas kapitala yönəldilmiş investisiyaların həcmi qeyri-neft sektoru üzrə 1,9 faiz, qeyri-neft sənayesi üzrə 23 faiz artmışdır. Bu investisiyaların 70 faizi daxili, 30 faizi xarici mənbələr hesabına formalaşmışdır.

Dövlət investisiya proqramında nəzərdə tutulmuş vəsaitlər hesabına həyata keçirilmiş infrastruktur və sosial təyinatlı layihələr regionların inkişafına, əhalinin iqtisadi və sosial ehtiyaclarının ödənməsinə mühüm töhfə vermişdir.

Hesabat ilində xarici ticarət dövriyyəsi 33,1 milyard ABŞ dolları, o cümlədən ixrac 19,5 milyard dollar, idxal isə 13,7 milyard dollar təşkil etmiş, nəticədə 5,8 milyard dollarlıq müsbət saldo yaranmışdır. Bu dövrdə qeyri-neft ixracı 14,4 faiz artmışdır.

Hörmətli millət vəkilləri!

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə uğurlu sənayeləşmə siyasəti həyata keçirilmiş, çoxsaylı müasir istehsal sahələri yaradılmışdır. Ümumilikdə, son 16 il ərzində qeyri-neft sənayesində istehsalın həcmi 2,5 dəfə

artmışdır. 2019-cu ildə isə 1,8 faiz çox sənaye məhsulu istehsal olunmuşdur.

Ötən il ölkə sənayesi üçün əlamətdar hadisə kimi Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ərazisində inşa olunmuş “SOCAR Karbamid” zavodunun və “SOCAR Polimer” zavodunun istifadəyə verilməsini qeyd etmək olar.

Ölkəmiz kosmik sənayenin inkişafında da mühüm nailiyyətlər əldə etməkdədir. Kosmik sənaye üzrə ən əlamətdar hadisə Bakı şəhərinin 2023-cü ildə keçiriləcək Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etmək hüququnu qazanmasıdır. Artıq orbitə buraxılmış üç peyk həm də ölkəmizin ixrac potensialının artırılmasına xidmət edir.

Fiziki şəxslərin problemlı kreditləri məsələsinin həlli ilə bağlı dövlət büdcəsindən 639 milyon manat məbləğində pul vəsaiti vaxtı keçmiş kredit borclarının ödənilməsinə yönəldilmişdir.

2019-cu ildə əhalinin, xüsusən də aztəminatlı təbəqənin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədi ilə geniş sosial paket reallaşdırılmışdır. Belə ki, sosial müavinət və təqaüdlər orta hesabla 92 faiz, minimum pensiyanın məbləği 72 faiz, minimum əmək haqqı 92 faiz artırılmışdır.

Bununla yanaşı, dövlət büdcəsindən maliyyələşən və maliyyə yardımı alan təşkilatlarda çalışanların əmək haqlarının orta hesabla 50 faiz artırılması təmin edilmişdir. Qeyd olunan artımların maliyyə tutumu 2,3 milyard manata bərabər olmaqla 4,2 milyon nəfəri əhatə etmişdir.

2019-ci ildə sosial siyasətin ən mühüm hadisələrindən biri də icbari tibbi sığortaya keçid üçün hazırlıq işlərinin tamamlanması olmuşdur. Bunu Azərbaycan səhiyyəsinə tarixi bir islahat kimi dəyərləndirmək olar. İcbari tibbi

sığorta sisteminə keçidin əsas məqsədi əhaliyə etibarlı, keyfiyyətli tibbi xidmətlərin göstərilməsini təşkil etmək, sərf olunan xərclərin daha ədalətli və səmərəli bölgüsünü təmin etməkdir.

Məcburi köçkün vətəndaşlarımızın rifah halının yaxşılaşdırılması və onların üzləşdikləri problemlərin aradan qaldırılması məqsədi ilə son 16 il ərzində dövlət tərəfindən geniş miqyaslı işlər görülmüş, müasir yaşayış kompleksləri, qəsəbələr salınmışdır.

Şəhid ailələrinə 11 min manatlıq birdəfəlik ödənişin verilməsi sosial təminat sahəsində cənab Prezidentin irəli sürdüyü önəmli təşəbbüslərdən biri kimi qeyd edilməlidir. Bu vəsait 12 min şəhidimizin 18 min vərəsəsinə tam şəkildə ödənilmişdir.

Məlum olduğu kimi, ötən ilin əvvəlində Şamaxı, Ağsu, İsmayilli rayonlarında dağıdıcı zəlzələ baş vermişdir. İnsan itkisi olmasa da, xeyli sayda ev dağıntıya məruz qalmışdır. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində zəlzələnin fəsadları qısa bir müddətdə aradan qaldırılmış, yüzlərlə yeni ev tikilmiş və ya təmir olunaraq bərpa edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019–2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nda nəzərdə tutulmuş tədbirlər ötən il uğurla icra olunmuşdur.

Hesabat ilində ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər davam etdirilmişdir. Görülmüş tədbirlər nəticəsində 2018-ci illə müqayisədə kənd təsərrüfatı istehsalı 7,2 faiz artmışdır.

2019-cu ildə əkin sahələrinin suvarma suyu ilə təminatının yaxşılaşdırılması, yeni suvarılacaq torpaqların istifadəyə verilməsi, nasos stansiyalarının, magistral su kanallarının və digər obyektlərin tikintisi davam etdirilmişdir.

Nəqliyyat infrastrukturunu inkişaf etdirməklə ölkəmizin tranzit potensialının reallaşdırılması iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinin ən vacib şərtlərindən biridir. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, açıq dənizə çıxışı olmayan Azərbaycan bu gün nəqliyyat mərkəzinə çevrilməkdədir. Son 16 il ərzində nəqliyyat sektorunda mühüm layihələr həyata keçirilmiş, bu sahəyə irihəcmli investisiyalar yönəldilmişdir.

2019-cu il həm də TANAP qaz kəmərinin istismara verilməsi ilə əlamətdar olmuşdur. Cənub Qaz Dəhlizinin əsas hissəsi olan TANAP layihəsinin reallaşdırılması ölkəmizin iqtisadi tarixində mühüm nailiyyətlərdən biri kimi qeyd edilməlidir. Bu dəhlizin sonuncu layihəsi olan TAP layihəsi icra olunmaqdadır.

2019-cu ildə informasiya və rabitə sektorunda göstərilən xidmətlərin həcmi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Bu xidmətlərin əksəriyyəti əhali tərəfindən istehlak edilmişdir və əldə olunmuş gəlirin 83 faizi qeyri-dövlət sektorunun payına düşmüşdür. 2019-cu ilin mart ayında Avropa ilə Asiya arasında tarixi İpək Yolunun üzərində yeni Rəqəmsal İpək Yolunu formalaşdıracaq 400 km uzunluğu olan Transxəzər fiber-optik kabel xəttinin çəkilməsi ilə bağlı Azərbaycan və Qazaxıstan arasında Saziş imzalanmışdır. Noyabr ayında isə Aktau şəhərində həmin kabel xəttinin inşasına başlanılması ilə əlaqədar təməlqoyma mərasimi keçirilmişdir.

Ötən il milli iqtisadiyyatın inkişafı və dövlətin maliyyə imkanlarının genişlənməsi fonunda hərbi potensialımız və ölkəmizin müdafiə qabiliyyəti də güclənmişdir. Bu sahə daim Azərbaycan Prezidentinin və Hökumətinin ən prioritet sahəsi olaraq qalır.

Hörmətli deputatlar, ötən ilin hesabat məruzəsi ilə çıxış

etdiyimiz bir vaxtda bu gün üzləşdiyimiz ciddi problemlərdən, xüsusilə də koronavirus pandemiyasının doğurduğu risklərdən, dünya neft bazarında dalğalanmaların milli iqtisadiyyatımıza mənfi təsirlərindən danışmaya bilmərik.

Bildiyiniz kimi, koronavirus epidemiyasının Azərbaycan ərazisində yarada biləcəyi təhlükənin qarşısının alınması, profilaktik və təxirəsalınmaz tədbirlərin operativ həyata keçirilməsi üçün cənab Prezidentin 2020-ci il 27 fevral tarixli Sərəncamı ilə Nazirlər Kabineti yanında operativ qərarğah yaradılmışdır.

Nazirlər Kabineti “Azərbaycan Respublikasında yeni koronavirus xəstəliyinin yayılmasının qarşısının alınmasına dair Tədbirlər Planı” təsdiq etmişdir. Hazırda nəzərdə tutulmuş silsilə tədbirlər ardıcıl həyata keçirilməkdədir.

Azərbaycanda sanitar-epidemioloji vəziyyət ciddi nəzərətdədir. Epidemiyadan qorunmaq üçün ölkəmizdə kifayət qədər tibbi ləvazimat vardır. Eyni zamanda, onların yerli istehsalının təşkili istiqamətində də konkret işlər görülüb.

Nazirlər Kabineti yanında operativ qərarğah “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25-ci maddəsinə uyğun olaraq 2020-ci il martın 14-dən etibarən ölkə ərazisində tətbiq olunacaq bəzi sosial təcrid tədbirlərini elan etmişdir. Martın 24-dən aprelin 20-dək Azərbaycanda xüsusi karantin rejimi elan olunmuşdur.

Bundan başqa, martın 29-dan xüsusi karantin rejimi gücləndirilmiş və 2 aprel tarixli Qərara əsasən aprelin 5-dən 20-dək hərəkət məhdudiyyətləri müəyyən olunmuşdur. Bu tədbirlərin tətbiqi qaçılmazdır.

Hörmətli millət vəkili!

Hökumət dünya iqtisadiyyatında gedən prosesləri

gündəlik izləyir və qabaqlayıcı rejimdə tədbirlər həyata keçirir. Koronavirus pandemiyası, aşağı neft qiymətləri və sosial təcriddən irəli gələn aşağı tələbin digər ölkələrdə olduğu kimi milli iqtisadiyyatımız üçün təsirlər yaradacağı istisna edilmir. Lakin Hökumət ölkə iqtisadiyyatına mənfi təsirlərin aradan qaldırılması üçün müvafiq təsir alətlərinə malikdir və bu alətlərdən çevik istifadə olunacaqdır.

Cənab Prezidentin 2020-ci il 19 mart tarixli Sərəncamı ilə koronavirus pandemiyasının Azərbaycan iqtisadiyyatına mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 1 milyard manat ayrılıb, həmçinin iqtisadiyyat, maliyyə, əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirləri və Mərkəzi Bank sədrinin rəhbərliyi ilə dörd işçi qrup yaradılıb və hazırda vahid tədbirlər planı hazırlanıb və təsdiq olunub. Təsdiq olunmuş vahid Tədbirlər Planı Hökumət tərəfindən vaxtında və tam həcmdə icra olunacaqdır.

Azərbaycan dövləti tərəfindən görülən bütün tədbirlər xalqın sağlamlığını, ölkəmizin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi daşıyır. Karantin rejiminin tətbiq olunması, məhdudlaşdırıcı tədbirlərin görülməsi, bütün görülən işlər, qəbul edilmiş qərarlar bir məqsədi güdür – biz bu ağır sınaqdan az itkilərlə çıxmalıyıq və vətəndaşlarımızı qorumaalıyıq.

Hörmətli millət vəkilləri, parlament tərəfindən qəbul edilən qanunlar sosial-iqtisadi və institusional inkişafın hüquqi bazasını təmin edir. Təsadüfi deyildir ki, martın 10-da altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin ilk iclasındakı nitqində möhtərəm cənab Prezident ölkəmizdə aparılan genişmiqyaslı və çoxşaxəli islahatlara Milli Məclisin də töhfə və təkan verməli olduğunu bildirmişdir. Heç şübhəsiz, qanunvericilik bazası

müasir çağırışları nəzərə almaqla təkmilləşdirilməli, yeni prioritetlər və hədəflərlə uzlaşdırılmalı, parlamentin iqtisadi sahədə görülən işlərlə bağlı rolu daha da artmalıdır.

Dövlət başçısının tövsiyələrini nəzərə almaqla biz parlamentlə Nazirlər Kabinetinin daha səmərəli və konstruktiv əməkdaşlığı, birgə fəaliyyəti üçün zəruri olan bütün tədbirləri görmək əzmindəyik.

Diqqətinizə görə sağ olun!

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, biz cənab Baş nazirin çıxışına qulaq asdıq və hörmətli Əli müəllimə təşəkkürümüzü bildiririk.

Mən baxıram, yazılanlar çoxdur və təklif edərdim ki, biz 10 dəqiqəlik çıxışlarımızı 5 dəqiqəyə keçirək. Hamınız razısınızmı?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. İkinci bir təklifim var. Birinci profil komitələrin sədrilərini dinləyək.

Beləliklə, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri Tahir Mirkişiliyə söz verirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar! Biz cənab Baş nazirin məruzəsini dinlədik. Ümumilikdə, son dövrdə, xüsusən də 2019-cu ildə ölkənin sosial-iqtisadi həyatının bütün istiqamətlərində mühüm nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Bunları danmaq mümkün deyil. Dövlət başçısının tapşırığı ilə bütün istiqamətlər üzrə hökumət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər ölkənin sosial-iqtisadi həyatında mühüm rol oynamışdır. Dünyada gedən proseslər, bölgədə olan mürəkkəb vəziyyət və digər problemlər fonunda bu nəticələrin əldə olunması, doğrudan da, Azərbaycan üçün mühüm nailiyyətdir.

Nazirlər Kabinetinin fəaliyyətini dəyərləndirmək üçün bir çox ölkələrdə “cp”, yəni “performans capability” deyilən indeksdən istifadə olunur. Azərbaycan üçün bu indeks göstərici 2019-cu il üçün yüksəkdir. Təqdim olunmuş hesabat struktur və məzmun baxımından əhatəlidir, inklüzivdir, yeni bölmələr əlavə edilib. Hesabatı təhlil edərkən tərəfimizdən əsasən iki məqama xüsusi fikir verilmişdir.

Birincisi, 2019-cu il üçün dövlət başçısı tərəfindən Nazirlər Kabineti qarşısında qoyulan hədəflərə çatılması və verilən tapşırıqların icrası, ikincisi, hesabatda təqdim edilmiş hesabatların rəy vermək baxımından yetərliliyi. 2019-cu il yanvarın 11-də və il ərzində keçirilən müşavirələrdə dövlət başçısı möhtərəm cənab İlham Əliyev 2019-cu il üçün əsas iqtisadi hədəfləri müəyyən etmiş və onların icrası üçün müvafiq tapşırıqlar vermişdir. Qeyd etmək istərdim ki, dövlət başçısı tərəfindən aparılan sürətli və əhatəli sosial-iqtisadi islahatlar verilən tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Əsas hədəflər kimi, makroiqtisadi sabitliyin möhkəmləndirilməsi, real sektorun inkişafı, iqtisadi artıma nail olunması və əhalinin pul gəlirlərinin artmasını göstərmək olar. Hesabatda göstərilən rəqəmlər bu hədəflərə nail olduğunu deməyə əsas verir. Mən rəqəmləri təkrar etmək istəməzdim. Həm cənab Baş nazirin çıxışında, həm də hesabatda bu barədə kifayət qədər rəqəmlər mövcuddur.

Digər mühüm hədəf iqtisadiyyatda şəffaflığın artırılması və kölgə iqtisadiyyatının həcmnin azaldılması olmuşdur. Qeyd edirəm ki, qanunvericilikdə qeyd olunmuş dəyişikliklər fonunda əmək müqavilələrinin sayının, əmək haqqı fondunun daxili məhsulda payının və aktiv vergi ödəyicilərinin sayının və dövriyyəsinin artması mühüm

uğurlardandır. Məhz bu uğurlar, qeyd olunduğu kimi, 2019-cu ildə çox böyük sosial paketin həyata keçirilməsinə və qəbul olunmasına imkan vermişdir. Strateji ehtiyatlarımızın ÜDM-nin həcmindən çox olması vacib göstəricidir və bu gün iqtisadiyyatımızı bir çox problemlərdən qoruyan çox mühüm bir amildir. İnfrastruktur layihələrinin icrası ilə bağlı verilən tapşırıqların icrası zamanı planlaşdırıldıqdan artıq işlərin görülməsi də bu sahədə uğurların əldə edilməsi deməkdir.

TANAP layihəsinin istismara verilməsi, qonşu ölkələrlə ticarət dövriyyəsinin xeyli artırılması qonşularla əlaqələrin inkişafı üçün dövlət başçısının verdiyi tapşırıqların yerinə yetirilməsi baxımından mühüm göstərici sayılmalıdır.

Hörmətli həmkarlar, yuxarıda qeyd edilən işlərlə yanaşı, hesabatda göstərilmiş bəzi makroiqtisadi göstəricilərin icra vəziyyətinin 2019-cu il üçün bizə təqdim edilmiş büdcə zərfində təqdim olunmuş proqnoz göstəricilərindən fərqlənməsi diqqətimizi çəkmişdir. Fikrimizcə, gələcəkdə iqtisadi proqnozlara nail olunmasında daha çox potensialın işə salınması faydalı ola bilərdi. Bu istiqamətdə dövlət başçısının da müvafiq tapşırıqları mövcuddur. Eyni zamanda, gələcəkdə hesabatda dövlət proqramının icra vəziyyəti ilə bağlı daha ətraflı məlumatların verilməsi faydalı olardı.

İnvestisiya təşviqi sənədinin işləmə mexanizminin təkmilləşməsi ilə bağlı sahibkarların xahişini cənab Baş nazirin diqqətinə çatdırmaq istəyərdim. Vətəndaşlara verilmiş 1,4 milyon yeni nəsil şəxsiyyət vəsiqələrində yazılmış elektron imzaların aktiv olmaması indiki zamanda vətəndaşlarımızın evdən çıxmadan bir çox elektron xidmətlərdən istifadəsinə mane olmaqdadır. Bu məsələyə də diqqət yetirməyinizi xahiş etmək istərdim.

Hörmətli cənab Baş nazir, Azərbaycanda vətəndaşların sağlamlığını qorumaq və ya epidemiyanın iqtisadiyyata və vətəndaşlara təsirini azaltmaq üçün dövlətin atdığı addımlar hər birimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın birbaşa rəhbərliyi ilə həyata keçirilən bu tədbirlər epidemiyanın yayılma səviyyəsini kəskin azaltmağa və minimum itkilərlə qarşılaşmağımıza səbəb olmaqdadır.

Azərbaycan həm də ümumi daxili məhsula nisbətdə və öz ehtiyatları hesabına regionda ən çox iqtisadi dəstək proqramı elan edən ölkədir. Aydınadır ki, postkorona dövründə iqtisadi münasibətlərdə və idarəetmədə innovativ üsullar xüsusi əhəmiyyət kəsb edəcək. Eyni zamanda, düşünürük ki, qanunvericilik orqanının hökumətlə sıx əməkdaşlığı çərçivəsində, – bunu cənab Baş nazir çıxışında da qeyd etdi, – postepidemiya dövrü üçün innovativ qanunvericilik bazasının hazırlanması iqtisadi inkişaf sürətimizin bərpa olunmasına mühüm dəstək verə bilər. Xüsusilə də mövcud problemlərin həllində yeni metodların, məsafədən idarəetmənin tətbiqi, rəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması, elektron ticarətin inkişafında yeni ideyaların reallaşması indi günün əsas tələblərindəndir.

Sonda bir daha Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il üçün fəaliyyəti haqqında hesabatını müsbət qiymətləndirirəm. Nazirlər Kabinetinə bu çətin 2020-ci ildə uğurlar arzulayıram. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim.

İndi isə mən Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanova söz verirəm. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov, *Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlarım! Hər birinizi dərin hörmət və ehtiram hissi ilə salamlayıram və fürsətdən istifadə edib, mən də bütün vətəndaşlarımızı epidemiya ilə əlaqədar yaşamaqda olduğumuz vəziyyətdən minimum zərərlə çıxmaq üçün dövlətimizin qərar və tövsiyələrinə əməl etməyə çağırıram. Özümüzün və ətrafımızdakıların sağlamlıqlarının qeydinə qalmalarına, bu istiqamətdə hər kəsi bir nəfər kimi öz dəstəyini göstərməyə dəvət edirəm. Ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti çox hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın müraciətində qeyd etdiyi kimi, “bizim hər birimiz dövlət tərəfindən görülən tədbirlərin vacibliyini birmənalı olaraq dərk etməli və maksimum dərəcədə vətəndaş məsuliyyəti nümayiş etdirməliyik. Biz birlikdə güclüyük!”

Bu gün Nazilər Kabineti ötən ildəki fəaliyyəti barəsində hesabat verdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkə iqtisadiyyatında həyata keçirilən dinamik dəyişikliklər, islahatlar bu gün Milli Məclisə təqdim edilən hesabatda dəqiq və dolğun ifadəsini tapmışdır. Bu islahatların nəticəsidir ki, dünyada hərtərəfli, mürəkkəb proseslərin cərəyan etdiyi bir şəraitdə iqtisadiyyatımızın dayanıqlığı təmin olunmuş, iqtisadiyyatın inkişafına yeni təkan verilməsi üçün möhkəm zəmin yaranmışdır. Sevindirici haldır ki, cənab Baş nazirimizin də qeyd etdiyi kimi, aparıcı təşkilatlar, nüfuzlu reyting mərkəzləri Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi islahatları yüksək qiymətləndirmiş, hesabatlarında Azərbaycanın əsas göstəricilər üzrə mövqelərinin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmasını bir daha qeyd etmişlər.

Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin

sədri kimi, deyə bilərəm ki, hesabat ilində ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya tarazlığının təmin edilməsi, çevik və səmərəli istifadə sisteminin təkmilləşdirilməsi, ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunması, eyni zamanda, insanların sağlam təbii mühitdə yaşaması və təbii sərvətlərdən xalqın rifahı üçün daha səmərəli istifadə olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirirəm. Belə ki, çirklənmiş ərazilərin təmizlənməsi, müşahidə və monitorinqlərin aparılması, meşələrin inventarlaşdırılması, şirin su və dəniz akvakulturasının inkişafı, yaşıllıqların suvarılması, xüsusi mühafizə olunan ərazilərin idarə olunması, idarəetmə prosesində informasiya texnologiyalarından fəal istifadə və sair istiqamətlərdə müasir yanaşmanın tətbiqi özünü bir daha doğrultmuşdur.

Ancaq düşünürəm ki, bu hesabatda müsbət, həllini tapmış məqamlardan, nailiyyətlərdən əlavə, Nazirlər Kabinetinin gərgin fəaliyyəti nəticəsində aşkarlanan, öyrənilən, əksər hallarda, ilk fürsətdə həlli məqsədi ilə barələrində müvafiq tədbirlər planı tərtib edilən məsələlər də vardır. Biz bu problemləri bu gün burada qeyd etməliyik.

Birinci, ekoloji tarazlığın bərpası məqsədi ilə alternativ enerji resurslarından zəif istifadə olunması.

İkinci, tullantı suların Xəzərə birbaşa axıdılması məsələsi.

Üçüncü, hələ də avtomobil və sənaye müəssisələri tərəfindən atmosferin çirkləndirilməsi.

Dördüncü, kənd təsərrüfatı üçün yararlı torpaqların sıradan çıxması problemi.

Beşinci, tullantıların tələb edilən səviyyədə emal olunmaması və sair bu kimi məsələləri də qeyd etmək zəruridir.

Çıxışımın sonunda təklif edirəm ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti

haqqında hesabatı məqbul sayılsın və həmkarlarımı bunun lehinə səs verməyə çağırıram. Bir məlumatı da nəzərinizə çatdırıram ki, bizim komitəmizdə müzakirə zamanı həmkarlarımın təmsil etdikləri regionların problemləri ilə bağlı təklifləri ümumiləşdirilərək yazılı formada hökumətə təqdim olunacaqdır. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sadiq müəllim.

Növbəti profil komitəsi Aqrar siyasət komitəsidir. Bu gün komitəni komitə sədrinin müavini Azər müəllim Badamov təmsil edəcək. Azər müəllim, buyurun, söz Sizindir.

A.Badamov, Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsi sədrinin müavini.

Təşəkkür edirəm. Hörməti xanım Sədr, hörmətli həmkarlar və media nümayəndələri! Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabat materialları qabaqcadan deputatlara verildi və tanış olmaq imkanına malik olduq. Həm də cənab Baş nazir öz çıxışında hesabatı ətraflı, yüksək səviyyədə diqqətimizə çatdırdı. Əslində, 2019-cu ilin sosial-iqtisadi göstəriciləri hökumətin ən gözəl hesabatıdır. Azərbaycanın güclü iqtisadi potensialının təməlinə bütün sahələr üzrə iqtisadi artımlar, icra olunan sosial paketlər, davam etdirilən islahatlar dayanır. Aqrar siyasət komitəsində təmsil olduğumdan, iqtisadiyyatın bu sektoru ətrafında qısa fikirlərimi bildirmək istəyirəm.

Cənab Prezidentin rəhbərliyi altında aparılan uğurlu aqrar siyasətin göstəricisidir ki, kənd təsərrüfatı sahəsində struktur islahatları aparılmış, fermer-dövlət münasibətləri yeni müstəviyə daxil olmuşdur. Bu, qeyri-neft sektorunun inkişafı, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və yeni iş yerlərinin yaradılması baxımından çox əhəmiyyətlidir. Məhz aqrar sektorda yeni yanaşma 2019-cu ildə kənd

təsərrüfatının 7,2 faiz artımına gətirib çıxarmış, o cümlədən bitkiçilik 11,7 faiz, heyvandarlıq məhsullarının istehsalı 3,5 faiz, kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracı isə 12,2 faiz artmışdır. Qısa olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, biz ərzaq təhlükəsizliyini şərtləndirən əsas sahələr üzrə ya özümüzü təmin edirik, ya da bu hədəfə çox yaxınıq.

Hörmətli həmkarlar, bu gün dünya koronavirus pandemiyası ilə mübarizədə aciz durumda qaldığı bir zamanda cənab Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə Nazirlər Kabinetinin yanında yaradılmış operativ qərargahın apardığı koronavirusla mübarizə tədbirlərini və pandemiya əziyyət çəkən sahələrə dövlət dəstəyinin göstərilməsi istiqamətində həyata keçirilməyə başlamış tədbirlər planını hökumətin ən gözəl hesabatı hesab edirəm. Çünki ötən illərdə biz güclü iqtisadi potensial, maliyyə imkanları yaratmasaydıq, bu gün dövlətin göstərəcəyi heç bir maliyyə dəstəyi haqqında danışa bilməzdik. Bir məqamı da qeyd etmək istəyirəm ki, yüksək səviyyədə və operativ qərarlar qəbul etmək iqtidarında olan güclü siyasi iradə olmasa idi, möhkəm iqtisadi potensialımız olsa belə, bu pandemiya qarşısında acız qalardıq. Çünki dünyanın ən inkişaf etmiş, güclü potensialı olan ölkələrində vaxtında qabaqlayıcı tədbirlər görülmədiyindən, bu epidemiyaya yoluxmaların sayının 100 mini, gündəlik dünyasını dəyişənlərin sayının isə min nəfəri otdüyünün şahidiyik.

Məhz martın 14-də Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının koronavirusu global pandemiya elan etməsindən dərhal sonra cənab Prezidentin rəhbərliyi altında hökumətin apardığı təcili tədbirlərin göstəricisidir ki, Azərbaycanda yoluxanların və dünyasını dəyişənlərin faizlə sayının azlığına görə dünyada öncül yerlərdəyik. Ona görə də biz hökumətin fəaliyyətinə müsbət dəyər verməklə,

ölkə rəhbərliyinin “Evdə qal” və “Biz birlikdə güclüyük!” çağırışlarına əməl olunmasını cəmiyyətdən xahiş və tələb etməliyik.

Mən hesabatı dəstəkləyirəm və seçicilərimizin xahiş etdiyi, çox da maliyyə tələb olunmayan iki məsələni hökumətin diqqətinə çatdırmaq istəyirəm. Müvafiq inzibati sənədləşdirmələr aparılmadığından, Qusarda yeni tikilmiş 9 orta məktəb binasını bir neçə ildir ki, duru yanacaqla qızdırırlar. Amma həmin yeni binaların tikildiyi kəndlər qazlaşdırılmışdır, hətta elə məktəb binaları var ki, qaz xətləri qazanxanalara qədər çəkilmişdir. Əlaqədar qurumlardan xahiş edirəm ki, qış mövsümü gələnə kimi bu məktəb binalarının təbii qazla qızdırılmağa keçirilməsini başa çatdırsınlar.

İkinci təklifim isə yüksək dağlılıq əmsalı tətbiq olunan rayonlara verilən güzəştli qaz limitinin artırılması ilə əlaqədardır. Yəni bu rayonlarda iqlim şəraiti fərqli olduğuna görə, yüksək dağlılıq əmsalı tətbiq olunur. Digər rayonlardan fərqli olaraq həmin rayonlarda ilin 8 ayında havalar soyuq keçir və vətəndaşlar qızdırıcılardan istifadə etməyə məcburdurlar...

Sədrlik edən. Sağ olun, Azər müəllim. Siz də, dediyimiz kimi, öz təkliflərinizi yazılı şəkildə verə bilərsiniz.

Nəhayət, 4-cü profil komitəsi – Əmək və sosial siyasət komitəsi. Hörmətli Musa müəllim, buyurun, söz Sizindir.

M.Quliyev, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! 2019-cu il xalqımızın və dövlətimizin həyatında kifayət qədər uğurlu il olmuşdur. Bu il ərzində qarşıya qoyulan bütün sosial-iqtisadi vəzifələr icra olunmuş, ölkə iqtisadiyyatı böyümüş, vətəndaşlarımızın sosial rifah halı

nəzərəcarpacaq dərəcədə yüksəlmişdir. Mübaliğəsiz deyə bilərəm ki, 2019-cu il müstəqil dövlətimizin tarixində dərin sosial islahatlar ili kimi qalacaqdır. Cənab Prezident İlham Əliyevin 2018-ci ildə iqtisadi sahədə başlatdığı islahatların davamı olaraq 2019-cu ildə dərin sosial idarəetmə və struktur islahatları aparılmışdır. Cənab Prezidentin 30-a yaxın fərman və sərəncamını əhatə edən iki sosial islahatlar paketi 4,2 milyon vətəndaşımızın sosial rifah halının ciddi şəkildə yaxşılaşmasına maddi təminat yaratmışdır.

Ötən il pensiya təminatı sahəsində aparılan islahatlar nəticəsində Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun gəlirləri 364,4 milyon manat artaraq, 4 milyard 116 milyon 700 min manat təşkil etmiş, ölkə üzrə əmək pensiyalarının orta aylıq məbləği 256 manatdan 295 manata yüksəlmiş, başqa sözlə, 5,3 faiz artmışdır. Əmək pensiyalarının minimum məbləği isə 119 manatdan 200 manata, başqa sözlə, 72 faiz yüksəlmişdir. Bu artım 600 min nəfər pensiyaçının həyat səviyyəsinin yüksəlməsinə xidmət etmişdir. İslahatlar nəticəsində minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyətinə görə Azərbaycan MDB məkanında birinci yerə yüksəlmişdir. Ötən il aparılan islahatlar nəticəsində ölkə üzrə minimum əmək haqqının məbləği 2 dəfəyə yaxın artaraq, 130 manatdan 250 manata çatdırılmışdır. Ölkə üzrə 1 milyon 350 min işçisin əmək haqqı əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmişdir.

Cənab Prezidentin fərmanlarının icrası olaraq 12 min şəhidin 18 min vərəsəsinə 11 min manat məbləğində birdəfəlik ödənişlərin verilməsi təmin olunmuşdur. Problemlı kreditlərin həlli ilə bağlı dövlət büdcəsindən 640 milyon manat məbləğində vəsait ayrılmış, 900 minə qədər vətəndaşın kredit borcu dövlət tərəfindən qarşılanmışdır.

Ötən il əhalinin pul gəlirləri inflyasiyanı 3 dəfə üstələmiş, yoxsulluq 5 faiz, işsizlik 4,8 faiz təşkil etmişdir. Minimum əmək haqının artırılması qeyri-leqal məşğulluğun xeyli azalmasına səbəb olsa da, təəssüf ki, bu problem hələ də qalmaqdadır. Özünüməşğulluq proqramlarının genişlənməsini, 132 növ xidmət təklif edən DOST mərkəzlərinin yaranmasını, 21 sosial təminat növü üzrə elektron təyinat sistemlərinin istifadəyə verilməsini, ünvanlı sosial yardım və əlillik təyinatı sahəsində şəffaflığın təmin edilməsini, əhalinin həssas qrupları olan şəhid ailələrinin, Qarabağ əlillərinin, məcburi köçkünlərin mənzil təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində görülən işləri də sosial sahədə hökumətin uğurlu fəaliyyəti siyahısına əlavə etmək yerinə düşərdi.

Hörmətli həmkarlar, sosial və digər sahələrdə uğurlarla yanaşı, problemlər də, həllini gözləyən məsələlər də mövcuddur. Seçkilər zamanı seçicilərimiz hər birimizin qarşısında müxtəlif ictimai, sosial problemlərin həllini qaldırmışlar. Biz də o problemləri hökumətə çatdırmağı öhdəmizə götürmüşük. Lakin bugünkü hesabatın koronavirus pandemiyası səbəbindən karantin rejimi şəraitində keçirildiyini nəzərə alaraq, cari problemlərin həlli ilə bağlı təkliflərimizi yazılı şəkildə cənab Baş nazirə təqdim etməyimiz daha məqsədəuyğun olardı. İndiki vaxtda bütün gücümüzü koronavirusla mübarizəyə yönəltməliyik. İnşallah, bu bəla sovuşandan sonra digər məsələlərin həlli ilə məşğul olmaq zamanı gələcəkdir.

İnanıram ki, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə biz qısa müddət ərzində, az itkilərlə bu epidemianın aradan qaldırılmasına nail olacağıq. Mən hökumətimizin 2019-cu ildə fəaliyyətini qənaətbəxş hesab edir, hökumətimizə bu ağır və məsuliyyətli dövrdə uğurlar arzulayıram.

Sizləri hesabatın qəbul olunmasına səs verməyə dəvət edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Hörmətli həmkarlar, müzakirələrə keçirik. Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mənim bütün deputat həmkarlarıma böyük hörmətim var, amma komitə sədrlərinə növbədənənar söz verilməsinə etiraz edirəm, ona görə ki, bu, Nizamnaməyə ziddir.

Sədrlik edən. Qüdrət müəllim, üzr istəyirəm, mən dedim, profil komitələridir. Biz həmişə olduğu kimi, burada da ənənəni qırmadıq və elə bilirəm, profil komitələrinə söz verməyə ixtiyarımız var idi. Çox sağ olun.

Q.Həsənquliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar! Mən hökumətin hesabatı ilə tanış olmuşam, 420 səhifəlik bir hesabatdır. Hesabatın 107-108-ci səhifələri ölkədə sənaye potensialının gücləndirilməsi barədə görülmüş tədbirlərə həsr olunub. Biz son 12 ildə 3-cü böhranı yaşayırıq. Bilirik ki, 2008-ci ildə böyük bir böhran oldu. O zaman neftin qiyməti düşdü, amma 4 ay ərzində bərpa olundu. Yəni 147 dollardan 30 dollar səviyyəsinə düşmüş neftin qiyməti sonra yenidən 100 dolların üstünə qalxdı. Bunun nəticəsində biz böhrandan çox da böyük bir ziyanla çıxmдық.

İkinci dəfə 2014-cü ildə böhran baş verdi. Onda da neftin qiyməti 50 dollara düşdü, amma bu zaman biz manatımızı 2 dəfə ucuzlaşdırmaq zorunda qaldıq. Ölkədə devalvasiya baş verdi. Bu, üçüncü böhrandır, yəni yenə də, təqribən hər 6 ildən bir belə bir böhran baş verir. İndi yenə də neftin qiyməti 20-25 dollar civarına düşdü. İkinci böhrandan sonra, manatı devalvasiya etmək məcburiyyətində qaldıq, o zaman yol xəritəsi qəbul olundu ki, biz

neftdən asılılığa son qoyaq, qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirək. Amma sonradan neftin qiyməti 60-65 dollar civarına qalxdı və çox təəssüf ki, görülən işlərin sürəti sanki bir az səngidi.

2008-ci ildəki böyük dünya böhranı zamanı Amerika Birləşmiş Ştatları Ağ Evinin Aparat rəhbəri Ram Emanuel Çörçilə aid olduğu iddia edilən bir fikri işlədib. Qeyd olunur ki, Çörçil bu fikri İkinci dünya müharibəsinin sonlarında səsləndirib. İfadə belədir ki, “never let good crisis go to waste”. Yəni heç vaxt imkan vermə ki, böyük böhran hədəf getsin. Yəni həmin böhrandan nəticə çıxarmaq lazımdır.

Biz bir dəfə nəticə çıxarmamışıq və ikincidən az nəticə çıxarmışıq. Bu, üçüncü böhrandır, bu, bizim üçün böyük bir şansıdır. Hesab edirəm, bəlkə də böyük təlatümlərsiz iqtisadiyyatımızın neftdən asılılığına son qoymaq üçün bizə verilmiş bir şansıdır.

Mən bizə verilmiş icmal hesabatla tanış oluram. Burada, 31-ci səhifədə qeyd olunur ki, 2019-cu ildə sənaye sektoruna 8 milyard 628 milyon manat sərmayə yatırılıb. Əsas kapitalla yönəldilən vəsaitin 50,2 faizi sənayedə istifadə olunub. Amma 2008-ci illə müqayisədə 1,8 faiz çox məhsul istehsal olunub. Mən rəqəmlərə istinad etmirəm. Bizim idxaldan asılılığımız hər il artır, özü də bu iki rəqəmlə ifadə olunur. Ona görə mən demək istəyirəm ki, ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi üçün ciddi işlər görülməlidir. Mən nələri təklif edirəm? Təklif edirəm ki, ilk növbədə hökumət bizneslə məşğul olmaqdan imtina etməlidir. Böyük özəlləşmə həyata keçirilməlidir. İri şirkətlər, səhmdar cəmiyyətlər, onlar xaricdən borc götürürlər, sonra o pullardan bir çox hallarda səmərəli istifadə olunmur və onu biz büdcədən

xalqın hesabına qaytarmaq məcburiyyətində qalırıq, onlar özəlləşdirilməlidir. Xidmət sahələri ya özəlləşdirilməlidir, ya da uzunmüddətli idarəetməyə verilməlidir. Kölgə iqtisadiyyatını aradan qaldırmaq üçün nağdsız ödənişlərə gedilməlidir. Yəni bunsuz, bunun qarşısını almaq mümkün deyil.

Mən Elman Rüstəmovun əleyhinə səs verdim. Ona görə ki, Elman müəllim hesab edir, Mərkəzi Bankın işi yalnız manatın məzənnəsini sabit saxlamaqdır. Yox. İqtisadiyyatın inkişafı üçün bank sistemi qan-damar sistemidir. Sahibkarların ucuz kreditlərə çıxışı təmin olunmalıdır. Mən hesab edirəm ki, Mərkəzi Bank tək cə manatın məzənnəsini sabit saxlamaq haqqında düşünməməlidir.

Hesab edirəm ki, kənd təsərrüfatında dotasiyalar hazır məhsula görə verilməlidir. Ucuz kreditlər verilməlidir ki, onlar iş görsünlər, məhsul satsınlar və dövlət onun qarşılığında onlara pul versin. Sonra növbəti büdcələrdə elmə və təhsilə ayrılan vəsait 2 dəfə artırılmalıdır, tikintiyə ayrılan pul isə iki dəfə azaldılmalıdır.

Bundan başda, mən çıxışımı onunla yekunlaşdırmaq istəyirəm ki, cənab Prezident yeni 6 modal tipli xəstəxananın tikilməsinə 14,8 milyon manat pul ayırdı. Bizdə “Kristal Holl” var, sərqi salonu var, idman kompleksləri var. Yəni onları xəstəxanaya çevirmək olardı və bu pullar da istehsal müəssisələrinin yaradılmasına yönəldilə bilərdi. Çox təəssüf ki, 5 dəqiqəyə mən fikirlərimin hamısını çatdırı bilmədim. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Qüdrət müəllim. Siz hər bir deputat kimi təkliflərinizi yazılı şəkildə verə bilərsiniz.

Musa Qasımlı. Musa müəllim, buyurun.

M.Qasımlı. Çox hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! İlk növbədə cənab Baş nazirimiz Əli müəllim Əsədova müfəssəl hesabatına görə minnətdarlığımı bil-

dirirəm. Nazirlər Kabinetinə dərin hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Hesabatı müsbət qiymətləndirirəm, lehinə səs verəcəyəm. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, ötən il də möhtərəm cənab Prezidentimizin müəyyənləşdirdiyi strategiyanın həyata keçirilməsinə Nazirlər Kabineti bütün səylərini verib. Ötən il də islahatlar dərinləşdirilib, maliyyə sistemi ciddiləşdirilib, qeyri-neft sektorunda istehsalımız artıb, sosial sahədə, qaçqınlar, şəhid ailələri və digər sahədə çox böyük işlər görülüb.

Hörmətli Sahibə xanım, zaman az olduğu üçün mən koronavirus pandemiyası ilə bağlı yaranmış bəzi məsələləri diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Biz heç bir zaman bir millət və bir dövlət olaraq böhrandan qorxmamalıyıq. Biz qorxunun özündən qorxmalıyıq. Necə ki, cənab Prezidentimizin liderliyi altında Azərbaycanın dövlət və hökumət strukturları bunu bir daha bizim millətimizə və dünyaya göstərdi, bir örnək verdi. Böhran yeni imkanların axtarışı deməkdir. Necə ki, indiki şəraitdə Azərbaycanda bir neçə zavodun açılması, o cümlədən Sumqayıtda yeni istehsal sahəsinin iş düşməsi. Bu göstərdi ki, Azərbaycan dövləti kifayət qədər güclüdür. Mən bir neçə məsələni sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm.

Birinci, koronavirus pandemiyası Azərbaycanda müqaviləsiz işləyənlərin böyük kütləsini üzə çıxartdı. Bu, çox ciddi məsələdir. Hökumətimiz bunun üzərinə getməlidir. Həmin müəssisələr Azərbaycan Respublikası dövlətinin qanunları əsasında fəaliyyət göstərirlər, onların malını, mülkünü bu dövlət qoruyur. Həmin insanları müqaviləsiz işlədirlər, bu gün həmin insanlar sosial təminatlı vəziyyətdədirlər. Kimdən narazıdırlar, Sahibə xanım? Müəssisə rəhbərindən yox, Azərbaycan hökumətinə müraciətlərini edirlər. Hesab edirəm ki, hökumət ciddi ölçü

götürməlidir.

İkinci, bu gün kənd təsərrüfatı sahəsində qətiyyəən yubanmaq olmaz. 10 gün yubanmaq məhsulun böyük bir hissəsinin itirilməsi deməkdir. Mən 1921-ci ildə dünyada baş verən hadisə, prosesləri, qıtlığı 2021-ci ilə gətirmək istəmirəm. Biz indinin özündə yubanmamalıyıq, kənd təsərrüfatına və hazır məhsula dotasiya verməliyik, əkin sahələrinə yox.

Üçüncü, bilirsiniz ki, torpaqların bir çoxu neçə illərdir özəlləşdirilib, əkilmir, becərilmir. Mən 2 rayondan seçilən bir deputatam. Boş sahələr var. Həmin sahələr əkilib-becərilmir. Dövlət özünün sözünü deməlidir.

Demək istədiyim başqa bir məsələ. Cənab Prezidentimiz də burada nitqində söylədi, biz indiki şəraitdə radikalizmin bütün formaları və təzahürlərinə qarşı amansızlıqla mübarizə aparmalıyıq. Bizim dövlətimiz layiq dövlətdir, demokratik dövlətdir, sivil dövlətdir. Başqa hər hansı bir, təkrar edirəm – istər siyasi, istərsə də dini radikalizmin Azərbaycan cəmiyyətində yeri olmamalıdır.

Söyləmək istədiyim başqa bir məsələ, heç şübhəsiz, bizim dərsliklərimizlə bağlıdır. Ötən il də təhsilimizdə çox böyük inkişaf olub. Rəqabətliyə görə, 2018-ci illə müqayisədə 114 ölkə arasında 58-ci yerə gəlmişik, 11 pillə irəliləmişik. Bu çox gözəldir. Təhsilimizdə böyük işlər görülüb. Amma hesab edirəm ki, dərsliklərimizin keyfiyyəti yaxşılaşdırılmalıdır. Dərslək sahəsinə bəzi müəlliflərin biznes və gəlir mənbəyi kimi baxmasına son qoyulmalıdır. Hökumətimiz buna əl qoymalıdır, bildirməlidir ki, dərslək milli və dövlət məsələsidir.

İnşallah, bu pandemiya keçib gedər, ondan sonra mən qaz limitinin artırılması, Yardımlı, Masallıda yollar, təbii qazla təmin olunma məsələlərini də gündəliyə gətirərəm.

Diqqətinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Hökumətin fəaliyyətini uğurlu hesab edirəm, onun lehinə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri! 2019-cu il Azərbaycanda möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi altında dərin islahatlar ili kimi xarakterizə olunur. Həmçinin bu gün bizim qarşımızda hörmətli Baş nazir də hesabat verdi. Onun Baş nazir kimi parlament qarşısında ilk hesabatıdır. Onu da təbrik edirik və bu çətin və şərəfli işində uğurlar arzulayırıq.

Mən qeyd etmək istərdim ki, 2019-cu ilin uğurlu olmasının başlıca səbəblərindən biri aparılan ciddi islahatlardır. Əgər bu islahatlar aparılmasaydı, nə iqtisadiyyatda, nə sosial sahədə biz hər hansı irəliləyişə nail ola bilməzdik. Ən əsas islahatların – struktur islahatlarının və kadr islahatlarının cənab Prezident tərəfindən həyata keçirilməsidir. Prezident Administrasiyasında, Nazirlər Kabinetində, nazirlik, komitə və şirkətlərdə həm struktur, həm də kadr islahatlarının aparılması bu sahəyə böyük təkan verdi və bizim iqtisadiyyatımız daha geniş şəkildə inkişaf etməyə başladı. Burada müxtəlif sahələrin nümayəndələri qeyd etdi, bir neçə kəlmə də mən demək istəyirəm.

Azərbaycan iqtisadiyyatında ümumi daxili məhsul artdı, Davos İqtisadi Forumunda Azərbaycan iqtisadiyyatı yüksək qiymətləndirildi. Azərbaycanın investisiyaya cəlbedici ölkə olması və bu sahədə qanunvericiliyin və mühitin şəffaflığı qeyd edildi. Vergi və gömrük sistemində yaradılan şəffaflıq nəticəsində burada olan gəlirlər artdı. Yeni “ASAN xidmət” və “ABAD” mərkəzlərinin açılması, kölgə iqtisadiyyatına, korrupsiyaya və rüşvətxorluğa

qarşı ciddi mübarizənin aparılması da bu sahəyə ciddi təkan verdi. O cümlədən vətəndaşların banklardan dollarla götürdükləri kreditlərin manatla, devalvasiyadan əvvəlki kursa uyğun hesablanması bankların və 800 min nəfərə yaxın vətəndaşın bu sahədə problemini həll etdi. Beynəlxalq və qlobal layihələrin tamamlanması da bu sahədə öz işini görmüş oldu.

Sosial sahə haqqında Musa müəllim burada ətraflı danışdı. Mən bir fikir söyləmək istəmirəm. Kənd təsərrüfatı sahəsində əsasən əkin sahəsinin genişləndirilməsi, üzümçülük, taxılçılıq, meyvəçilik, tərəvəzçilik, tütünçülük, baramaçılıq sahəsində məhsuldarlığın əvvəlki illərə nisbətən 2-3 dəfə artırılması, yeni kənd təsərrüfatı məhsulu emalı müəssisələrinin tikilib istifadəyə verilməsi və həmçinin burada deyildi, kənd təsərrüfatına güzəştli kreditlərin verilməsi də əsas məqsədlərdən biri olmuşdur. Kənd təsərrüfatında 6-7 faiz güzəştli kreditlər verilir.

Yeni modul tipli məktəblərin, bağçaların, xəstəxanaların tikilməsi, köhnələrinin təmir olunması, yolların, körpülərin, yol ötürücülərinin, yeraltı və yerüstü keçidlərin tikilməsi və bərpası, yeni texnoparkların salınması, neft-kimya, enerji və digər sahələrdə istehsal müəssisələrinin yaradılması, Şamaxı, Ağsu, İsmayilli rayonlarında zəlzələdən ziyan çəkmiş evlərin yenidən tikilib bərpa olunması da 2019-cu ildə əsas məsələlərdən olmuşdur. O cümlədən ipoteka kreditlərinin miqdarının artırılmasını, həmçinin şərtlərin sadələşdirilməsini də xüsusi qeyd etmək olar.

Beynəlxalq sahədə bizim xüsusi uğurlarımız olub. Onu da biz mütləq deməliyik. Əgər o uğurlar olmasa, biz bu nailiyyətləri əldə edə bilməzdik. Cənab Prezidentin Soçidə, Aşqabadda, Münhendə, Davosda çıxışları Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,

Ermənistanın və Ermənistan dövlət başçısının ifşası, Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın əzəli və əbədi ərazisi olmasının tutarlı faktlarla sübutu ilə biz 2019-cu ildə beynəlxalq aləmin dəstəyinin qazanılmasının şahidi olduq. Həmçinin Qoşulmama Hərəkatının üzvlərinin dövlət və hökumət başçılarının Azərbaycandakı toplantıları və Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına yekdilliklə sədr seçilməsi də bu ilə təsadüf edir.

Demokratik islahatlar və vətəndaş cəmiyyəti sahəsində də ciddi uğurlar əldə olunub. Xalq-iqtidar birliyi daha da güclənib. İctimai-siyasi sabitlik, təhlükəsizlik qorunub saxlanılıb. Demokratik, azad, ədalətli, şəffaf seçkilərin keçirilməsi üçün mühit yaradılıb. Siyasi partiyalarla dialoq mühiti yaradılıb, onların arzu-istəkləri və təklifləri öyrənilib. Bələdiyyə seçkiləri keçirilib və parlament seçkilərinə hazırlıq görülüb. Bütün bunlar, sadələdiqlərimiz qısa bir müddətdə olan...

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim.

Sahib Aliyev, buyurun.

S.Aliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar. Artıq səsəndirməsi səbəbindən və vaxta qənaət üçün rəqəmləri sadalamayacağam. Sadəcə, onu bildirmək istəyirəm ki, 2019-cu ildə təkcə ümumi daxili məhsul deyil, dövlətin hərbi, təhlükəsizlik, sabitlik, siyasi, geosiyasi, mədəni, humanitar və idman potensialı və çəkisi də artıb. Bütün bu artımlar, əlbəttə, iqtisadiyyat bazis rolunu oynayır, amma uğurlu, səmərəli idarəçilik olmayan yerdə ölkənin maddi və insan resurslarının həcmi ilə vətəndaşların durumu, yaşam standartı, eləcə də dövlətin gücü, nüfuzu arasında bir uğursuzluq yaranır ki, bir çoxlarının timsalında biz bunu açıq-aydın görürük.

Gücdən söz düşmüşkən bilirsiniz ki, ötən il “U.S. News

& World Report”un tərtib etdiyi dünyanın, sadəcə, 80 ən nüfuzlu ölkəsinin salındığı reyting cədvəlində Azərbaycan 45-ci yerdə idi. Onu da bilirsiniz ki, bizim 2 qonşumuz – Gürcüstan və Ermənistan heç bu cədvələ salınmamışdılar və orada biz hətta Avropanın Portuqaliya, Çexiya, Rumıniya, Xorvatiya kimi orta çəkili dövlətlərindən belə öndə idik. Xatırladaq ki, bu reytingin tərtibi zamanı birincisi, dövlət başçılarının şəxsi liderlik keyfiyyətləri, sonra ölkənin iqtisadiyyatının möhkəmliyi, dünyada nüfuzu, ordusunun gücü və geniş global əlaqələri əsas götürülür.

Beləliklə, bu reyting cədvəli özü də ölkəmizin hazırkı durumunu və Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin necə qüdrətli bir lider olduğunu növbəti dəfə ortaya qoydu. Diqqət yetirsək, görəcəyik ki, real faktlara dayanan, qərəzsiz çıxış edən beynəlxalq qurumların ötən ilki hesabatlarında Azərbaycan təkə regionda deyil, dünyada qabaqcıllar sırasında yer alır. Məsələn, cənab Baş nazir də vurğuladı, Dünya Bankı bildirir ki, biz 20 ən islahatçı ölkənin sırasındayıq. Davos Forumu qeyd edir ki, islahatlara meyillilik baxımından dünyada 5-ci, dövlətin uzunmüddətli strategiyasına görə isə 10-cu yerdəyik. Elektrik enerjisinin əlçatanlıq əmsalı üzrə biz dünya ikincisiyik. İnküziv İnkişaf İndeksində Azərbaycan ən yaxşı inkişaf etməkdə olan ölkələrin sırasında 3-cü, MDB-də isə birincidir ki, burada da əsas sub-indikatorların arasında gəlirlərin ədalətli bölgüsü də var. Mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə Azərbaycan dünyanın ilk 18-liyində, polis orqanlarına güvən məsələsində isə 30-cu pillədə yer alıb.

Bəli, biz bu gün hökumətin iqtisadi, sosial fəaliyyətini qiymətləndiririk. Ancaq təcrübə də göstərir ki, sabitlik, təhlükəsizlik baxımından problem olan ölkələrə kimsə

sərmayə qoymaq istəmir, qoysa da, bunu ağır şərtlər irəli sürməklə edir. Ona görə Azərbaycanda ötən ilki iqtisadi uğurların kökündə dayanan ölkədə təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın təmin edilməsində mühüm rol oynayan güc strukturlarının da rolu az deyil. Təkcə bunda yox. Cənab Prezidentin şəffaflıqla bağlı tələblərinə məhəl qoymayaraq yenə də öz çirkin əməllərini davam etdirən korrupsioner, rüşvətxor məmurlara qarşı ötən il Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin həyata keçirdiyi əməliyyatlar və onun bu il də davam etdirilməsi göstərir ki, iqtisadi artımdan danışırsansa, burada güc strukturlarının da rolu danılmazdır.

Ötən il, mənim fikrimcə, idarəçilikdə, bütövlükdə, cəmiyyətdə belə demək mümkündürsə, halallıq, şəffaflıq əmsalının sürətlə artması ilə də tarixə düşdü. Bu şəffaflıq əmsalının artmasını əgər iqtisadi terminlə ifadə etsək, multiplikativ səmərəsini təkcə nəzərdə tutulan 1 milyard manatdan çox vəsaitin büdcəyə cəlb edilərək maaş, təqaüd, pensiya və müavinətlərin artmasına yönəlməsində deyil, digər sahələrdə də özünü göstərdiyini və göstərəcəyini görürük. Çünki harada şəffaflıq və halallıq dərəcəsi yüksəkdirsə, orada dayanışma, hakimiyyətdən razılıq, insanların öz potensialını reallaşdırmaq imkanları da yüksəkdir.

Ötən ilki uğurlardan danışarkən Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının Azərbaycana donor ölkəsi statusu verməsinə toxunmamaq olmaz. Baxın, öz müstəqilliyinin ilk günlərində kreditə əhəddü ehtiyac duyan ölkədən kreditora, ardınca isə mühüm investora və indi də donor ölkəyə çevrilmişik. Bu, əlbəttə, dövlətimizin yumşaq güc potensialının və geosiyasi çəkisinin artması deməkdir.

Çıxışımın əvvəlində mən ötən il ümumdaxili məhsulla yanaşı, dövlətin geosiyasi çəkisinin artdığını vurğulayar-

kən Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin üçüncü mərhələsinin də uğurla sona çatması, ölkəmizin Şərqi-Qərbi, Şimal-Cənub qlobal marşrutları üzrə nəqliyyat qovşağı statusunun möhkəmlənməsi ilə yanaşı, bu kimi faktları da nəzərdə tuturdum.

Eyni zamanda, problemlər var. Sosial müavinətlərin, pensiyaların alınmasında, təzə tikilən evlərin elektrik, qaz təminatı ilə bağlı...

Sədrlik edən. Sağ olun, Sahib müəllim.

Bəhrüz Məhərrəmov.

B.Məhərrəmov. Hörmətli Sədr, hörmətli Sədr müavinləri, hörmətli həmkarlarımız! Əvvəlcə qeyd edirəm ki, hökumətin hesabatını bəyəndim və cənab Baş nazir başda olmaqla hökumətə ötən ilki fəaliyyətinə görə minnətdaram. Həqiqətən, hesab edirəm ki, bizim müstəqillik tariximizin ən uğurlu hökumətlərindən biridir. Düzdür, müddət çox qısaadır, amma mənim əsaslandığım məqam hökumətin çevik reaksiyaları ilə bağlıdır. Mən bu məsələyə dəstəyimi bildirəcəyəm.

Digər bir məqama toxunmaq istəyirəm. Mən bir neçə gün əvvəl çox hörmətli həmkarımız Tahir Mirkişilinin “İnsanları xilas etmək lazımdır, yoxsa iqtisadiyyatı?” adlı bir məqaləsini oxudum. Tahir müəllim məqalədə bir əsr əvvəlki “ispan qripi” pandemiyasına toxunur və belə bir qənaətə gəlir ki, kimlər, iqtisadiyyatı deyil, insanı seçdi, həmin qüvvələr, həmin güclər qalib gəldi. Məni sevindirən məqam ondan ibarətdir ki, bu gün, bir əsr sonra Azərbaycan da, Azərbaycan hakimiyyəti də, konkret cənab İlham Əliyev də insan amilini seçdi. Görülən tədbirlər, ayrılan vəsait, – bilirsiniz ki, 2.5 milyardlıq bir vəsait ayrılır, – bunu göstərir. Eyni zamanda, bir neçə gün bundan əvvəl yeni xəstəxanaların tikintisinə təqribən 15

milyonluq bir vəsait ayrıldı. Bundan əvvəl, ümumiyyətlə, yeni açılan xəstəxanaların sayı demək olar ki, 10-a çatmaq üzrədir. Bu pandemiya başlayandan sonra hökumətin yardım planı və sair, bunlar kifayət qədər yüksək qiymətləndirilməlidir və insan amilinə bu ölkədə verilən qiymətin göstəricisidir. Lakin bütün bunların fonunda mən bir məqamı xüsusi diqqətə çatdırım.

Bilirsiniz ki, karantin tədbirləri zamanı, ümumiyyətlə, hökumətin dəstək planı bu karantin tədbirləri fonuna hesablanır. Lakin bizdə ən çox qayğıya ehtiyac olan təbəqə heç yerdə işləməyən, günümüzə işləyən və xüsusən rayon yerlərində gündə 5, 10, 15 manat qazanan insanlardır. Bunlar işsiz kimi heç yerdə qeydiyyatda olmayıblar. Təbii ki, burada həm özlərinin, həm də dövlət orqanlarının günahı var. Bu gün həmin insanlar yardımdan kənar qalırlar və bilirsiniz, həmin yardım gündəlik yaşayışı üçün 5, 10, 15 manat qazanan insan üçün çox vacibdir. Hökumətimizdən çox xahiş edirəm ki, bu məsələni diqqətdə saxlasınlar. Çünki qazandıqları vəsait elə bir vəsait olmayıb ki, qara gün üçün geriye pul atsınlar. Biz milli mentalitetimizi də nəzərə alaraq ki, Novruz bayramı təzəlikcə başa çatıb və bu insanların, kasıb təbəqənin əlində olan vəsait həmin bayramlarda xərclənilib qurtarıb. Artıq bu gün insanların, həmin təbəqənin, həqiqətən, ciddi yardıma, qayğıya ehtiyacı var. O insanlar cənab Prezidentə də, hökumətə də güvənilirlər. İnanırıq ki, hökumətin bu yardım, dəstək proqramında onlara yanaşma nisbətən dəyişəcək.

İkinci bir məqam. Kimin əlində, istifadəsində yararlı kənd təsərrüfatı torpağı var, həmin insanlar da bu dəstəkdən məhrum qalıblar. Burada, təbii, qanuni bir yanaşmadır, lakin buna da yenidən baxılmasının tərəfdarıyam.

Hesab edirəm ki, karantin dövründə həmin torpaqların ölçüsünə, həcminə münasib olaraq o insanların məsələsinə yenidən baxılmalıdır. Çünki bir daha deyirəm, bu tədbirlər karantin dövrünə hesablanmış tədbirlərdir.

Ümumən, mediadan izləyirik, son dövrlər dünyada belə bir tendensiya gedir. Artıq bəzi ölkələr ərzaq məhsullarının, xüsusən kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracına məhdudiyyətlər qoymağa başlayıblar. Ona görə də biz üzümüzü daha çox kənd təsərrüfatına çevirməliyik. Xüsusən bu il ərzində mənim təmsil etdiyim Biləsuvar, – mən bir dəfə bu məsələni qaldırmışam, – təcili, həqiqətən, acil bir problem suvarma problemidir ki, ayrılan digər vəsaitlərə müqayisədə bu, çox ciddi bir vəsait də deyil. Həqiqətən, əhalinin ayaqda qalması üçün həmin problem həll edilməlidir. Bu, əhalinin özünün-özünə dəstəyinə imkan yaradacaq.

Ümumilikdə, Sahibə xanım, digər məsələləri, təbii ki, Sizin dediyimiz kimi, yazılı şəkildə təqdim edəcəyəm. Bir daha deyirəm, hökumətin hesabatını müfəssəl hesab edirəm və öz dəstəyimi bildirəcəyəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Anar İsgəndərov.

A.İsgəndərov. Hörmətli millət vəkilləri, mətbuat nümayəndələri! Sizin hamınızı salamlayıram. Təbii ki, fürsətdən istifadə edib, fikirlərimi tezis şəkildə sizinlə bölüşmək istəyirəm. Hökumətin hesabatını diqqətlə oxudum, ətraflı tanış oldum. Təbii ki, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra qazandığı uğurlar, əldə etdikləri göz qabağındadır. Təksə bir nəfərin yox, bütün Azərbaycan xalqının, o cümlədən Azərbaycan dövlət başçısının, hökumətin və hər bir parlament, hökumət üzvünün xidmətidir.

Təbii ki, mən fürsətdən istifadə edib, bir neçə fikrimi

tezis şəklində sizinlə bölüşmək istəyirəm. Bunlar hansılardır? Yəni vəziyyətin çətinliyi göz qabağındadır. Amma nə qədər çətin də olsa, bölgələrdən seçilən hər bir deputat bütün çətinliklərə baxmayaraq, çalışır ki, seçicilərinin yanında olsun. O cümlədən Masallıdan olan deputatlar da bu yaxınlarda bunu yerinə yetirdilər. Nələr etdilər, təbii ki, bunu deməyə ehtiyac yoxdur. Mən bir neçə fikri hökumətin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm.

Hamıya məlumdur ki, cənub bölgəsi üçün əsas tərəvəz və çay sahələrinin inkişafı idi və təbii ki, ümummilli lider həmin bölgənin inkişafı üçün əlindən gələni etdi. Ən böyük uğur nədən ibarət oldu? Viləş su anbarının tikintisi oldu, özü Moskvada olmasına baxmayaraq, 1986-cı ildə Viləş su anbarının birinci bəndi açıldı və yüz minlərlə insan həmin sudan bəhrələndi. Təbii ki, 1990-cı ildə hökumətin qərarı ondan ibarət oldu ki, onun ikinci hissəsi də tikilsin. Çox təəssüflər olsun, 2018–2027-ci illərin dövlət planına salınmasına baxmayaraq, bu günə qədər orada bir iş görülməyib. Məndən xahiş də ondan ibarətdir.

Əslində, Viləş su anbarının ikinci növbəsi işə salınsa, nələr əldə olunur? Son dövrdə sizə məlumdur ki, çayçılığın inkişafı ilə bağlı Azərbaycan dövlət başçısının xüsusi sərəncam var, bu istiqamətdə uğurlar var. Çəltikçiliklə bağlı olan sərəncam da ondan irəli gəlir. Yüzlərlə insan, hətta kiçik sahibkar çəltik əkmək istəyir. Siz bilirsiniz, çəltiyin suya böyük ehtiyacı var, su əldə etmək mümkün olmadığına görə, onlar bunu yetişdirib xalqa çatdırıb bilmirlər.

Üçüncüsü isə, Viləş su anbarının birinci hissəsindən Masallı və Cəlilabadın yüz min insanı istifadə edir. Əgər ikinci hissə istifadəyə verilsə, rayonun 18 kəndi bu sudan bəhrələnər. Onu da qeyd edim ki, seçki dövründə

Təzəkənd kəndində bütün insanların məndən bir xahişi oldu. Nə olursa-olsun, su. Bu dövrdə suyu pulla almaq, həqiqətən, təsirli bir hadisədir. Kənd təsərrüfatı sahəsində hansı uğuru qazanmaq mümkündürsə, bunun arxasında suya ehtiyacın ödənməsi var. Mən, təbii ki, həm rayon rəhbərliyinin, həm də seçicilərin xahişini nəzərə alaraq, bunu bir daha hökumətin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm.

Nəhayət, təhsil işçisi olduğuma görə, bir fikri də bölüşürəm. Dünyanın hər yerində tələbələrin təhsili ilə bağlı kreditlər verilir. Artıq Azərbaycanın da kifayət qədər gücü var və mən çox istərdim ki, bizim tələbələrin qeyd-şərtsiz həmin kreditdən istifadə etməsi mümkün olsun. Bunun məqamı çatıb və buna ehtiyac var.

Ən nəhayət, bir təklifim yenə də tələbələrlə bağlıdır və hökumətin proqramında var. Bakı Dövlət Universitetinin vaxtı ilə 6, sonra isə 7 yataqxanası var idi və tələbələrin əksəriyyəti bu yataqxanalardan istifadə edirdi. Sonrakı dövrdə müəyyən səbəblər üzündən onların bir neçəsi söküldü və belə qərara gəldi ki, onlar tələbləri ödəmir və ən müasir tələblərə uyğun yeni yataqxanalar tikiləcək. Amma çox təəssüflər olsun ki, yarımçıq qaldı və mən çox istərdim, Bakı Dövlət Universiteti, yəni Azərbaycanın ilk ali məktəbinin də özünə layiq yataqxanaları olsun. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Anar müəllim.

Qənirə Paşayeva, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri və media nümayəndələri! Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatını dəstəkləyirik. Hörmətli Əli müəllimin rəhbərliyi altında Nazirlər Kabinetinin bütün kollektivinə koronavirus pandemiyası ilə mübarizə apardığımız bu çətin günlərdə uğur-

lar diləyirik.

Cənab Prezidentin rəhbərliyi altında bütün sahələrdə çox böyük işlər görülüb. Burada mənim həmkarlarım 2019-cu ildə müxtəlif sahələrdə əldə edilən uğurlar haqqında fikirlərini geniş söylədilər. Mən onları təkrarlaşdırmaq istəmirəm. Mədəniyyət sahəsində də çox böyük işlər görülüb. Mən Mədəniyyət komitəsinin sədri kimi, bu məsələni xüsusi vurğulayıb, cənab Prezidentimizə də təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Çünki 2019-cu il məhz cənab Prezidentimizin imzaladığı sərəncamla böyük şairimiz İmadəddin Nəsiminin adı ilə ölkəmizdə Nəsimi ili elan edildi. Onun 650 illik yubileyi ölkəmizdə və ölkəmizin həududlarından kənarında geniş qeyd edildi. O cümlədən ölkəmizin Birinci vitse-prezidentinin, YUNESKO-nun, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri hörmətli Mehriban xanımın rəhbərliyi altında Xan sarayı ilə birgə Şəkinin tarixi mərkəzi də YUNESKO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil edildi. Bu, çox önəmli bir hadisə idi və həm cənab Prezidentimiz, həm də hörmətli Mehriban xanım ötən il tanınmış mədəniyyət xadimləri ilə görüşdülər və çox önəmli məsələlər müzakirə olundu, o məsələlərin, təkliflərin bir hissəsi öz həllini tapdı. İnanırıq ki, digərləri də öz həllini tapacaq.

Biz öz təkliflərimizi yazılı şəkildə təqdim edəcəyik. Amma mən, sadəcə, Əli müəllimin diqqətinə bir məsələni çatdırmaq istəyirəm ki, – bununla bağlı yazılı müraciət etmişdik və hörmətli Əli müəllim bu məsələyə diqqətli olacağını demişdi, – bu, elə cənab Prezidentimizin mədəniyyət sahəsində olan bir sərəncamı ilə bağlıdır. Azərbaycanda erkən neolit dövrünə aid olan Göytəpə abidəsi çox önəmli bir tarixi abidəmizdir. Cənab Prezidentimiz Tovuzda səfəri çərçivəsində bu abidəni şəxsən özü

ziyarət etmişdi və Göytəpə arxeoloji parkının yaradılması ilə bağlı sərəncam imzalamışdı. Mən çox xahiş edirəm, bu sərəncamın yerinə yetirilməsində diqqətli olsun. Bir daha Nazirlər Kabinetinin rəhbərliyindən, xahiş edirəm, bu məsələni diqqətdə saxlasınlar.

Amma mən düşünürəm ki, bu gün fikirlərimizi daha çox hamımızı narahat edən məsələ üzərində cəmləşdirməliyik. Bizim bütün fikir və təkliflərimiz də daha çox bu istiqamətdə olmalıdır ki, bütün dünyada geniş yayılan koronavirus pandemiyası ilə mübarizədə dövlətimizin yanında olaraq daha nələri etməliyik. Bu gün cənab Prezidentin rəhbərliyi altında çox böyük işlər görülür. Mən burada iştirak edən komitəmiz, həmkarlarım adından bir daha insanlarımızdan xahiş etmək, bu xahişi buradan səsləndirmək istəyirəm ki, dövlətimizin qayda-qanunlarına, qadağa və çağırışlarına əməl edin. Hamımız əməl etməliyik ki, bu virus daha geniş yayılsın. Çünki bu virusun daha geniş yayılması dövlətimiz, vətəndaşlarımız üçün ciddi problemləri daha da artırma bilər. Bu baxımdan, bütün vətəndaşlarımıza səslənirik. İş adamlarımıza çağırışla səslənirik ki, bu gün imkanlı insanlarımız daha çox dövlətimizin, xalqımızın yanında olsunlar.

Mən iki məsələ ilə bağlı da fikirlərimi səsləndirib çıxışımı bitirəcəyəm. Burada vurğulandı. Biz bu dövrlərdə iki məsələni aydın şəkildə gördük. Bu məsələlərdən biri ondan ibarətdir ki, cənab Prezidentin rəhbərliyi altında sosial, iqtisadi sahədə böyük islahatlar getdi. Biz özəl sektorda bütün işçilərin əmək müqaviləsi ilə çalışmasının nə qədər vacib olduğunu bu günlərdə bir daha gördük. Mən inanıram ki, bu məsələyə nəzarət daha da artacaq.

İkincisi, mən kənd təsərrüfatı rayonunu təmsil edirəm. Kənd təsərrüfatı sahəsində cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə

çox böyük işlər görülür. Amma mən çox hörmətli Baş nazirimizdən xahiş edirəm ki, kənd təsərrüfatının inkişafında suvarma ciddi bir məsələdir, Tovuz da daxil, mən bilirəm, bəzi rayonlarımızda da bu işlər görülür, amma bu işləri ciddi artırmaq lazımdır. Çünki kənd təsərrüfatının inkişafı bizim üçün ən vacib istiqamətlərdən biridir ki, burada da suvarma məsələsi önəmlidir. Mən təkliflərimi yazılı göndərəcəm. Təşəkkür edirik, komitəmiz adından dəstəkləyirik.

Sədrlik edən. Sağ olun. İlham Məmmədov.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri! 2019-cu il ölkəmizin sürətli dinamik inkişafından irəli gələn, iqtisadi və sosial islahatların yeni dövrün çağırışlarına uyğun formatda başladığı və insanların sosial, ölkəmizin isə iqtisadi həyatında kəskin dönüş yaradan bir il kimi tariximizin yaddaşında qalacaq.

Nazirlər Kabinetinin də 2019-cu ildəki fəaliyyətinin əsas istiqaməti möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin bütün sahələr üzrə islahatları nəzərdə tutan tapşırıqlarının uğurla icrası olmuşdur. Hesabat dövrünü əhatə edən 2019-cu ildə cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin sosial siyasətinin əsası olan səhiyyə sahəsində də bir çox uğurlu işlər görülmüşdür. Hörmətli Baş nazir bu barədə məlumat verdi.

Mən bəzi məqamları da xatırladaraq, hökumətin uğurlu fəaliyyətinə qiymət vermək istəyirəm. Elə bu günlərdə möhtərəm Prezidentimiz yeni klinikanın açılışı zamanı bu günün reallığı və mövcud durumla əlaqədar səhiyyə sahəsinin inkişafının nə qədər vacib olduğunu qeyd edərək bildirmişdir ki, “əgər biz bu sahəyə fikir verməsəydik, bu günkü vəziyyətdə tələbatımızı təmin edə bilməzdik”.

Doğrudan da, bu günün reallığında, bəşəriyyəti bürüyən

bu pandemiya şəraitində ölkənin atdığı addımların önündə məhz uzun illər sərmayə qoyulmuş, inkişaf etdirilmiş səhiyyə sistemi durur və nəinki ölkəmizin, eyni zamanda, bəşəriyyətin, insanlığın xilasına öz töhfəsini verir. Bunu Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı da xüsusi qeyd edir.

2019-cu ildə səhiyyə sahəsinə 1 milyon 42 min manat vəsait ayrılmışdır. Əlbəttə, elə bu vəsaitin artırılması, – müstəqillik illərinin ən böyük məbləğidir, – imkan vermişdir ki, insanların sağlamlığının qorunmasında, əhaliyə göstərilən tibbi xidmətin həcminin artırılmasında ayrı-ayrı sahələr üzrə qəbul edilmiş və büdcədən maliyyələşən dövlət proqramları uğurla icra edilsin. Sağlamlıq ayı çərçivəsində 18 yaşından yuxarı respublika əhalisinin 77 faizi, yəni 5 milyon 55 minə yaxın insan müayinədən keçmişdir və bunlardan 21 min nəfəri xəstəxanaya yerləşdirilmişdir. Müasir texnologiyalar ilə təchiz olunmuş, 5-i Bakıda, 55 isə rayonlarda yerləşən 60 tibb müəssisəsində təmir və tikinti işləri aparılmışdır. Ümumiyyətlə, 2004-cü ildən bu günə kimi 750-dən çox xəstəxana və tibb müəssisəsi tikilib istifadə verilmişdir. Məqsədli dövlət proqramlarının icrası dövlət büdcəsi hesabına uğurla həyata keçirilməyə başlamışdır. Bu proqramların bəziləri haqqında, – yəni burada çoxdur, mən hamısını sadalayıb vaxtınızı almaq istəməzdim, – məlumat vermək istərdim. Məsələn, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə yaradılan Respublika Talassemiya Mərkəzində bu gün də irsi qan xəstəliklərinin radikal müalicə üsulları, sümük ilik transplantasiyası əməliyyatı uğurla həyata keçirilir. Ümumilikdə isə, 89 sümük iliyi transplantasiyası aparılmışdır ki, bu, olduqca həyati vacib və dəyəri yüksək olan əməliyyatlardır. Bunlar dövlət büdcəsi hesabına həyata

keçirilir. 2017-2021-ci illər üçün qan xəstəlikləri ilə mübarizə tədbirləri proqramı çərçivəsində hazırda 2700-dən çox xəstənin dövlət hesabına 31 adda dərman təchizatı davam etdirilir və bu da olduqca bahalı müalicə üsullardan biridir.

Hörmətli millət vəkilləri, səhiyyəimizin inkişafını göstərən ən vacib əlamətlərdən biri də bu il icbari tibbi sığortaya keçid üçün lazımi bazanın yaradılmasıdır. Onun yeni sistemə transformasiya olunması sahəsində bir çox işlər görülüb. Hesab edirik ki, 2020-ci ildə həyata keçirilməli olan icbari tibbi sığorta müəyyən səbəblərdən gələn il həyata keçiriləcəkdir. Bir çox dövlət proqramları var. Məsələn, şəkərli diabet xəstəliyi və böyrək çatışmazlığından əziyyət çəkən insanların müalicəsi üçün vəsait ayrılır. Qeyd olunur ki, səhiyyə müəssisələri 661 yeni süni böyrək aparatı ilə təchiz olunubdur. Bu aparatların gətirilməsi, qoşulması olduqca böyük məbləğlər tələb edir.

Ümumilikdə, bunları qısa da olsa xatırlatmaqla bildirmək istəirəm ki, ölkə səhiyyəsinin inkişafı yalnız bu gün yox, gələcəkdə də bu kimi halların qarşısının alınmasında ümumi inkişafa təkan verən bir sistem kimi həmişə öndə olacaqdır. Hökumətin hesabatına uğurlar arzulayaraq, gələn il üçün inkişafın yeni strategiyasının müəyyənləşdirilməsini arzu edərdim.

Sədrlik edən. Sağ olun İlham müəllim. İltizam Yusifov.

İ.Yusifov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən də sizin hər birinizi salamlayıram. Nazirlər Kabinetinin 2019-cü ildəki fəaliyyəti haqqında hesabatla bağlı bildirmək istəyirəm ki, doğrudan da, təqdim edilən hesabatda 2019-cü ildə ölkə həyatının bütün sahələrində görülən işlər, əldə edilən uğurlar, onların inkişaf perspektivləri əhatəli şəkildə öz əksini

tapmışdır. Doğrudan da, 2019-cu ildə dövlət başçımız cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bütün sahələrdə olduğu kimi, iqtisadiyyatda da islahatlar aparılmış, Azərbaycan iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafı təmin olunmuşdur. Bir millət vəkili, Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin üzvü olaraq 2019-cu ildə hökumətin bütün sahələrdə olduğu kimi, bu sahədə də apardığı işlər məni sevindirir. Aidiyyəti üzrə görülən işlərə qısaca münasibət bildirmək istəyirəm.

Uzun müddət istehsalatda çalışan peşəkar bir neftçi kimi deyə bilərəm ki, 2019-cü ildə mədən çıxarma sənayesində hasilatın sabit saxlanması, artırılması ilə bağlı bütün lazımi tədbirlər, o cümlədən geoloji texniki tədbirlər icra olunmuş, bu barədə məlumat öz əksini tapmışdır. Bundan əlavə, Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün böyük əhəmiyyətə malik olan qlobal layihələrin icrası 2019-cu ildə də davam etdirilmiş, Cənub Qaz Dəhlizinin əsas hissəsi olan TANAP-ın ikinci hissəsinin açılışı da məhz bu ilə təsadüf etmişdir. Bilirsiniz ki, bu layihələrin hamısı ölkəmizin iqtisadi maraqlarını təmin etməklə yanaşı, həm də siyasi sabitliyə və sosial rifaha xidmət edir.

Hörmətli deputatlar, 2019-cü ildə elektroenergetika sahəsində görülən işlər də təqdirəlayiqdir. Hesabatdan görüldüyü kimi, elektrik enerjisi sisteminin fəaliyyətinin dayanıqlıq səviyyəsinin texniki və texnoloji bazasının gücləndirilməsi, infrastrukturun təkmilləşdirilməsi tədbirləri 2019-cü ildə də davam etdirilmiş, müvafiq yenidənqurma, modernləşmə işləri həyata keçirilmişdir. Bu, çox sevindirici haldır ki, doğrudan da, Azərbaycan artıq regionda elektrik enerjisi ixrac edən bir dövlətə çevrilmişdir.

Hesab edirəm, 2019-cu hesabat ilində ekologiya sahəsində də mühüm işlər görülmüş, bu sahənin inkişafı üçün

lazımı tədbirlər həyata keçirilmişdir. Vaxt məhdudiyətini nəzərə alaraq, hökumətə gələcək planları üçün təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya sahəsində bir neçə təklifimi çatdırmaq istəyirəm.

Birinci, elektrik enerjisi istehsalında ənənəvi istehsal sahələri ilə yanaşı, bərpa olunan elektrik enerjisi mənbələrinin istehsal gücünün artırılması. Hesabatdan da görünür ki, bu gün çox aşağı səviyyədədir.

İkinci, plastik və polietilen qablaşdırma materiallarının gələcəkdə daha sağlam, alternativ qablaşdırma materialları ilə əvəz edilməsi.

Mənə verilən imkandan yararlanaraq, bir təklifi də səsləndirmək istəyirəm. Biz təmsil olunduğumuz bölgələr üzrə təkliflərimizi yazılı sürətdə təqdim edəcəyik. Lakin bilirsiniz ki, mənim təmsil olunduğum Şirvan sənaye şəhəridir. Təqdim olunan hesabatda sənaye istehsalında Şirvan şəhərinin payının çox az olduğunu gördüm. Hökumətə təklif edirəm ki, gələcəkdə Şirvan şəhərinin bütün infrastruktur, logistik, kadr, sənaye potensialından daha səmərəli istifadə etməli, ölkənin sənaye potensialında Şirvan şəhərinin payını artırmalıdır. Bunun üçün digər təkliflərimi yazılı sürətdə verəcəyəm.

Çıxışımın sonunda hökumətin 2019-cu ildə gördüyü işləri, ümumilikdə, Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il üçün fəaliyyətini məqbul hesab edirəm. Digər deputat həmkarlarımı da bu layihənin lehinə səs verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Nigar Arpadarai. Buyurun, Nigar xanım.

N.Arpadarai. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar! Hər kəsi salamlayıram. İcazənizlə, Nazirlər Kabinetinin 2019-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatına Ailə, qa-

dın, uşaq məsələləri komitəsi, komitəmizin sədri Hicran xanım və dəyərli həmkarlarım adından münasibət bildirmək istərdim. İlk öncə təqdim olunmuş hesabatla görə Nazirlər Kabinetinə təşəkkürümüzü bildiririk. Çünki bilirik ki, indiki zamanda onlar nə dərəcədə gərgin bir iş rejimində çalışırlar və vətəndaşların təhlükəsizliyinin qorunması, sağlamlığının təminatı üçün fikirlərini tamamilə ora cəmləşdiriblər. Amma yenə də izahlı təqdimata görə təşəkkür edirik.

2019-cı il ölkəmizin tarixinə tarixi islahatlar ili kimi daxil oldu. Bu islahatlar bütün sahələri əhatə edə bildi. Yəni burada həm sosial, həm iqtisadi, həm də siyasi sahə, hər yerə təsir elədi. Hesabatla tanış olduq. Hesabatda göstərilədiyi kimi, 2019-cu ildə ailə siyasətinin həyata keçirilməsi istiqamətində, ailə institutunun təbliği, millimənəvi dəyərlərin gənc nəsllə aşılınması, qadınların cəmiyyətdə fəallığının artırılması, məişət zorakılığının qarşısının alınması, sahibkarlığın inkişafı, qadınlar arasında və uşaq siyasəti istiqamətində işlər görülmüşdür. Burada layihələrin, tədbirlərin, tədqiqatların həyata keçirilməsi çox təqdirəlayiqdir və bu fəaliyyətin 2020-ci ildə davam etdirilməsi məqsədəuyğundur.

2020-ci il dünyaya pandemiya nəticəsində böhran gətirdi və indiki zamanda biz tamamilə yeni bir şəraiti görürük. Biz ölkə olaraq çox tez və zamanında bu pandemiyanı nəzarət altına almağı bacardıq. Yəni Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargah fevralın 27-dən çalışır. İstənilən sahəyə aid olan problemləri həll etməyə çalışırıq. Lakin bizim gördüyümüz bir məqam var ki, bu pandemiyanın bütün dünya ölkələrində yayılması qadınlara qarşı zorakılıq hallarının artması ilə müşayiət olunur. Yəni bu məsələ bütün dünyada vüsət alıbdir və hətta BMT-nin Baş

katibi aprelin 5-də bu mövzu ilə bağlı məruzə ilə çıxış edibdir. Yəni bu istiqamətdə, əlbəttə, biz də, hətta seçkiqabağı kompaniyada qadınlarla görüşən zaman məişət zorakılığı mövzularını eşidirdik. Əlbəttə ki, ölkəmiz illərdir ki, bu istiqamətdə çox uğurlu fəaliyyət göstərib. Ümumiyyətlə, qadın siyasətinin, ailə institutunun qorunması üçün çox uğurlu fəaliyyətimiz olub. Hətta bir məqama da toxunum ki, yəni bizim Birinci vitse-prezidentimiz Mehriban xanımın Milli Məclisin deputatı olan zaman bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi işində də böyük uğurları olubdur. İndiki mərhələdə düşünürük ki, qadın və məişət zorakılığı mövzusunun azaldılması üçün BMT-nin və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyələrinə nəzər sala bilərik və burada sığınacaqların yaradılması, nəzarət hallarının artırılması, maarifləndirici tədbirlərin keçirilməsi və sair kimi fəaliyyət istiqamətləri ola bilər.

Bir məqama da toxunmaq istərdik ki, 2020-ci ilin yanvarın 1-dən cənab Prezidentin Sərəncamı ilə “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanunun icrasına başlanmışdır. Əslində, bu, çox zamanında olan bir məsələdir və indiki mərhələdə, pandemiyanın olduğu məqamda biz görürük ki, uşaqlar onlayn olaraq həm dərs keçirlər və ümumiyyətlə, internetdə çox zaman keçirirlər. Bu məsələdə, hesab edirəm ki, hökumət proaktiv olmalıdır. Maarifləndirici kontensin, yəni məzmunun internet vasitəsi ilə onlara ötürülməsinə diqqət eləmək çox önəmlidir. Əlbəttə ki, yaşadığımız böhran dövründə qadınların sahibkarlıq fəaliyyətində iştirakı, qadın məşğulluğunun təmini məsələsi aktuallığını artıracaq. Məşğulluq, ixtisasartırma proqramları, təlimlər yolu ilə qadınlar üçün əlavə imkanların yaradılması və o cümlədən startapların

dəstəyi iqtisadi inkişafın önəmli alətinə çevriləcəkdir. Biz hökumətin bu istiqamətdə fəaliyyətini çox dəstəkləyirik. 2020-ci ildə də bu fəaliyyətin daha da genişləndirilməsini məqsəduyğun hesab edirik.

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar, hesabatə müsbət rəy bildiririk və Nazirlər Kabinetinin üzvlərinə bu çətin və məsuliyyətli zamanda bol uğur arzu edirik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Zahid Oruc.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar! Birinci növbədə onu qeyd etmək istəyirəm ki, on illərdir, Milli Məclisdə hökumətin hesabatını dinləyən bir insan kimi bu formatın nə qədər qeyri-ənənəvi olduğunu başa düşürük. Amma o biri yandan vacib, prinsipial bir fikri ayrıca vurğulamağı vacib sayırıq. Bu, bizim əksər həmkarlarımızın çıxışlarından bir qırmızı xətt kimi keçmişdi. O da ondan ibarət idi ki, hökumətdə məlum dəyişikliklər baş vermədən, indiki bəşəri çağırış qarşısında uğurlu formatda böyük bir komanda ilə dayanmağımız bəlkə də çox çətin olardı. Əslində, islahatlar sözünü bir az irəli aparsaq, deməliyik ki, bizim qarşımızda Prezident İlham Əliyevin liderlik gücü, istedadı ilə yeni bir hakimiyyət formalaşmışdır. Əslində, bunun içərisində Administrasiya da, hökumət də yenidir. Bəzən bu islahatlar bir qədər sadə camaat üçün abstrakt olur. Nə islahat etmişiniz sualını bu seçki dövründə də çox rahatlıqla verirdilər. Xoş məramla verirdilər. Biz asanlıqla onlara göstərə bilirdik ki, indi artıq hökumətin içərisində oliqarx məmur obrazları çox kəskin şəkildə azalıb. Məmur burjuaziyasının meydanının daraldığını çox rahatlıqla söyləyə bilirik. Möhtərəm cənab Prezident 2019-cu ildə bu məsələlər ilə bağlı açıq mətnlə, çox ciddi, kəskin ifadələr işlədibdir. Mən onları xatırlatmaq istəyi-

rəm. “Bir sıra hallarda məmurlar haqsız rəqabətdə açıq rol oynayırlar. Ya bəzən gizli rol oynayırlar. Haradasa sahibkarlıq fəaliyyətinə başlayan insanların üzərinə gedirlər. Zəli kimi onların bədəninə çöküb, onların şirəsini sormağ halları və sair var”.

Mən istəyirəm, bunları xatırladaq, ona görə ki, bu pandemiya bizə imkan verir, özümüzü daha realistsəsinə hiss edək. Mən düşünürəm ki, bu dəyişikliklər, bütövlükdə, Azərbaycan dövləti kimi, Azərbaycan xalqının da xeyrinə işləyir. Ona görə də biz siyasətdən 2020-ci ilin reallığında cənab Prezidentin liderliyi altında vahid bir komanda ilə bütün strukturların vahid iradəyə tabe olması səviyyəsində bu bəlalara qarşı dirəniş göstərməkdən danışa bilirik.

İkinci toxunmaq istədiyim məsələ, kölgə iqtisadiyyatının aradan qaldırılması yönündə 2019-cu ildə baş verən böyük dəyişikliklərin söylənməsi idi. Cənab Prezident iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarovu qəbul edərkən söyləmişdi ki, “sizə nazir kimi bəziləri təzyiqlər göstərməyə çalışırdılar ki, bizim biznesimizə dəymə. Mən bilirəm ki, siz onların qarşısında çox mətanətlə çıxış etmişiniz. Mən bunu həmişə dəstəkləmişəm və sizə həmişə dəstək olmuşam”.

100 minə qədər qeyri-rəsmi müqavilənin rəsmiləşdirilməsi bu yöndə böyük addımdır. Amma indi bizim həmkarlarımız qeyd elədi ki, muzdlu çalışanların bir hissəsi hələ də müqavilədən kənardır. Nə üçün kölgəyə çəkilmə var?

Uzun on illər parlamentin iclaslarında bu, çox açıqlıqla dilə gətirilibdir və bəzən Milli Məclisi kəskin tənqid edənlər bunun fərqiində deyillər ki, bu məsələ burada dəfələrlə deyilib. Mən hesab edirəm ki, birinci növbədə

vergi qanunvericiliyi çevik bir şəkildə dəyişdirilməlidir. Yəni ayrı-ayrı hallarda sahibkarlar müxtəlif vergi tələblərindən yayınmaq üçün bunu edirdilər. Bu, keçmişdə baş verirdi. Şükür olsun ki, bu sahədə mühüm dəyişikliklər var. İndi artıq vergi qurumlarının təsisçiləri, vergi əməkdaşları sahibkarlıq obyektlərinə daxil olanda kimsə əsmir, həyəcan keçirmir, narahat olmur. Gülürüz məmur obrazları meydana çıxıb. Amma burada ikinci mühüm bir məqam da haqsız rəqabətin bu kölgə iqtisadiyyatına təsir göstərməsi idi ki, biz bunu qeyd edirik. Əgər pandemiya indi bu gizli iqtisadiyyatı üzə çıxarır və onlara, baxın, siz müqavilə əsasında çalışmış olsaydınız, bu gün dövlətin bu yardım siyasətlərindən faydalana bilərdiniz, deyilsə, amma aralıq mərhələlər üçün elə hesab edirəm ki, dövlət bu məqamı nəzərə alacaq. Söhbət keçmişdə, 10 illər ərzində bəlli qaydalar ilə işləmiş böyük insan kütlələrindən gedir. Ona görə də dövlət yenə də o insanlara sahib çıxacaqdır. Bir daha xüsusi vurğulamaq istəyirəm, heç bir partiya, heç bir institut deyil, məhz dövlət. Biz Azərbaycan dövlətinin lideri İlham Əliyevin liderliyi, rəhbərliyi altında bu problemləri həll etməyin mümkün olduğunu görməkdəyik. Mənim tibbi sığorta ilə bağlı və sair qeyd etmək istədiyim fikirlər vardı, yəqin ki, bunları söyləyəcəyəm. Amma hökumətin...

Sədrlik edən. Sağ olun, Zəhid müəllim.

Səməd Seyidov. Buyurun, Səməd müəllim.

S.Seyidov. Çox sağ olun, xanım Sədr. Beynəlxalq əlaqələr komitəsi adından hökumətin hesabatını biz, təbii, müsbət qiymələndiririk. Bu, hesab edirəm, çox vacib və əhəmiyyətli sənədin təhlili və müzakirəsi bu gün bir də göstərdi ki, Azərbaycan hökuməti, Azərbaycan iqtidarı hər şeyi etmək iqtidarındadır, gücündədir.

Xarici siyasət daxili siyasətin məntiqi davamıdır. Ona görə 2019-cu il xarici siyasət ilə bağlı olan və Azərbaycan maraqlarını müdafiə edən hadisələrlə doludur. Elə Qoşulmama Hərəkatını, yaxud Türkdilli Dövlət Başçılarının VII zirvə toplantısını yada salmaq kifayətdir. Onlarla belə tədbir həm Azərbaycanda, həm də xaricdə keçirilmişdir. Bunlar hamısı Azərbaycan dövlətinin qüdrətini, iqtisadi qüdrətini göstərən amillərdir. Burada çox gözəl qeyd olundu, Siyavuş müəllim də, bizim başqa həmkarlarımız da qeyd etdilər, bu, xalqın və iqtidarın birliyini əks etdirən amillərdən biridir. Bu nöqtəyi-nəzərdən, təbii, bu hesabat qəbul olunmalıdır, dəstəklənməlidir. 2019-cu il uğurlu il kimi qiymətlənməlidir. Başqa bir fikir söyləmək düzgün olmazdı.

Ancaq bununla yanaşı, heç kim gözləməirdi ki, bütün dünya, yalnız Azərbaycan yox, bütün dünya belə bir problemlə, koronavirus infeksiyası ilə rastlaşacaq və faktiki beynəlxalq əlaqələr donmuş şəkllə çevriləcək. Bu da bir reallıqdır. Ancaq buna baxmayaraq, beynəlxalq səviyyədə fəaliyyət davam etdirilir və Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə mövqeyi yenə də çox güclüdür. Mən Sizə minnətdarlığımı bildirirəm ki, bugünkü iclasın ilk anlarında Siz Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin əfv fərmanını bizim diqqətimizə çatdırdınız. Doğrudan da, çox vacib, humanist bir siyasətdir. Ümumiyyətlə, cənab Prezidentin, hörmətli Birinci vitse-prezidentin siyasəti insanlara yönəlmiş bir siyasətdir. Yəni bütün çıxışlarda cənab Prezident insanlara kömək etmək lazımdır, insanlara dəstək vermək lazımdır, onlara yardım göstərmək lazımdır, onlara pul vəsaiti çatdırmaq lazımdır kəlmələrini istifadə edir və dəfələrlə təkrar edir.

Nəyə görə mən bunu deyirəm? Ona görə ki, mənim həmkarım Zahid müəllim bu haqda danışdı. Mən özüm Qazax

rayonundan seçilmiş bir millət vəkiliyəm. Bu gün ən vacib məsələlər cənab Prezidentin insanların arasında yaratdığı xoş ümid hissələrinin bəzi məmurlar tərəfindən hansısa addımlarla tamamilə başqa istiqamətə yönəldilməməsidir. Yəni bu gün biz əlimizdən gələni etməliyik ki, insanlarda yüksək səviyədə məmnunluq hissi yaradaq. Dövlət başçısının təşəbbüslərini bürokratik əngəllərin olmaması şərti ilə çatdıraq.

Mənim dövlətdən, hökumətdən ümumi xahişim ondan ibarətdir ki, bizə zəng edirlər, müraciət edirlər, maksimum şəkildə bu bürokratik əngəllərin aradan qaldırılmasına söylər göstərilsin. Onsuz da göstərilir, böyük işlər görülür. Sosial sahədə də böyük işlər görülür. Ancaq daha çevik olmaq lazımdır, cənab Prezidentin tapşırıqlarını daha tez yerinə yetirmək lazımdır. İnsanlara daha diqqətlə yaxınlaşmaq lazımdır. Ona görə ki, bu gün insanların hamısı psixoloji cəhətdən həssasdırlar.

Mən çox sevinirəm ki, eşitdiyimizə görə, hökumət səviyyəsində psixoloji xidmətin yaradılması haqqında da məlumat var, bu gün gündəmə çıxmışdır. Bu, təqdirəlayiq bir məsələdir. Ümumiyyətlə, bir də təkrar edirəm, həm millət vəkili, həm də beynəlxalq məsələlərlə məşğul olan bir şəxs kimi, hökumətin hesabatını dəstəkləyirik, buna müsbət səs verəcəyik və dediyim məsələlərlə bağlı konkret təkliflərimizi hökumətə ünvanlayacağıq. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Səməd müəllim.

Müzakirələr bitdi. Əgər etiraz etmirsinizsə, hesabatı nəzərə alaq və xahiş edirəm, hesabata münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.09 dəq.)

Lehinə

89

Əleyhinə

1

Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, nəzərinizə çatdırım ki, bugünkü iclasın həm videoyazısı, həm stenoqramı, həm də sizin yazılı şəkildə verdiyiniz təkliflər, suallar hamısı Nazirlər Kabinetinə çatdırılacaq.

Hörmətli həmkarlar, artıq saat 2-yə işləyir, əgər etiraz etmirsinizsə, iclasımızı tənəffüссüz davam etdirək.

Yərdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun, iclasımıza davam edirik. Gündəliyin növbəti məsələlərinə keçək. Gündəliyin 3-cü, 4-cü və 5-ci məsələləri parlament və deputatlıq fəaliyyətinə dair qanunlarla bağlıdır. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunda, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsində, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələri ikinci oxunuşda müzakirəyə çıxarılır. Hər 3 məsələ barəsində Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli müəllim Hüseynli ümumi məruzə edəcəkdir. Ancaq layihələr ayrılıqda müzakirə ediləcək və səsə qoyulacaqdır. Əli müəllim, buyurun, söz Sizindir.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Bilirsiniz ki, bu 3 qanun layihəsi indiki karantin rejimi şəraitində həm millət vəkillərinin fəaliyyəti, hə-

rəkəti, həm də Milli Məclisin plenar və komitə iclaslarının bir qədər fərqli, onlayn rejimində keçirilməsi ilə bağlı ortaya çıxan problemlərin həllinə yönəlmişdir.

“Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunla bağlı işçi qrupu həm burada, həm də komitədə səslənmiş təklifləri bir daha müzakirə etmiş və sizin diqqətinizə düzəliş edilmiş variant təqdim edilmişdir. Məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, son variant məhz sizin önünüzdəki kompüterlərdə təqdim olunmuş variantdır. Onu bir daha səsləndirmək istəyirəm. “Karantin rejimi ilə əlaqədar ölkə ərazisində sərbəst hərəkətə qoyulan məhdudiyət deputata, onun şəxsi və xidməti nəqliyyat vasitələrinə şamil edilmir”.

İşçi qrupu hesab etmişdir ki, bu variant problemin həllinə daha dəqiq yönəlmiş bir variantdır. Çünki “karantin rejimi” sözü özündə digər anlayışları da ehtiva edir və bu baxımdan bir tək “karantin rejimi” ifadəsi kifayət edəcəkdir. Həmçinin bilirsiniz ki, biz Milli Məclisin Daxili Nizamnaməsinə və “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Qanuna aid təkliflər də hazırlamışıdıq.

İkinci oxunuşda da bir sıra fikirlər oldu. Təkliflər səsləndirildi. Mən birmənalı qeyd etmək istəyirəm ki, ümumiyyətlə, qanunvericilik fəaliyyətimizdə əgər hər hansı bir yeni anlayış yaranırsa, bununla bağlı öncədən izahat verilir. Gələcək üçün də bildirmək istəyirəm ki, istifadə olunan anlayışlar ənənəvi olaraq bizim digər qanunlarda artıq təsdiqini tapmış anlayışlar olur. Bu bərdə də birinci oxunuşda məlumat verilmişdi. Birinci oxunuşda, həmçinin bir sıra məsələlər də meydana çıxdı, onların bir hissəsini cavablandırmışıq. Amma yeniliklərlə bağlı qısa izahat vermək istəyirəm.

İşçi qrupunun qənaəti belə olmuşdur ki, “internet” sözü “video konfrans sistemi” ifadəsi ilə əvəz olunsun. Çünki virtual iclaslar təkcə internetlə yox, həm də ölkə daxili, lokal şəbəkələrdən istifadə etməklə reallaşacaq. Eyni zamanda, burada “real vaxt rejimi” ifadəsi də istifadə olunur. Beləliklə, hər iki qanunun mahiyyəti ondan ibarətdir ki, Milli Məclisin 42 deputatının müraciəti əsasında Milli Məclisin Sədri Milli Məclisin iclaslarının, komitə iclaslarının müəyyən dövr üçün real vaxt rejimində video konfrans sistemi vasitəsi ilə keçirilməsi barədə sərəncam qəbul edir. Mahiyyət məhz bununla bağlıdır. Hər iki qanun layihəsində oxşar ifadədir.

Hörmətli həmkarlar, əminəm ki, təqdim etdiyimiz bu variant meydana çıxmış problemlərin həllinə yönələn bir variantdır və həmkarlarımdan ikinci oxunuşda hər 3 qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, mən artıq qeyd etdim, bu qanun layihələri ikinci oxunuşda müzakirə olunur. Ona görə hər bir layihə əvvəlcə əsas kimi qəbul edilməlidir.

Xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.15 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Qanun layihəsinin müzakirəsinə başlayırıq. Çıxış etmək istəyənlərdən xahiş edirəm, yazılısınlar. Artıq yazılanlar var. Tahir Kərimli, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli deputatlar. Mən diqqəti bir şeyə yönəltmək istərdim. Biz indi “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunun 4-cü maddəsinə əlavələr edirik. Bu, deputatın səlahiyyətləridir. Ancaq etdiyimiz əlavə məhz həmin Qanunun 12-ci maddəsinə daha çox aiddir. Çünki həmin maddədə deputatın toxunulmazlığı haqqında həm Konstitusiyamızın 90-cı maddəsi xatırlanır, həm də onun özünün, şəxsi və xidməti avtomobilinin toxunulmazlığı məsələləri var. Yaxşı olar ki, 12-ci maddəyə də eyni karantin rejimində tətbiq olunan toxunulmazlıq aid olsun. Çünki burada səlahiyyətlərdən deyil, deputat toxunulmazlığından söhbət gedir.

Fürsətdən istifadə edib, bir söz də demək istərdim. Keçən dəfə bu qanun layihəsi müzakirə olunan zaman mən bir məsələyə toxundum ki, fəvqəladə vəziyyət zamanında da deputatın bu hüquqları olacaqmı? Çox hörmətli deputat həmkarlarım, 2 nəfər çıxış edərək bunun “Fəvqəladə vəziyyət haqqında” Qanunda, eyni zamanda, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunda, Konstitusiyada nəzərdə tutulduğunu deyərək, buna ehtiyac olmadığını göstərdilər. Mən razıyam. Elə olan zaman məhz elə indicə dediyi kimi, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunda və yaxud “Fəvqəladə vəziyyət haqqında” Qanunda bu varsa, onda təkrar nəyə lazımdır. Yaxud, ümumiyyətlə, deyək ki, sabah cənab Prezident bizə fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi ilə bağlı müraciət etdi, biz yenidən, bu

dəfə də fəvqəladə vəziyyətdə deputatın toxunulmazlığı haqqında qanun qəbul edəcəyik? Burada deputatlarımızdan biri məhdudiyətlərlə bağlı qeyd etdi ki, deputat fəaliyyətinin məhdudlaşmasına aid Konstitusiyada da maddə yoxdur. Mən də başa düşürəm, o zaman, hüquqi dövlətlərdə o şey ki, qadağan deyil, olar prinsip işləyir. Həmin anda olur. Amma deyək, bizim indiki rejim şəraitində siyasi partiyaların da məhdudiyət məsələsində adı yoxdur. Amma siyasi partiyalara imkan vermirlər ki, kimsə getsin işləsin. Yəni belə hallarla, praktiki məsələlərlə də biz rastlaşırıq.

Yaxud başqa bir məsələni deyək. Nazirlər Kabineti ayın 2-də qərar verdi. Bu qərarla həm Milli Məclisin deputatları, həm də Milli Məclisin əməkdaşlarına hüquq verdi ki, onlar sərbəst hərəkət edə bilirlər. Elə olan zaman Nazirlər Kabineti qərar verirsə, biz də bu qanunu təsdiq ediriksə, bu, daha çox kimin səlahiyyətinə aiddir?

Ümumiyyətlə, bir məsələyə də toxunmaq istərdim. Karantin rejimindən söhbət gedir. Bu nə ilə bağlıdır? Karantin rejiminin konstitusion hüquqi əsası nədən ibarətdir? Biz bu düzəlişimizdə də karantin rejimindən danışırıq. Bizim karantin rejimi haqqında qanunumuz varmı? Konstitusiyada və yaxud hansısa qanunda istinad olunubmu? Nazirlər Kabineti qərar verən zaman bu istinad varmı? Mən, sadəcə olaraq, bundan çox bəhs etmək istəmədim. Bir cümlə ilə, o vaxt replika şəklində dedim, təəssüf ki, düzgün başa düşülmədi.

Burada bir məsələni də deyərdim. “Sərbəst hərəkətə qoyulan məhdudiyətlər” ifadəsi var. Bizim yaşlı deputatlarımız indiki iclasımızda iştirak etmirlər. Bu, onların sərbəst hərəkətlərinə də aiddirmi? Onlar sərbəst iclasda gəlib iştirak edə bilərlərmi? Onu ehtiva edirmi? Buna

kimsə heç olmasa, doktinal təfsir versin. Bəlkə Konstitusiyaya Məhkəməsinə müraciət etmək lazımdır, ona aiddir, ya yox? Ona görə nəyə lazımdır ki, yazaq sərbəst hərəkətlər? Elə “qoyulan məhdudiyətlər” olsun. Bütün məhdudiyətlər deputatlara aid deyil. Mən belə başa düşürəm.

Sonda vaxtım olduğuna görə, bir məsələni də, xahiş edirəm, çıxış etmədim bayaq. Atalar 3-dən deyib. Mən eyni bölgənin problemləri ilə bağlı 3-cü dəfədir Baş nazirə müraciət edirəm. İnanıram ki, atalar 3-dən deyib, dediyim kimi, hörmətli Əli müəllim əvvəllərdə qaldırdığım məsələlərin müsbət həllini şəxsi nəzarətinə götürəcək və mənim öz seçicilərim qarşısında üzüm ağ olacaq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Razi Nurillayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən təklif edirəm ki, hər bir deputatın qəbul otağında kameralar quraşdırılsın. Çünki bütün 10 milyonluq xalqımızdan ən çox şikayətlər, müraciətlər olunan cənab Prezidentdir və birinci xanımdır, sonra isə deputatlardır. Xalq düşünür ki, deputatlar onların sözlərini ölkə rəhbərinə daha yaxşı çatdıra bilər.

Xanım Sədr, Siz də baxın, qoy hökumət üzvləri də baxsın ki, bizim xalqımız deputatlardan nə istəyir, onlardan nə tələb edir. Onların bir sözü var: “deputat hara baxır?” Hər bir məsələ üzrə “deputat hara baxır”. Deputatın nə etdiyi, hara baxdığı hər kəsə məlumdur. Amma bu, insanlara ümumən məlum deyil. Mən istərdim görünsün ki, insanlar deputatlarımızdan nə istəyir. Bunun üçün də mən, hesab edirəm ki, bütün bu müraciətlər deputatlara olduğuna görə, deputatların səlahiyyətləri artırılmalıdır. Deputatların realı səlahiyyətləri olmalıdır ki, insanların problemlərini həll etməyə gücləri çatsın.

Hörmətli xanım Sədr, burada oturan 121 deputatın hər biri istər ki, seçiciləri ondan razı qalsın. Burada oturan hər bir kəs seçicisinin yanındadır, seçicisinə ürəyi yanır. Onlar istər ki, həm də xalq dövlətinin yanında olsun, hökumətin-dən razı qalsın. Bu gün cənab Prezident tərəfindən 2,5 milyard vəsait ayrılıb, amma insanlar narazıdır. Siz bilir-siniz, doğrudan da, narazıdır. Sosial şəbəkələrə daxil ola bilmirik. Necə olur ki, böyük bir vəsait ayrılır, böyük bir humanistlik göstərilib. Amma yenə də insanlar narazıdır. Əgər bu narazılıq varsa, demək ki, düzgün təşkilatlanma, düzgün paylaşılma və düzgün qərar vermək yoxdur.

Burada bir neçə hörmətli həmkarım tərəfindən deyildi, işsizliklə bağlı ciddi problem var. Çünki hazırda ölkədə işsizliyin 4,8 faiz olması rəsmi statistikadır. Amma bu, ona görə belədir ki, işsizlik meyarları düzgün təyin olun-mayıb. Biz o meyarları azalda bilərik. Onda, ümumi-yətlə, Azərbaycanda işsizlik olmayacaq. Onun üçün də işsizlik statusu ilə bağlı meyarlara biz ciddi dəyişiklik etməliyik və o insanlar da ayrılan vəsaitlərdən öz paylarını ala bilməlidirlər. Çünki insanların gözləntisi budur. Mən indi, ümumiyyətlə, deputatların statusu haqqında bölmə-dən danışırım. Onun üçün də, xanım Sədr, mən yenə də ısrarla demək istəyirəm ki, deputatların səlahiyyətlərinin artırılması ilə bağlı xüsusi bir qrup yaradılsın. Onlar müzakirə etsin ki, bura hansı məsələləri daxil etmək olar və deputatların xalqın yanında olması, onların problemlərini real həll etməsi üçün hansı addımlar atıla, onlara hansı səlahiyyətlər verilə bilər.

Xanım Sədr, bilirsiniz, hazırda ölkədə ciddi bahalaşma gedir. Bu bahalaşma, koronavirusun yaratdığı ciddi problemlər əsnasında ölkə başçısı tərəfindən yerindəcə pullar ayrıldı. Zamanında. Amma kifayət qədər vaxt keçib, hələ

də bu, insanlara çatdırılmayıb. İnsanların bu narazılığı qarşısında dayanmaq da günü-gündən çətinləşir. Onun üçün də mən hökuməti bu məsələlərdə daha intensiv fəaliyyət göstərməyə dəvət edirəm. Onlar kifayət qədər çalışırlar, amma əgər bu narazılıqlar varsa, əhaliyə bu qədər xidmət göstərilir və pul ayrılırsa, əhali yenə narazıdırsa, demək ki, ciddi problemlər var. Bu problemlər məmurlar tərəfindən yaradılır. Biz buna çox ciddi şəkildə diqqət yetirməliyik. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Nizami Səfərov, buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli Milli Məclisin deputatları, təqdim olunmuş dəyişikliklər müstəsna əhəmiyyət kəsb edir və şübhəsiz ki, Milli Məclis deputatının statusunun ən mühüm komponentlərindən birinə çevriləcək. Sadəcə, bu layihələrə bir təklifim var. Yaxşı olardı ki, hər 3 qanunda vahid terminoloji yanaşma tətbiq edilərdi. Artıq bizim qanunvericilikdə, əvvəllər qəbul etdiyimiz Cinayət Məcəlləsinin 139.1-ci, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 211-ci maddələrində “epidemiya əleyhinə rejim”, “sanitariya-gigiyena və karantin rejimləri” ifadələri istifadə edilir. Öz mahiyyətinə və məzmununa görə bunlar bir-birindən fərqlənən anlayışlardır. Bunu sübut etmək üçün hətta beynəlxalq sənədlərə, məsələn, 2005-ci ildə qəbul edilmiş Tibbi-sanitariya qaydalarına da müraciət etmək olar. Bu baxımdan təklif edərdim ki, hər 3 layihədə “karantin rejimi” ifadəsinin, digər layihələrdə isə “karantin rejiminin tətbiq edilməsi, sanitariya-epidemioloji və bu kimi digər tədbirlər” ifadəsinin əvəzinə “epidemiya əleyhinə rejim”, “sanitariya-gigiyena və karantin rejimləri” ifadələri istifadə edilsin.

Hörmətli deputatlar, VI çağırış Milli Məclisin birinci iclasında konseptual çıxışında möhtərəm cənab Prezident

İlham Əliyev xüsusi olaraq vurğulamışdır ki, qanunvericilik bazası təftiş edilməlidir, qanunlar qarşımızda duran hədəflərə uzlaşdırılmalıdır və yeni problemlərin, yeni çağırışların üzə çıxmasını nəzərə alaraq, qanunlara yenidən baxılmalıdır. Cənab Prezidentin tövsiyəsini rəhbər tutaraq, qeyd etmək istərdim ki, məzmunu mübahisə doğuran, normativ hüquqi konstruksiyasında ziddiyyət müşahidə edilməyən, təcili həllini gözləyən məsələlərlə bağlı qanunlara təklif edilən dəyişikliklərin bir oxunuşda qəbul edilməsi məqsədəmüvafiq olardı.

Bu gün dünyanın üz-üzə gəldiyi koronavirus pandemiyası sıradan bir səhiyyə problemi deyil. Qısa zaman kəsiyində pandemiya beynəlxalq ünsiyyət sistemini, dünya iqtisadiyyatını, dövlətlərarası münasibətləri tamamilə yeni formata gətirib çıxardacaq. Belə şəraitdə bir çox yeni qanunların təcili qəbul edilməsi zərurətini proqnozlaşdırmaq çətin deyil. Bu baxımdan, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun 7-ci maddəsinə yenidən baxılması zəruridir. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Nizami müəllim.

Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən ilk öncə Tahir müəllimin dediyi məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Söhbət ondan gedir ki, bizim yaşı 65-dən yuxarı olan millət vəkilləri iclasa qatıla bilərmə? Mən hesab edirəm ki, əslində, bu gün onlar bu iclasa qatılmalı idilər. Ona görə ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanunun 10-cu maddəsində normativ hüquqi aktların həlli qaydaları verilir. Biz bilirik ki, Nazirlər Kabineti ümumi qaydalar müəyyən edən normativ hüquqi aktlar qəbul edə bilər. Bundan əvvəl Nazirlər Kabineti qərar qəbul etmişdi ki, yaşı 65-dən yuxarı olan şəxslər bayıra çıxa bilməz.

Amma onun arxasınca, səhv etmirəmsə, ayın 2-də qərar qəbul etdi ki, deməli, məhdudiyətlər millət vəkillərinə, yəni Milli Məclisin üzvlərinə şamil olunmur. Burada iki norma arasında ziddiyyət var. Belə olduğu halda, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanunun 5-ci maddəsinə, 10.5-ci bəndinə görə, son qəbul olunan yeni normativ hüququq akt, eyni məsələ üzrə həmin dövlət orqanı tərəfindən əvvəllər qəbul olunmuş hüquqi akta münasibətdə daha yüksək hüquqi qüvvəyə malikdir. Yəni bizim Konstitusiyanın 147-ci maddəsinə görə birbaşa hüquqi qüvvəyə malikdir və düzünə göstəriş var ki, hər iki qərarı eyni orqan qəbul edib və sonuncu qəbul olunmuş qərar daha üstün hüquqi qüvvəyə malikdir. Ona görə də bizim millət vəkilləri parlamentin iclaslarına qatıla bilərlər.

Hörmətli Sahibə xanım, mən bir məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Əlbəttə, mən bunların hamısına səs verəcəyəm. Amma mən əvvəllər təklif etmişdim ki, gəlin burada yazaq ki, ümumiyyətlə, Konstitusiyanın 112-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş bu məhdudiyətlər Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin üzvlərinə şamil olunmur. Yəni bununla da məsələni konkret yekunlaşdırı bilərdik. Amma çox təəssüf ki, o təklif qəbul olunmadı.

Amma indi mən diqqətinizi nəyə cəlb etmək istəyirəm? Belə hesab edirəm ki, biz hazırda millət vəkilləri ilə bağlı bu hərəkət azadlığını qəbul edirik. Dünən Türkiyədə, baxmayaraq ki, orada hər gün bu virusa yoluxanların, ölənlərin sayı sürətlə artır, amma bunlar 6 regionda karantin rejimini aradan qaldırdılar. Mən hesab edirəm ki, kənd təsərrüfatı işlərinin ən qızğın vaxtıdır. İlk növbədə kənd rayonlarında sənaye məhsulları satan mağazaların işi bərpa olunmalıdır. Biz bilirik ki, parazitlər, həşəratlar üçün dərmanlar, gübrə, kənd təsərrüfatında istifadə olunan

alətlər həmin mağazalarda satılır. Yəni o mağazaların bağlanması adı nədir?

İkinci, əhalinin sıxlığı çox deyil və üçüncüsü də, düşünürəm, burada bayaq bir söhbət getdi ki, iqtisadiyyat yoxsa, insan faktoru öndə olmalıdır. İqtisadiyyat olmasa, o insanı necə biz qoruyub saxlaya biləcəyik, onu necə maliyyələşdirəcəyik, onun qidasını, yeməyini necə verəcəyik. İndi, düzdür, valyuta ehtiyatlarımız var, amma biz ərzaq təhlükəsizliyi barədə düşünməliyik.

Ona görə də mən düşünürəm ki, biz Nazirlər Kabineti qarşısında məsələ qaldıraq, lap məcburi qoya bilərik, tibbi maskalardan istifadə etmək şərti ilə, – yəni lap o şərti də qoyaq, – amma o adamlara imkan verək, onların həyətəni təsərrüfatları var, orada ağaclar çiçəkləyir, onları indi dərmanlamaq, işlər görmək lazımdır. Yəni bu insanlar normal hərəkət edə bilsinlər.

Sahibə xanım, sonda, bir məsələni də diqqətinizə xüsusi çatdırmaq istəyirəm. Bax, tanışlar var, Fazil bəyin də, mənim də, tələbə yoldaşlarımız, rayonlardan zəng edirlər. Rayonlarda insanlar istixanalarda çoxlu məhsul yetişdiriblər və bu məhsullar qalib əllərində. Onlar hətta kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə zəng edirlər, oradan, qaynar xətdən deyirlər ki, bəs biz nə edək, onsuz da karantin vəziyyətidir, biz sizə heç cür kömək edə bilmirik. Yəni bu məhsul yetişdirilib, hətta onların bəzisi mənə deyir ki, Siz bunu təşkil edin, biz pulsuz gətirək o məhsulu verək Bakıda əhaliyə paylasınlar. Yəni bura qədər, bunlar təklif verirlər ki, qalib xarab olmaqdan, pulsuz paylansın. Düşünürəm ki, Milli Məclis hansı isə formada bu məsələlərə də müdaxilə etməlidir. Amma, ümumən, mən təkliflərə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Siyavuş Nov-

ruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Hörmətli Sədr, Siz iclasımız başlayanda koronavirusla əlaqədar olaraq çıxış etdiniz və istər dövlət başçısının, istər Birinci vitse-prezidentin, istərsə də hökumətin, operativ qərarğahın bu sahədə apardığı işlər haqqında bütün Milli Məclis deputatlarını məlumatlandırdınız. Mən burada təqdim olunan qanun layihələrinə səs verəcəyəm. Amma müəyyən məsələlər deyəsən bizim həmkarlar üçün aydın olmadığına görə, bir qədər aydınlıq gətirmək istəyirəm.

Birincisi, yaşı yuxarı olan deputatlara heç kəs qadağa qoymayıbdır. Elə bir qadağa yoxdur, istəyirsə, gəlsin iştirak etsin və bir komitə sədrləri olaraq da, müzakirələrdə onların hər biri iştirak edir, öz fikirlərini, rəylərini söyləyir. Gəlmək istəyirlərsə, gəlsinlər. Nə qanunda, nə Daxili Nizamnamədə, nə Sədrin sərəncamında belə bir şey yoxdur. Mən görməmişəm ki, qadağa qoyulsun.

Sədrlik edən. Mən çox üzr istəyirəm. Mən dünən keçirdiyimiz onlayn icaslarda komitə sədrlərinə bu haqda demişdim.

S.Novruzov. Bu, birinci məsələ. İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunu diqqətlə oxuyanda, deputatın statusu nədən ibarətdir, burada göstərilib. İndi mən deyə bilmərəm, hörmətli Razi müəllim burada deputatların səlahiyyətləri ilə bağlı məsələ qaldırdı. Bu səlahiyyətlər göstərilibdir ki, deputat hansı addımları ata bilər. Deputat nazir funksiyasını yerinə yetirə bilməz. Cənab Prezident də parlament qarşısında çıxışında birbaşa göstərdi və tövsiyələr verdi ki, seçicilərlə görüşün, onların arzusunu, istəyini dinləyin. Hansı qanun şəklində olacaq

qanun şəklinə salmaq lazımdır, hansı məsələyə Nazirlər Kabineti müdaxilə etməlidir Nazirlər Kabinetinə göndərilir. Aidiyyəti nazirliklərə göndərilir və bunlar da bununla bağlı qərar çıxarırlar. Təbii, vaxtı ilə var idi ki, Milli Məclisə seçilməkdən ötrü insanlar gedib seçiciyə min cür söz verirdilər və sonradan gəlib bunu yerinə yetirməyəndə ikinci dəfə həmin əraziyə qayıda bilmirdi. Çünki bu, bunun səlahiyyəti çərçivəsində deyil. Səlahiyyətini bilməyən şəxs gedib hansı isə vədlər verib, mandat alıb və ondan sonra da bunu yerinə yetirə bilməyib, bunlar bəllidir. Ona görə də deputatın statusu var və deputat bu statusa uyğun da hərəkət etməlidir. Biz Yeni Azərbaycan Partiyasında öz partiyamızın üzvü olan deputatları topladıq ki, görüşləri keçirdirsiniz, hansı təkliflər partiya aiddirsə, bunlar partiya xətti ilə, partiyanın sədrinə çatdırılacaqdır. Yazılı şəkildə təqdim edin və çatdırılır. Digərləri də, yəqin ki, bitərəflər, ayrı-ayrı siyasi partiyaları təmsil edənlər də təqdim edə və bunlar da ünvanına çatdırıla bilər.

Kənd təsərrüfatı ilə bağlı, dünən operativ qərargahda da, Nazirlər Kabinetində deyildi, burada bu saat heç bir qadağa yoxdur. Fermerlərə heç bir qadağa qoyulmayıbdır. Televiziyada da göstərilir, baxa bilərsiniz, hamısı sahələrdədir, işlərini görürlər. O baxımdan da, mən burada da bir problem görmürəm. O pul vəsaitlərinin çatdırılması ilə əlaqədar, bu, bir daha sübut etdi ki, insanlar sahibkar ilə əlbir olurlar, əmək müqaviləsi bağlamırlar, beləliklə, vergidən və sosial müdafiədən yayınırlar. Deməli, həmin sahibkar elə həmin işçinin cibinə girir, oradan o vəsaiti çıxarır. Belə bir hal baş verəndə də bu, müqaviləsiz şəxs qalır qıraqda. Bunun adı heç bir yerdə yoxdur, heç bir hesabatda adı getmir. O baxımdan da, vaxtı ilə, istər tele-

viziya ekranlarında, istərsə də cənab Prezident regionlarla əlaqədar keçirdiyi ayrı-ayrı müşavirələrdə çıxış edib, dəfələrlə qeyd edib ki, müqavilələr bağlanmalıdır. Hamı müqavilə, qanun çərçivəsində fəaliyyət göstərməlidir. Ona görə də qanuna hörmət etməlisən ki, qanunun tətbiqindən də bəhrələyə biləsən. Qanuna hörmət etmirsənsə, tətbiqindən bəhrələnmək çətin məsələdir.

Üçüncü bir məsələni qaldırmaq istəyirəm. Burada bizim həmkarlarımız bu məsələ ilə tez-tez çıxış edirlər. Amma bir məsələni mən konkretləşdirmək istəyirəm.

Bu gün xaricdə oturub Azərbaycan əleyhinə işlər aparın o 5-ci kalonun, – bununla bağlı Əli müəllimin də yaxşı yazısı dərc olunmuşdu, – adamları var. Biz bunları konkretləşdirməliyik. Azərbaycan xalqı qarşısında bunların konkret adını çəkməliyik, adları ilə deməliyik ki, Amerikada oturan Sevinc Osmanqızı, Cəmil Həsənli. Amerika koronavirusla bağlı statistikada ölümə və yayılmaya görə ikinci yerdədir. Burdakı problemləri qoyub qırağa və yaxud oradakı təcrübəni Azərbaycan xalqı ilə bölüşmür, utanmasalar deyərlər ki, dünyada koronavirusu elə Azərbaycan hökuməti yaradıb. Yaxud biri oturub Avropada, Qənimət Zahid, gecə-gündüz bütün təbliğatını həsr edib ki, Azərbaycanda koronavirusa qarşı mübarizə getmir. Bəs, bu boyda mübarizə aparırlar, həkimlərimiz, polislərimiz, hüquq mühafizə orqanları, Sərhəd Qoşunları, bütün sahələr, hər bir şəxs, hər bir vətəndaş bu işdə aktiv iştirak edir. İstər sənət adamları olsun, istərsə də yazıçılarımız, şairlərimiz və sair.

Xahiş edirəm, iki dəqiqə mənə əlavə vaxt verəsiniz ki, fikirlərimi deyim. Bununla bağlı mübarizə aparırlar. Biz demirik, özləri xaricdə oturub evdən çölə çıxsa, bir addım ata bilmirlər və oradakı hüquq mühafizə orqanlarının

qanun-qaydasına bir qat yox, ikiqat tabedirlər. Amma burada başlayır insanları öyrətməyə ki, evdə yeməyə çörəyi yox, o necə evdə oturmalıdır. Yəni bu çıxmalıdır, xəstələnəməlidir. Azərbaycanda nə qədər çox adam ölsə, bunların toy-bayramıdır, bunlar ona bir o qədər sevinəcəklər. Bunlara bu lazımdır, Azərbaycanda vəziyyət nə qədər ağırdırsa, bunlar üçün yaxşıdır. Bunu istəməyən iki qrup var. Bir Ermənistandır, bir də bizim orada oturanlar. Azərbaycanda oturan, o deyir, “ilana ağu verən kərtənkələ var”, Əli Kərimli və onun Milli Şurası. Bax, bu dəstədir. Azərbaycanda gedən proseslərə onlar həmişə olduğu kimi, yenə də, Siz bu gün çıxışınızda qeyd etdiniz, əfv sərəncamı ilə əlaqədar yalan, böhtan, olmazın yalanlar, niyə ağır cinayət törədənləri azad edilir, deyirlər. Burada, axı, konkret kriteriyalar müəyyənləşib ki, yaşı bu qədər olmalıdır, səhhəti ilə bağlı müraciəti olmalıdır və sair və ilaxır. Bu kriteriyalar var da. İndi bizim insanlarımız hamısı savadlı insanlardır. Oxuyur görür ki, bu addımlar bu kriteriyalara uyğun şəkildə atılır. Axı, bunun üstünə bir boyaq atmaq, görülən hər bir yaxşı işə bir pis don geyindirmək nə qədər davam edəcək. Mən hesab edirəm ki, biz bunun qarşısında susmamalıyıq. Hər birimiz konkret olaraq bunların hər birini ifşa etməliyik ki, bunlar hansı mərkəzdən idarə olunur, hansı mərkəzdən maliyyələşir və apardıqları siyasət bu gün Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin əleyhinə olan siyasətdir. Yəni Azərbaycan iqtidarının yox. Bunlar xalqa, dövlətə, dövlətçiliyə müxalifdir. Bunlar iqtidara müxalif deyil, o baxımdan da, bu adamlar ilə bizim söhbətimiz konkret olmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim. Ziyafət Əsgərov. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputat həmkarlarım! Qanun layihələri ilə bağlı bir neçə kəlmə demək istəyirdim. Burada fikirlər səsləndi. “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bilirsiniz ki, biz bu Qanunu qəbul etmişik və sizin yadınıza salmaq istəyirəm ki, bu Qanunun özündə 4 yerdə, 4 maddədə “karantin” sözü göstərilib. Əgər kim isə bu qanunu yaxşı oxumayıbsa, xahiş edirəm, bu Qanuna bir daha baxsınlar və görsünlər ki, hökumətin qəbul etdiyi qərar Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına tamamilə uyğundur və burada heç bir başqa məsələ ola bilməz.

Məsuliyyət məsələsi, açığı mən bunu anlaya bilmədim. Bu, məsuliyyət məsələsini Tahir müəllim dedi, ümumiyyətlə, fikrinizi anlaya bilmədim. Əgər söhbət deputatın toxunulmazlığından gedirsə, bu, o demək deyil ki, deputatın məsuliyyəti yoxdur. Qanunla müəyyən edilmiş hallarda deputatın məsuliyyəti də var. Sadəcə olaraq, konkret halda bu gün koronavirus vəziyyətini nəzərə alaraq, deputatlar ola bilər ki, həm şəxsi, həm də xidməti məşinlər ilə seçicilərlə görüşə, yaxud başqa tədbirlərə, dövlət tədbirlərinə gedə bilərlər. Belə hallarda, əlbəttə, onlara imkan verilməlidir, şərait yaradılmalıdır ki, onlar bundan istifadə etsinlər.

Məhdudlaşdırma ilə bağlı. Məhdudlaşdırma ilə bağlı, əlbəttə, hökumətin qərarı var, amma bir şeyi nəzərə almaq lazımdır ki, hörmətli deputatlar, qanun qüvvəsinə görə qərardan üstündür. Biz əgər qanunu qəbul etmişiksə və qanunda göstəririksə ki, bu məhdudlaşdırıcı tədbirlər deputatlara şamil edilmir, bu, tamamilə Konstitusiyaya uyğundur. Burada qeyri-adi heç bir şey yoxdur və əgər biz qərar ilə qanunun hüquqi fərqi bilmiriksə, onda nədən

danışırıq. Ona görə, xahiş edirəm, bu məsələləri mütləq nəzərə almaq lazımdır.

O ki, qaldı Siyavuş müəllimin dediyi məsələlərə, mən tamamilə onu müdafiə edirəm. Xaricdə oturub, koronavirus adından istifadə edib Azərbaycana böhtanlar, nifrirlər yağdıran yaramaz insanlar var, mən tamamilə razıyam ki, onlar adı ilə çəkilməlidir, göstərməlidir, Qəniməti ilə, Cəməli ilə, Əlisi ilə, Sevinci ilə, kimi ilə, kimi ilə, digərləri ilə. Hamısı göstərilməlidir. Bunlar Azərbaycan xalqının düşmənləridir. Bunlardan olsa, Siyavuş müəllim tamamilə düz deyir, bunlar elə hesab edirlər ki, koronavirus virusunu dünyaya Azərbaycan gətirib. Halbuki hazırda koronavirus xəstəliyinə qarşı da ən kamil mübarizə aparan ölkələrdən biri elə məhz Azərbaycandır. Möhtərəm cənab Prezident, möhtərəm Birinci vitse-prezidentimiz, hökumətimiz vaxtında tədbirlərini görüblər. Əlbəttə, xalqla hökumətin bir yerdə olmağı, xalqla dövlətin bir yerdə olmağı, bizim birliyimiz bunlara sərf etmir. Bunlar üçün əsas odur ki, xalq, hökumət, dövlət üçün nə qədər pisdirsə, bunlar üçün yaxşıdır. Bu qədər dövlətə düşmən kəsilmək olmaz, axı. Nədir bu? Bunlar harada anadan olublar? Bunlar belə, doğrudan, təəccüblüdür bu. Dövlətə, əlbəttə, hakimiyyətə sözsüz ki, müxalifət olmaq olar, bizim bu parlamentdə hörmətli müxalifət həmkarlarımız da var. Sözlərini deyirlər də, tənqidlərini edirlər də, cavab da alırlar. Amma hər şeyin bir əndazəsi, qaydası olmalıdır. Amma söhbət təhqirə, söyüşə, yaxud başqa şeylərə keçəndə bilirsiniz, bu, artıq tamam başqa mənə verir.

Buna görə, mən hesab edirəm ki, Azərbaycan dövlətçiliyinə düşmən kəsilmiş insanlara qarşı vahid mövqedən çıxış edilməlidir. Azərbaycan deputatları birinci növbədə və Azərbaycan xalqı həmişə olduğu kimi, bax, bu çətin

gündə, – bu koronavirus ki, biz böhranını yaşayırıq, bu xəstəlik bütün dünyanı bürüyüb, – bu dövrdə də möhtərəm Prezidentin ətrafında sıx birləşməlidir. Hamımız bir yerdə çalışmalıyıq ki, dəmir nizam-intizama nail olaq. Dəmir nizam-intizam, sadəcə, nizam-intizam yox. Dəmir nizam-intizama nail olaq və qanunun sərt üzünü göstərməliyik. Hamı qanuna tabe olmalıdır, hamı koronavirusla bağlı...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. Erkin Qədirli, buyurun.

E.Qədirli. Çox sağ olun, xanım Sədr. Çox qısa danışacağam. Sırf 4-cü, deputat statusu ilə bağlı maddənin ikinci hissəsinə əlavə təklif olunan layihə ilə bağlı. Burada ancaq karantin yazılıb. Mən hesab edirəm ki, məsələ o cür də qalmalıdır, yəni mətni əlavə yükləməyə ehtiyac yoxdur. Çünki karantin rejimi başqa insanlar kimi, deputatların da məhz hərəkət azadlığı ilə bağlı olduğuna görə, burada deputatlar üçün bu istisnaların verilməsi doğrudur. Epidemioloji və sanitariya tədbirləri ilə bağlı isə deputatların hansı isə bir istisnası olmamalıdır, çünki orada sağlamlıq məsələsidir. Yəni icbari tibbi müayinədən keçmək, sanitariya qaydalarına riayət etmək, deputatlar bunlardan azad olmamalıdırlar, necə ki, məsələn, hamımızı burada iki dəfə test ediblər. Gərəkirsə, yenə test edəcəklər və heç bir deputat da ondan yayına bilməz. Amma karantin rejimi hərəkət azadlığı ilə bağlı olduğuna görə, deputatın belə bir imtiyazı olmalıdır. Ona görə mən 4-cü maddənin ikinci hissəsində təklif olunan əlavədə karantin rejimindən əlavə “sanitar-epidemioloji rejimlərin” ifadəsinin əlavə olunmasını doğru saymıram.

Bir təklifim də, daha çox iradəm var. Biz komitəmizdə bunu müzakirə etmişik, indi WhatsApp üzərindən müzakirə və səsvermə, təbii ki, rahat olmur. Amma mən bunu

demişəm, yenə də demək istəyirəm, bir halda ki, komitədə bu mətni razılaşdırmışığı plenar iclasda komitə üzvləri olaraq ona qarşı çıxmağımız doğru deyil. Başqa deputatların təbii ki, iradları, təklifləri ola bilər. Bu onların haqqıdır. Amma bir halda ki, biz komitədə bunun lehinə səs vermişik, əlavə düzəlişlər, nəsə diqqətinizdən yayınıbsa, o başqa. Amma bir qayda olaraq, komitədə lehinə səs vermiş komitə üzvlərindən ona qarşı çıxmağı doğru saymıram. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əli müəllim, söz demək istəyirsiniz? Buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar, təşəkkürümü bildirirəm. Erkin müəllim, Siz tamamilə haqlısınız. Mən hesab edirəm ki, plenar iclaslar, bütövlükdə, daha fundamental məsələlərin müzakirəsinə həsr olunmalıdır. Hansısa anlayışlarla bağlı istənilən vaxt, istənilən millət vəkili komitəyə, işçi qrupuna müraciət edə bilər və bu baxımdan, fundamental məsələlər baxımından, hörmətli Ziyafət müəllimin, Siyavuş müəllimin fikirlərini bölüşürəm, dəstəkləyirəm. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, çox təqdirəlayiq haldır ki, bu mövqeyi həm də digər siyasi partiyaların da bölüşdüyünün şahidi oluruq. O cümlədən parlamentdə də. Burada bir vətəndaş mövqeyinin ortaya qoyulduğunu müşahidə edirik. Əlbəttə, bir daha onu söyləmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqı ilə, məhz xalqa və dövlətə qarşı mübarizə aparən beşinci kolonun düşüncələri arasında fərq var. Bizim mübarizəmizin fərqi bundan ibarətdir.

Eyni zamanda, Sahibə xanım, qeyd etmək istəyirəm ki, həqiqətən də, bir neçə təkliflər, çıxışlar daha çox komitə üzvləri tərəfindən olmuşdu, biz onları işçi qaydasında həll edəcəyik. Onu xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, bizim bu

qanunları təqdim etməkdə məqsədimiz Milli Məclisin, komitələrin, millət vəkillərinin, o cümlədən yaşı 65-dən yuxarı, yaxud aşağı olanların, fərqi yoxdur, fəaliyyətinin karantin rejimində daha mükəmməl tənzimlənməsidir. Bu məsələ müzakirə olunur. Biz bu layihələri bu baxımdan təqdim etmişik. Elə bilirəm ki, nə qədər tez qəbul etsək, bir o dərəcədə işimizi sürətli həyata keçirə biləcəyik. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşda qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirək. Layihə iki abzasdan ibarətdir. Onlar çox qısaadır, hamısını bir yerdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.50 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.50 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoymaq istəyirəm və xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.51 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Növbəti qanun layihəsi. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.52 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, əsas kini qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyənlər varmı?

Yərdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdur. Qanun layihəsi iki maddədən

ibarətdir. Xahiş edirəm, maddələr üzrə münasibət bildirək.
Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.53 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Daxili Nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.53 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli deputatlar, xahiş edirəm, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.54 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Bu qanun layihəsi də iki maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, maddələr üzrə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.55 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Nəhayət, “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin komitələri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.56 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin sonuncu, altıncı mə-

sələsinə keçirik. “Böyük Vətən Müharibəsində Qələbənin 75 illiyi (1945–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medalların təsis edilməsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə. Bu layihə də ikinci oxunuşda təqdim edilir. Məsələ haqqında mən, Əli müəllim, Sizə söz vermək istəyirəm. Buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Keçən dəfə, birinci oxunuşda Böyük Vətən Müharibəsində Qələbənin 75 illiyi yubileyi medalının ətrafında həm maraqlı, həm də müxtəlif müzakirələr oldu. Müxtəlif fikirlər səsləndi. Bunlar daha çox tarixi bir analiz idi. Bizim mövqə ondan ibarətdir ki, bu medal, əlbəttə ki, Azərbaycanın müstəqil dövlətinin, həm də Böyük Vətən Müharibəsində qələbə qazanmış bir xalqın bu gün sağ olan, yaşayan nümayəndələrinə bir ehtiram əlaməti olaraq təsis olunur. Qarşıdan 9 may, Böyük Vətən Müharibəsində qələbənin 75 illiyi gəlir və əminəm ki, bu medal təltif olunacaq şəxslərə ən ciddi töhfəmizdir.

Yeganə bir məsələ üzərində dayanmaq istəyirəm. Hörmətli Erkin müəllim əvvəlki çağırışlarda da bir neçə millət vəkili qaldırdığı bir məsələyə toxundu. Bu, əlbəttə, daha çox dövlət bayrağı ilə bağlıdır. Amma burada da bilirsiniz ki, Qanunun özündə Azərbaycan Respublikası Dövlət bayrağının rəngləri də əks olunur. Rənglərin hansı istiqamətdə, həmin zolaqların sağda və ya solda yerləşməsi ilə bağlı.

Hörmətli həmkarlar, əlbəttə, birmənalı onu deyə bilərəm ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və o cümlədən bizim müvafiq Dövlət bayrağının təsvirinin təsdiq edilməsi haqqında Konstitusiyaya Qanununda şaquli vəziyyətdə bayrağın yerləşdirilməsi ilə əlaqədar xüsusi bir

norma mövcud deyil. Amma praktika mövcuddur. Beynəlxalq praktika bir qədər fərqlidir. Bizim ölkənin praktikasına uyğun olan bir neçə ölkələrin praktikasına var. Amma hesab edirəm ki, daha çox həm də Azərbaycanın özündə formalaşmış, artıq təsdiq olunan protokol qaydaya və praktikaya uyğun hərəkət etməliyik. Eyni zamanda, biz Nazirlər Kabinetinin mövcud qərarına hörmətlə yanaşmalıyıq. Nazirlər Kabineti isə 2018-ci ildə qəbul etdiyi qərarı ilə əvvəlki qərarla düzəliş etmişdir və indi müəyyənləşdirilmişdir ki, şaquli vəziyyətdə asılan Dövlət bayrağına qarşıdan baxanda mavi zolaq sağda yerləşməlidir. Bu gün hesab edirəm ki, bütün dövlət orqanları həmin qərara hörmətlə yanaşmalıdır, onu icra etməlidir. Burada bizim bir fikir ayrılığımız olub, Erkin müəllim beynəlxalq təcrübədən çıxış edib. Amma mən bir daha Nazirlər Kabinetinin mövcud qərarını səsəndirməyi özümə borc bildim. Bütövlükdə isə, hesab edirəm ki, medalın təsviri, medalın quruluşu özündə həm müstəqil Azərbaycanın dövlət atributlarını ehtiva edir və həm də bizim indiyə qədər təsis etdiyimiz digər orden və medalları, bütövlükdə, əhatə etmiş olur. Məntiqi ardıcılıqla bu medal da, hesab edirəm ki, Azərbaycan orden və medalları sırasında öz yerini tutacaqdır. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuş olduğu üçün biz gərək əvvəlcə qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə səs verək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 14.00 dəq.)

Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

Əsas kimi qəbul edildi, sağ olun.

Çıxış eləmək istəyənlər var. Siyavuş müəllim, Siz suala yazılmışsınız?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Birinci növbədə təklifim var, ikinci sual. Təklifim ondan ibarətdir ki, keçən dəfə müzakirə olunanda bir bayraq məsələsi qaldırılmışdı. Əli müəllim izahat verdi. Bu medaldı da. Yazılıb orada, əlavə nə deyəcək ki? Bir dənə də sualım ondan ibarətdir ki, mən burada iki veteran təşkilatının idarə heyətini təmsil edirəm. Orada sullar verirlər. 1939-cü ildə müharibəyə gedənlər də var. Bilirsiniz də, SSRİ–Finlandiya müharibəsində, Yaponiyada döyüşənlər var. Misal üçün, burada olanlar da var. Bir babam 1943-cü ildə Ukraynada rəhmətə gedib. Biri Yaponiyaya qədər gedib, qayıdıb.

İndi burada məsələ qalxdı ki, Böyük Vətən Müharibəsi olsun II dünya müharibəsi. II dünya müharibəsi olanda bunun Finlandiyaya, yaxud Yaponiyaya aidiyyəti yoxdur. Böyük Vətən Müharibəsi olanda bu, artıq olur 2 dövlət, Almaniya ilə Sovetlər Birliyi arasında müharibə. Amma onu da nəzərə almalıyıq ki, orada da hər tərəfdən 3-4 dövlət vuruşub. Dünya müharibəsi nədir? Bir neçə dövlətin vuruşması. Tutalım, bir tərəfdə Amerika Birləşmiş Ştatları, Böyük Britaniya, Fransa və sair, o biri tərəfdə İtaliya, Türkiyə, Almaniya idi. Bu, iki dövlət arasında deyil ki, vətən müharibəsi olsun. Ona görə də buna bir aydınlıq gətirilsə, daha yaxşı olardı. Qanunu səsə qoymağın

tərəfdarıyam.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim. Təkid eləyən var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Təkid eləyənlər var. Erkin Qədirli, Aydın müəllim Siz, Tahir Kərimli. Deməli, 6 nəfər yazılıb. Kim istəmirsə, xahiş edirəm, adınızı çıxarın. Qalanlar qalsın. Çıxışları 3 dəqiqə edək. Heç kim adını çıxarmadı. Ona görə mən ardıcılıqla, bir-bir çağıraram. Zahid Oruc, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, mən, sadəcə, çox qısa, əslində, birinci oxunuşun tələblərinə uyğun olan konseptual fikirlərimi söyləmək istəyirəm. Yəni burada hörmətli Əli müəllim peşəkar təqdimatını elədi. Birinci, Azərbaycanda İkinci dünya müharibəsi, yaxud Böyük Vətən Müharibəsi adlandırdığımız dövrə münasibətdə 1993-cü ildən sonra sabit bir münasibət olub. Biz müəyyən dairələrdə, müəyyən siyasi qüvvələrdə təftişçi mövqeləri görmüşük. Bu da başa düşüləndir. Çünki dövrün ruhuna uyğun beynəlxalq münasibətlər sisteminin konyekturasına adekvat olaraq bir sıra dairələr hesab ediblər ki, bu Rusiyaya münasibət bildirməkdir. Çox yanlışdır. Azərbaycan özünün fəxarətli, əzimetli, qürurlu bir tarixinə münasibət göstərmiş olur. Ona görə də ulu öndər kimi nəhəng bir siyasət adamı bilirdi ki, bu məsələdə prinsipial, birmənalı mövqe olmalıdır. Həm də Qarabağ problemini yaşayan bir dövlət üçün bu, çox önəmli idi.

İkinci, biz qəhrəmanlarımızdan və qəhrəmanlıq tariximizdən imtina eləmirik. Bu, çox önəmli bir məsələdir. Üçüncü, bilirsiniz, bu dünyada məlum konyunkturaya görə, xüsusi ilə də Rusiya ilə münasibətlər fonunda bir sıra ölkələrdə bir desovetləşmə, dekomunizasiya, belə bir si-

yasət getməkdədir. Bunu biz hətta keçmiş sovet məkanı ölkələrinin çoxunda da görürük. Sovet izinin silinməsi adı altında İkinci dünya müharibəsinin qəhrəmanlarını da silib atmaq. İndi biz pandemiya dövründə Çexiyaya, konkret olaraq Praqaya müraciət edəsi deyilik ki, Konevin heykəlini siz niyə götürürsünüz? Bu bələdiyyənin, yerli icra orqanlarının işidir. Bu, onların daxili məsələsidir. Amma həm də daxili deyil, ona görə, hesab edirəm ki, o torpaqların hamısının azad olunmasında o cümlədən Azərbaycan xalqının qəhrəman övladları iştirak ediblər. Tarixi yenidən yazmaq yönündə addımlar var. Ancaq biz tarixi nə qərblilərin, nə də şərqililərin gözündən yox, öz ata-babalarımızın, öz tariximizin və öz müstəqillik amallarımızın mənafeyindən qiymətləndirməliyik. Başqa önəmli bir məsələ budur.

Cümhuriyyət dövrü Azərbaycan tarixində önəmli rol oynayır. Lakin Sovet Azərbaycanı da bizim ölkəmizin iqtisadi, mədəni, hərbi, siyasi quruculuğunda çox önəmli yer alıb. Ona görə ki, nəhəng insanlar formalaşıblar. Cənab Prezident haqlı olaraq qeyd edib ki, sovet dövründə biz əldə elədiyimiz social-mədəni nailiyyətlərdən imtina etməli deyilik. 1990-cı illərdə o eyforik dövrümüz keçib hansısa, konyunkturaya görə qurban verə bilmərik. Ona görə də mənim mövqeyim odur ki, bu ad məsələsi ilə yanaşmada kimin isə baxışlarını bir kənara qoymaq üçün biz Cümhuriyyət dövrünü birinci respublika, Sovet Azərbaycanı dövrü dövlətçilik tariximizdə mühüm rol oynadığına görə, ikinci respublika və indi müasir dövrü də üçüncü respublika adlandırmahtıq. Bu, mənim fərdi subyektiv yanaşmam deyil. Bu praktika ayrı-ayrı dövlətlərdə tətbiq olunub. Bu sənədə səs verəcəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Tahir Kərimli. Buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Bu məsələ birinci dəfə müzakirə olunanda Erkin bəy dedi, deməli, kim ki, komitədə lehinə səs verib, düzgün deyil ki, əleyhinə getsin. Amma özü başladı rənglərlə bağlı öz mülahizələrin bildirməyə. Baxmayaraq, indi qəti şəkildə deyir ki, kim komitədə səs veribsə, plenar iclasda əleyhinə getməli deyil. Mən əvvəla onu demək istərdim ki, kimdən gözdəsəm də, Erkin bəydən gözləməzdim. Milli Məclisin Nizamnaməsi var. Nizamnaməyə görə, istənilən deputatın mahiyyəti üzrə çıxış etmək hüququ var. Bu bir.

İkinci, əgər o mahiyyəti üzrə, məsələ üzrə çıxış etməsə, onun danışıqın ancaq sədrlik edən dayandıra bilər. Üçüncü, bu hansı qanundur, hansı hüquqi prinsipdir. İndi ola bilər mən komitədə lehinə səs vermişəm, baxmayaraq, internet üzərindən onun çətinlikləri var, öz sözünü deyə bilmirsən. İndi də əleyhinə səs vermədim. O demək deyil ki, mən maddənin 8-ci maddə olmasını tələb etməli deyiləm. Kimsə, kaş məni inandırardı ki, o 8-ci maddəyə aid deyil, biz qəbul etdiyimiz 4-cü maddəyə aiddir. Amma Erkin müəllimin özündən demək istəyirdim. Erkin bəy deyir ki, bu bayraqda, ənənəyə, protokola görə soldan sağa olmalıdır, yazı da soldan sağadır və sair. Əvvəla, bizim birinci bayrağımız bu bayraq olmayıb. Bu bayraq qəbul olunanda bizim yazımız ərəb yazısı, sağdan sola olub. Biz də həmin hakimiyyətin varisiyik. Bu bir.

İkincisi, Dövlət bayrağından istifadə qaydalarının tətbiqi haqqında Qanunun 4.3-cü maddəsi nişan məsələsini izah edir. Eyni zamanda, 6 və 8-ci maddələrdə qeyd olunur ki, bayraq asılır. Asılında o ayağından tutub başından asılmır ki, necə var, elə asılır. Əgər asılsa, onda ulduzlar sola düşər. Ona görə də necə deyilir, əgər bu sərbəst asılırsa, hər iki tərəfdən görünür. Yox, divara vurulmuş şəkildədirsə,

yəni yuxarıdan asıldığına görə, təbii, düz düşməz. Əgər bu qanun pisdirsə, onu dəyişmək lazımdır, əgər qanun varsa, ona əməl etmək, riayət etmək lazımdır. Qanuna əsasən bu asılır, asılarda da sağa düşür, çünki onun istiqaməti aşağıyaadır.

Mən, xahiş edirəm, deputat belə məhdudlaşdırıcı çıxış etməsin. Bu nə deməkdir ki, deputat çıxış eləməsin. Təzə deputatlar da var. Mən 1990-cı ildə də deputat olmuşam, ondan əvvəl də, indi də. Mən belə şey görməmişəm, deyilə ki, bu məsələ ilə bağlı sən çıxış etmə, komitədə belə etmişən, belə eləmə. Bu, Milli Məclisi başqa yönə verə bilər. Xahiş edirəm, bu nəzərə alınsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Aydın Mirzəzadə. Aydın müəllim, buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Böyük Vətən Müharibəsində qələbənin 75 illiyi ilə əlaqədar medalın təsis edilməsini dəstəkləyirəm. Azərbaycanın bu qələbənin qazanılmasında çox böyük rolu olub. 1940-cı ildə Azərbaycanda 3,3 milyon əhali olub. Bunun yarısının-uşaq, böyük və qadınların müharibəyə çağırılmadığını götürsək, 750 min kişinin 600 mini müharibəyə çağırılıbdır. Faktiki olaraq kişi əhalisinin 80 faizi müharibəyə gedibdir. 1950-ci ildə SSRİ əhalisi 1940-cı ilə nisbətən 8 faiz azalıb. Amma respublikalar üzrə fərqli olub. Ən böyük azalma Belorusiyada olub, əhali 14,7 faiz azalıb, ikinci Azərbaycanda olub 12,7 faiz. 3,3 milyonluq xalqın 123 nəfər övladı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı alıbdır. Hər 25 min əhalidən 1 nəfər Sovet İttifaqı Qəhrəmanı çıxıb. Yəni Azərbaycanın bu qələbənin əldə etməsində rolu həddən artıq böyükdür. Mənim konkret təkliflərim var.

Birinci, deputat həmkarım Siyavuş Novruzovun təklifini dəstəkləyirəm və təklif edirəm, təltif edilən şəxslər

sırasına SSRİ–Finlandiya və SSRİ–Yaponiya müharibəsi iştirakçılarının adı da daxil edilsin. Həmin şəxslərin qələbəsi və iştirakı olmasaydı, hesab edirəm ki, 9 may qələbəsinin də elə bir əhəmiyyəti olmazdı.

İkinci təklifim odur ki, təltif edilən şəxslər sırasına hazırda ali hərbi məktəbin kursantlarının adı da daxil edilsin. Bu şəxslərin indi 18-20 yaşı var. Onlar Azərbaycan ordusunun gələcək bel sütunudur, generallarıdır, rəhbərləridir. Bütün həyat hələ qarşılarındadır. Hesab edirəm ki, onların gələcəkdə Böyük Vətən Müharibəsi qələbəsinin 75 illiyi medalı mükafatçıları sırasında olmaları, bir tarixi yaddaşın nəsildən-nəslə ötürülməsi olardı.

Üçüncü təklifim isə, bu artıq qanuni deyil, sadəcə, praktiki təklifimdir. Mən təklif edirəm, bu medalların sonradan təltif edilmə mərasimində hər bir deputat öz ərazisi üzrə iştirak etsin. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Aydın müəllim. Aydın Hüseyinov, buyurun.

A.Hüseynov. Hörmətli xanım Sədr, vaxtın azlığını və səbirlərin bir az tükəndiyini hesaba alaraq, elə birbaşa təkliflərə keçmək istəyirəm. Böyük Vətən Müharibəsi Bakı nefti – 75. Belə bir medal da təsis olunsun. Fikirlərimi vaxt çatsa, izah edəcəyəm. İkincisi, akademik Yusif Məmmədliyəvə Nobel mükafatının verilməsi yenidən gündəmə gətirilsin. Üçüncü, Bakı şəhərinə qəhrəman şəhər adı verilməsi ilə bağlı addımlar atılsın. Nə üçün bu 3 təklifi verdim? Çünki, əslində, bütün dünya ictimaiyyətinə tarixi baxımdan bəllidir, bu gün bəlkə də yaddan çıxıb, Böyük Vətən Müharibəsində qələbənin əldə olunması birbaşa Bakı nefti və Bakı neftçilərinin gərgin əməyi ilə bağlıdır. Ona görə dediyim, bəhs etdiyim bu yubiley medalı o dövrdə fəaliyyət göstərən, dünyalarını dəyişsələr

də, ölümündən sona həmin o insanlara verilsin. Bu sahədə böyük tədqiqatlar aparan Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun alim əməkdaşları olub, həmin əməkdaşlara. Onlara rəhbərlik edən Yusif Məmmədəliyevin böyük ixtirası, yüksək oktanlı yanacağıın alınması Böyük Vətən Müharibəsinin taleyini həll etdi. Qırıcı təyyarələr həmin ixtira nətişəsində alınmış yanacaqdən istifadə edirdi.

Bütövlükdə, qələbədə böyük rolu olduğunu nəzərə alaraq, Bakının qəhrəman şəhər adı alması ilə bağlı məsələ qaldırılmalıdır. Bunlar bizə nə verəcək? Bunlar bizə onu verəcək ki, bayaq bütün fikirlərdə səsləndirildi, Azərbaycan xalqı, bütövlükdə, nefti, canı, qanı ilə bu qələbənin əldə olunmasında iştirak edib, dünyanın altıda birini əhatə edən bir coğrafiyada yaşayan insanların, eləcə də Şərqi Avropa xalqlarının faşizmdən azad olmasını təmin etmiş olub. Bu gün həmin coğrafiyada müstəqil dövlətlər fəaliyyət göstərir, mövcuddur. Həmin xalqlara, dövlətlərə biz öz sözüümüzü deyər bilərək ki, onların azadlığına öz töhfəsini vermiş Azərbaycan bu gün erməni faşizmi ilə üzləşib. Bunula biz, faşizm ideyasını dövlət səviyyəsində aparan işğalçı Ermənistanı cilovlamaq üçün, belə deyək, böyük bir şans əldə etmiş olarıq. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Erkin Qədirli, buyurun.

E.Qədirli. Çox sağ olun, xanım Sədr. Mən birinci oxunuşda da bayraqla bağlı fikrimi bildirmişdim. Burada, sadəcə, həmin fikirdə qaldığımı bildirməliyəm. Hörmətli Əli müəllimlə bu haqda ayrıca görüşüb danışımışıq. Arqumentlərimizi bir-birimizə demişik, yekunda hərə öz fikrində qalıb. Yeri gəlmişkən, Əli müəllim, hamının yanında, bu şəraiti yaratdığınıza görə Sizə təşəkkür edirəm. Çox faydalı müzakirə olduğunu bildirirəm. Bununla belə, öz fikrimdə qalırım.

Mən hesab edirəm ki, Nazirlər Kabinetinin bayrağımızın şaquli asılması ilə bağlı sonuncu qərarı yanlıştır. Daha əvvəlki qərar doğrudur və biz Milli Məclis olaraq Nazirlər Kabinetinin bu yanlıq qərarını əsas götürməməliyik. Bəli, mən komitədə lehinə səs vermişdim. Çünki bayrağın rəngli təsvirini görmədim və birinci oxunuşun müzakirəsi zamanı da məhz ona əsaslanaraq dedim ki, bəli, söz alıb buna etiraz da etmirəm, çünki mən lehinə səs verdiyim qərara bağlıyam. Mən indi də əleyhinə səs verməyəcəyəm. Sadəcə, bayağın rənglərinin, zolaqların düzülüşünə görə bitərəf qalacağam.

Hörmətli Tahir bəyə də bildirmək istəyirəm ki, mənim qətiyyəni niyyətim o deyildi. Əlbəttə ki, deputat fikrini dəyişə də, çıxışını sonradan fərqli qura da bilər. Mən demədim ki, qanuna ziddir və yaxud düzgün deyil. Mən, sadəcə, dedim, doğru deyil, yəni bu işin etik tərəfi var. Mən ona görə onu böyütmürəm.

Qaldı ki, hörmətli Siyavuş müəllimin təklifinə. Yaponiya ilə bağlı qatılıram. Düzdür, Yaponiya rəsmən SSRİ-yə hücum etməsə də, amma bu, düşmən dövlət sayılırdı. Hətta BMT-nin Nizamnaməsində adı çəkilməsə də, İtaliya, Almaniya və Yaponiya o zaman düşmən dövlət kimi nəzərdə tutularaq, “düşmən dövlət” ifadəsi yazılıb. O ki, qaldı SSRİ-nin Yaponiyaya qarşı müharibəsi anlaşılmalıdır və o, düşmən dövlət sayılırdı. Finlandiya ilə bağlı mən razı deyiləm, çünki Finlandiyaya SSRİ özü təcavüz etmişdi. Düzdür, azərbaycanlıların o müharibədə iştirak etməsinə, yenə deyirəm, mən qiymət vermək istəmirəm, onların günahı yoxdur, aparılıblar, savaşıdırılıblar. Amma SSRİ-nin Finlandiya ilə müharibəsini hansısa bir şəkildə törənə çevirməyi, kutlamağı doğru saymıram. Bununla bağlı, bu medalın hansısa bir veteran adının SSRİ-

Finlandiya müharibəsinin iştirakçılarna şamil edilməsini doğru saymıram. Təkrar edirəm, səbəb çox aydındır. SSRİ Finlandiyaya hücum etmişdi. SSRİ orada təcavüzkardır. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Ziyafət Əsgərov. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, Böyük Vətən Müharibəsi ilə bağlı bir neçə kəlmə demək istəyirəm. Əlbəttə, Azərbaycanda elə ailə tapılmaz ki, bu ailədən müharibəyə getsin və qayıtmasın. Bu müharibə demək olar ki, Azərbaycandan mövcud olan bütün ailələrə toxunubdur. Mən bu müharibənin mənəvi, hərbi, digər tərəflərini qoyuram bir tərəfə. Əlbəttə, hesab edirəm ki, bizə təqdim olunan qanun layihəsi tamamilə düzgündür və yerindədir. Niyə?

Bilirsiniz ki, Azərbaycan artıq 1990-cı illərin əvvəllərindən Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvüdür və Azərbaycan Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvü olandan bu günə qədər MDB üzrə müxtəlif sənədlər imzalayıb. Öz üzərinə öhdəliklər götürüb. Onun öz üzərinə götürdüyü öhdəliklərdən biri də, bax, bu Böyük Vətən Müharibəsi ilə bağlı olan məsələdir. Elə hər şeyi kənara qoyaq, məsələyə hüquqi müstəvidə yanaşsaq, biz bu, yəni bizə təqdim olunan məsələyə səs verməliyik. Hesab edirəm ki, çox yerində verilmiş sənəddir və hamınızı da bu qanun layihəsinə səs verməyə dəvət edirəm. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Ziyafət müəllim, Hicran Hüseynova. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Çox sağ olun, xanım Sədr. Mən belə bir fikrlə bağlı öz mövqeyimi bildirmək istəyirəm. Burada səslandı ki, Azərbaycan qadınları Böyük Vətən Müharibəsində iştirak etməyiblər. Mən bununla razı deyiləm.

Ona görə ki, on mindən artıq Azərbaycan qadını bu müharibədə iştirak eləyib. Yəqin ki, hamınız izləyirsiniz, hörmətli Prezidentimiz və birinci xanımımız, Birinci vitse-prezidentimiz 9 may bayramı günü həmişə veteranlarla görüşəndə onların sırasında bir çox qadınlar, o cümlədən həkimlər, tibb bacıları, sanitarlar da var idi. Həmçinin sürücü xanımlar da var idi. Bununla, bu müharibədə iştirak eləyən Azərbaycan qadınları ilə bağlı Qələbənin 70 illiyinə həsr olunmuş bir kitab da çap olunmuşdu. Ona görə mən istəyirdim, bu məlumatı sizə çatdırım ki, biləsiniz. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Sonuncu Musa müəllim çıxış etmək istəyir. Musa Qasımlı.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Tarixə aid olan məsələdir, mən Musa müəllimə necə söz verməyim? Buyurun, Musa müəllim.

M.Qasımlı. Çox hörmətli Sahibə xanım, mən heç danışmaq istəmədim, çünki ötən iclasda da hörmətli Əli müəllim yaxşı bir təqdimat etdi, indi də təqdimat etdi. Amma bəzən biz məsələləri çox yanlış istiqamətə aparırıq və sonra da mətbuatı, kütləvi informasiya vasitələrini bəziləri az qala ittiham eləyir ki, onlar düzgün qiymət vermirlər.

Əziz dostlar, Milli Məclis qanunverici orqandır, Milli Məclis tarix məsələləri ilə məşğul olmur və biz tarixi dəyişdirə bilmərik. 1918–1920-ci illər də, 1920-ci ildən 1991-ci ilə qədər olan, 1991-ci ildən sonrakı və 1918-ci ilə qədərki tarix də bizimdir. Biz bu tarixlərin heç birindən imtina edə bilmərik. Əgər imtina ediriksə, gəlin, bir-birimizə baxaq və bir sual verək. Biz hansı coğrafi, siyasi sərhədlərdə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini bərpa etdik? Burada oturanların böyük əksəriyyəti hansı mə-

kanda doğuldular, təhsil aldılar? Sovet sistemi pisdir, yaxşıdır, bu, başqa bir şeydir, amma bu, bizim tariximizdir, ona qiymət vermək tarixçilərin işidir, parlamentin işi deyil.

Burada fikirlər səslənir ki, medal kimə verilsin, kimə verilməsin? Medalın kimə verilməsi səlahiyyəti burada oturanlara aid deyil. Biz bunu da bilməliyik. Hesab edirəm ki, Böyük Vətən Müharibəsində bizim xalqımız anti-hitlerçi koalisiyaya daxil olan ölkələrin xalqları ilə birlikdə nasist Almaniyası, faşist İtaliyası və militarist Yaponiyası üzərində qələbəyə böyük töhfə verib. Bu, bizim haqqımızdır. Mən bunu geniş izah eləmək istəmirəm, hesab edirəm ki, çox mükəmməl, çox aydın qanun layihəsidir, biz buna səs verməliyik və biz özümüzü uğursuz tarixçi rolunda görməməliyik.

Azərbaycanda respublikaların tarixinin də bölüşdürülməsi məlumdur. 1918-1920, sovet dövrü. Sistem fərlidir, ideologiya fərlidir. Bizin bütün dövlət orqanlarımız 1991-ci ildə var idi, Müdafiə Nazirliyindən, bir də protokol funksiyasını yerin yetirən Xarici İşlər Nazirliyindən başqa hamısı var idi. Biz nədir, tariximizi təftiş etmək...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Maddələr böyükdür. Layihə də üç maddədən ibarətdir. Ona görə də mən 1-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

(saat 14.23 dəq.)

Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	1

İştirak edir 90
Nəticə: Qəbul edildi

Qəbul edildi, çox sağ olun.
2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri (saat 14.24 dəq.)
Lehinə 86
Əleyhinə 1
Bitərəf 1
Səs vermədi 1
İştirak edir 89
Nəticə: Qəbul edildi

Qəbul edildi, sağ olun.
3-cü maddəyə də səs verək.

Səsvermənin nəticələri (saat 14.24 dəq.)
Lehinə 86
Əleyhinə 1
Bitərəf 3
Səs vermədi 0
İştirak edir 90
Nəticə: Qəbul edildi

Sağ olun, qəbul olundu.

İndi isə “Böyük Vətən Müharibəsində Qələbənin 75 illiyi (1945–2020)” Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar “Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.25 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	1
Bitərəf	2
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Hörmətli həmkarlar, iclasımız sona çatdı. Səmərəli iş üçün hamınıza təşəkkür edirəm. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

9 aprel 2020-ci il

Sadiq Qurbanov. 54 saylı Şabran-Siyəzən seçki dairəsi üzrə həlli vacib olan problemlərlə bağlı aşağıdakı təkliflərim var:

Şabran rayonu üzrə:

1. Əsasən Uzunboyad, Ərəblər, Qələgah, Ləcədi, Leyti, Çayqaraqaşlı, Hacıqaraqaşlı, Liman kəndlərinin qazlaşdırılması.

2. Rayonun Çölquşçu, Taxtalar, Əmirxanlı, Gəndov, Ağalıq inzibati ərazi dairəsi üzrə yaşayış məntəqələrində içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması.

3. İdman Olimpiya kompleksinin tikintisi.

4. Şəhərin telefon və internet xətlərinin yenilənməsi, internet olmayan yaşayış məntəqələrində yeni xətlərin çəkilməsi.

5. Magistral avtomobil yollarından Ağdaş, Padar, Məliklər, Daşlıyataq, Günəşli və Ərəblər kəndlərinə ümumi uzunluğu 10-12 kilometrə çatan yolların çəkilməsi.

Siyəzən rayonu üzrə:

1. 1987-ci ildə tikilmiş Talıbov küçəsindəki 130 yerlik 5 saylı uşaq bağçası, Böyük Həmyə kəndində yerləşən 1989-cu ildə uyğunlaşdırılmış layihə əsasında tikilmiş 1 mərtəbəli 20 şagird yerlik və 1987-ci ildə Samur-Abşeron kanalı üçün tikilmiş anbar binasında yerləşən 20 şagird yerlik Qalaşxı kəndi ibtidai məktəbləri qəzalılı vəziyyətdə olduğundan, yenilərinin tikilməsinə ehtiyac var.

2. 2003-cü ildə layihə əsasında tikilmiş 1 mərtəbəli Böyük Həmyə kənd həkim ambulatoriyası üçün yeni binanın tikintisi zəruridir.

3. Siyəzən şəhəri T.İsmayılov küçəsində 1038 ailənin 3696 sakininin yaşadığı 21 beşmərtəbəli binanın zirzəmisində su-kanalizasiya xətləri tam sıradan çıxıb, qəzalılı vəziyyətdə olduğundan, əsaslı təmirinə ehtiyac var.

4. Rayonun Dağquşçu, Daşlı Çalğan, Orta Çalğan kəndlərinin qazlaşdırılmasına və içməli su ilə təchiz olunmasına, həmçinin Sədan, Eynibulaq və Qalaaltı kəndlərinin içməli su ilə təchiz olunması zəruridir.

5. Siyəzən şəhər 5 sayı 130 yerlik körpələr evi-uşaq bağçasının əsaslı təmirinə, Yenikənddə 80, Zarat və Böyük Həmyə kəndlərində hər biri 60 yerlik körpələr evi-uşaq bağçasının tikilməsi zəruridir.

6. Siyəzən şəhərində 52 ikimərtəbəli yaşayış binasının balkonları qəzalılı vəziyyətdədir.

7. Böyük Həmyə və Qalaşırıxı kəndlərinin hər birində 20 şagird yerlik ibtidai məktəbin tikintisi ehtiyac var.

8. Siyəzən rayonunda hələ də işıqlandırılmayan küçələr var.

* * *

Jalə Əliyeva. Hörmətli Sədr, hörmətli Əli müəllim, hörmətli həmkarlar və media mənsubları! Ötən il Azərbaycanın tarixinə böyük islahatlar ili kimi daxil oldu. İslahatlar proqramı çərçivəsində cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən tədbirlər sayəsində ölkədə vətəndaş məmnunluğu və sosial sabitlik daha da artmış və görülən bütün işlər daha güclü dövlət və vətəndaş həmrəyliyinə şərait yaratmışdır.

Bu gün biz sizinlə fərqli bir şəraitdə görüşürük. Əlbəttə,

hər il biz hökumətin hesabatında həllini vacib saydığımız həm ölkə əhəmiyyətli, həm də regional məsələləri hökumət üzvlərinin diqqətinə çatdırır, təklif və xahişlərimizi səsəndiririk. Lakin budəfəki hesabat, belə deyək, hər birimizə məlum problem ucbatından fors-major bir ortamda keçir. Büdcənin yükləndiyinin, iqtisadiyyatın gərginləşdiyinin fərqiində olduğumuzdan, yəqin istək və arzularımızı daha sonra yazılı şəkildə təqdim edəcəyik. Lakin bununla bərabər, bir neçə kəlmə ilə görülmə işlərə qiymət vermək və bəzi təkliflərimizi də səsəndirmək istəyərdim.

Bu gün Azərbaycan bütün dünyada güclü bir dövlət modeli ortaya qoymağdadır. Başa vurduğumuz 2019-cu il ölkəmizdə sosial sahədə misilsiz addımların atıldığı bir il kimi dünya tarixinə daxil oldu. Biz ölkəmizin gücünü bu gün bütün dünyanı bürüyən koronavirus adlanan bəlayla mübarizə sahəsində də bariz şəkildə gördük. Pandemiya fəlakəti başlayandan bəri bu fəlakətin nəticələrinin ölkəmizə təsirinin çox az olması, bizim bu problemdən az itki ilə qurtulmağımız, xilas olmağımız üçün dövlətimiz müvafiq tədbirlər gördü və bu tədbirlər davam etdirilməkdədir. Bunlardan biri də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakıyla aprelin 6-da Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında “Bakı Tekstil Fabriki” MMC tərəfindən yaradılan tibbi maska istehsalı müəssisəsinin açılışı oldu. Bundan öncə isə, Bakıda yeni klinika açıldı. Hər iki müəssisə, bildiyiniz kimi, hələ aylar sonra istifadəyə verilməli idi və hətta deyərdim ki, bəlkə profili də fərqli olmalı idi. Amma bu təcili vəziyyəti nəzərə alan Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə çox qısa bir zamanda hər iki müəssisə işlək vəziyyətə gətirildi. Hər iki hadisə

özlüyündə dövlətin hətta fors-majör vəziyyətlərdə belə hər an vətəndaşını düşündüyünü və vətəndaşının yanında olduğunu, vətəndaşının sağlamlığının, təhlükəsizliyinin bir qarantı olduğunu göstərdi, eyni zamanda, dövlətin iqtisadi gücünü ortaya qoydu. Yəni iqtisadi imkanlar, iqtisadi güc bizə çox qısa bir zamanda bu iki müəssisəni açmağa imkan verə bildi. Əlbəttə ki, bu da düşünülmüş siyasətin, ölkə rəhbərinin bütün dövrlərdə atdığı düzgün addımların nəticəsidir. Unutmayaq ki, bundan 10 il əvvəl dünyanı bürüyən iqtisadi böhran Azərbaycandan yan ötdü. Bu da, bir daha Azərbaycan dövlətinin gücü, qüdrəti sayəsində oldu. Biz bu pandemiya ilə mübarizədə də əminik ki, yenə də qalib gələcəyik. Arzu edirik ki, bütün dünya ölkələri, həmçinin Azərbaycan bu bələdan, problemdən mümkün olduqca az itki ilə qurtula bilsin. Əminik ki, belə də olacaq. Çünki bizim arxamızda güclü dövlət dayanır.

Hesabat layihəsi çox yüksək səviyyədə hazırlanıb. Bu layihədə əməyi keçən hər bir hökumət üzvünə, başda Baş nazir Əli Əsədov olmaqla təşəkkürümüzü bildirir, deputatı olduğum 92 sayılı Zərdab-Ucar dairəsi ilə bağlı ötən il büdcə müzakirələri zamanı səsləndirdiyimiz təkliflərdən bir çoxu (7 təklif) nəzərə alındığı üçün seçicilərim adından minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Xüsusilə, Zərdab rayonunun Kəndəbil və Ağabağı kəndlərinin 2020-ci ildə qazlaşdırılacağı xəbəri bizi çox sevindirdi. Zərdab-Mollakənd yolunun əsaslı təmiri ilə bağlı təklifimizin də qəbul edilməsi və cənab Prezidentin sərəncamı ilə o yol artıq tikilməkdə olduğuna görə də minnətdarlığımızı bildiririk. Zərdab rayonunun on min hektara yaxın əkin sahəsində kompleks meliorasiya işlərini aparılması məsələsinin 2019–2023-cü illər sosial-iqtisadi inkişaf proqramına

daxil edilməsi də sevindiricidir. Ucar rayonunun Lək kəndinin Mədəniyyət evinin əsaslı təmir edilməsinə görə də təşəkkürümüzü bildiririk. Vaxt dar olduğu üçün mən plana salınmış digər məsələləri səsləndirmirəm.

Fürsətdən istifadə edərək, hər iki rayonla bağlı bir neçə təklifimizi ümumiləşmiş şəkildə səsləndirmək istəyirəm. Ayrı-ayrı kəndlərlə bağlı digər təklifləri daha sonra Nazirlər Kabinetinə və digər əlaqədar təşkilatlara məktubla çatdıracağam. Bu gün isə burada aşağıdakı təklifləri qısaca da olsa səsləndirirəm:

Zərdab rayonu üzrə:

1. Siləyli və Cilovxanlı kəndlərinin qazlaşdırılması.
2. Tikintisi yarımçıq qalmış kanalizasiya sistemində işlərin davam etdirilməsi.
3. Qəzalılı vəziyyətdə olan Məlikli və Dəli Quşçu kənd orta məktəblərinin yeni tikintisinin plana salınması.
4. Qəzalılı vəziyyətdə olan Məlikli kənd xəstəxanasının yeni binasının tikintisi.
5. Rayon mərkəzi xəstəxanasının təcili yardım maşınları ilə təmin edilməsi.

6. Pərvanlı kəndində yeni uşaq bağçasının tikilməsi.

Ucar rayonu üzrə:

1. Lək və Xələc kəndlərində eroziyaya uğramış qazboru xətlərinin dəyişdirilməsi.
2. Lək və Xələc kəndlərinin məscidinin qazlaşdırılması.

Hər iki rayonun (Zərdab və Ucar) əkin sahələrinin və həyətyanı sahələrin suvarılması üçün suvatma sisteminin yenidən qurulmasına vəsait ayrılması.

Sonuncu təklifimlə bağlı çatdırmaq istəyirəm ki, cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə ölkəmizin su problemi yaşayan rayonları ilə bağlı ard-arda verilən sərəncamlara görə, kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan hər bir ölkə vətəndaşı ölkə

Prezidentinə çox böyük minnətdarlığını bildirir. Eyni zamanda, deputatı olduğum hər iki rayonun seçiciləri böyük quraqlıq yaşanan bu rayonlarda suvarma sistemlərinin yenidən qurulması ilə bağlı xahişlərini səsləndirməyimizi və bu məsələnin həllinə köməklik göstərməyimizi xahiş ediblər.

Sonda bir daha dövlətimizə, başda cənab Prezident və xanım Mehriban Əliyeva olmaqla, hökumət üzvlərinə, Əli müəllim Sizə minnətdarlığımızı çatdırır və bu layihəyə səs verəcəyimi bildirirəm.

* * *

Əli Məsimli. 2019-cu ildə özündən əvvəlki bir neçə illə müqayisədə daha çox iş görülüb və daha yaxşı nəticələr əldə olunub. 2019-cu il həm də 10 min dollara qədər kredit borcu olanlara güzəştlərin verilməsi, 4,2 milyon əhalini əhatə edən sosial paketin həyata keçirilməsi və struktur islahatlarının əvvəlki illərlə müqayisədə daha çox diqqətçəkən kadr islahatları ilə müşayiət olunması ilə də yadda qaldı. Bunlardan əlavə, 2019-cu ilin sosial-iqtisadi nəticələri həm makroiqtisadi sabitlik, həm iqtisadiyyatın real, həm maliyyə, həm də sosial sektorunun nəticələri baxımından özündən əvvəlki illərdəkindən yaxşıdır. Qeyr-neft ÜDM-in artım tempi 3,5 faiz təşkil edib ki, bu da bütövlükdə ÜDM-in artım tempindən 1,3 faiz bənd yüksəkdir. Sənayenin 1,8 faizlik artım tempi fonunda qeyri-neft sənayesi 8 dəfə yüksək artım tempi nümayiş etdirərək 14 faiz təşkil edib. Strateji valyuta ehtiyatları 51 milyard ABŞ dollarına çatmaqla, 37 aylıq mal və xidmət idxalına kifayət edən səviyyədədir və xarici borcumuzu 6 dəfə üstələyir. Manatın ABŞ dollarına nisbətində məzənnəsi 1dollar/1.7 manat nisbəti ətrafında nisbi sabit qalıb.

İnflyasiya 2,6 faiz səviyyəsində olub. Əhalinin hər nəfərinə düşən nominal gəlirlər 6,5 faiz, orta aylıq əmək haqqı isə 15 faiz artıb. İqtisadi, sosial və institusional islahatlar bir-biri ilə uzlaşdırılaraq həyata keçirildiyindən, nəticələr də əvvəlki illərdəkindən həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət baxımından yüksək olub.

2020-ci ilin sosial-iqtisadi göstəricilərinin özündən əvvəlki ilin nəticələrindən də yaxşı olacağı proqnozlaşdırılmışdı. Amma dünyada koronavirus artıq tibbi-bioloji problem çərçivəsindən çıxaraq bəşəriyyəti təhdid edir, çox ciddi iqtisadi, sosial, psixoloji və sair problemlər meydana çıxarıb. Azərbaycanda pandemiya təhdidi bir sıra ölkələrdə olduğu kimi, “qırmızı xətt”i keçməsə də, xeyli iqtisadi, sosial və sair xarakterli problemlər yaradıb.

Pandemiyanın yaratdığı böhranlı vəziyyətdən az itki ilə çıxmaq və ölkəmizi post pandemiya dövrünə yaxşı hazırlamaq məqsədilə xüsusi karantin qaydaları tətbiq olunur. Eyni zamanda, qısa və ortamüddətli tədbirlər kompleksini özündə əks etdirən geniş iqtisadi və sosial proqram həyata keçirilir. Tədbirlər planında biznesi ayaqda saxlamaq və ixtisarlara qarşısını almaqdan ötrü, özəl sektorda 600 mindən artıq işçinin maaşlarının bir hissəsinin dövlət tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulub. Vergi güzəştləri, tətilləri nəzərdə tutulur. Kredit almaq istəyən sahibkarlara həm zəmanət dəstəyi, həm də faizlərin 10 faizlik hissəsinin ödəməklə dəstək veriləcək. Dövlət Məşğulluq Xidmətində işsiz kimi qeydiyyatda alınan şəxslərə 2 ay müddətində yaşayış minimumu həcmində – 190 manat pul ödənilməsi nəzərdə tutulub. Ünvanlı sosial yardım alanların dairəsi genişləndiriləcək. Aztəminatlı ailələrdən çıxan tələbələrin təhsil haqqını dövlət ödəyəcək. Elektrik enerjisi limiti 100 kilovat saat artırılıb 400 kilovat saata çatdırılacaq və sair.

Bununla belə, tədbirlər proqramında nəzərə alınması zəruri olan bir sıra məsələlər var.

Birinci, rəsmi proqnozlara görə, 2020-ci ildə 4,6 faiz inflyasiya gözləntisi nəzərdə tutulub. Bu ilin iki ayında inflyasiyanın 2,8 faiz olması göstərir ki, həmin sahədə proseslər proqnozda göstərildiyindən də yaxşı meyl götürmüşdür. Amma koronavirus və onun ətrafında gedən proseslər qiymətlərin də artmasına təsir edir. Bunun bazar münasibətlərinin qanunauyğunluğundan doğan tərəfinin baş verməsi təbii və labüddür. Amma qiymətlərin süni surətdə artımının hər faizi ailə büdcəsinə ildə 390 manatdan çox ziyan vurur. Koronavirusun yaratdığı şəraitdən istifadə edib saxtakarlıq edən ünsürləri durdurmaq mümkün olmasa, bir sıra məhsulların qiymətləri sürətlə artmaqda davam edər ki, bu da əhalinin güzəranına ciddi zərbə vurur. Ona görə də bu sahədə iki məsələnin həllini zəruri hesab edirik. Birincisi, süni qiymət artımına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi. İkincisi, əhəlinin qiymət artımından itkilərinin müəyyən hissəsini qarşılamaqdan ötrü minimum əmək haqqının 250 manatdan 300 manata çatdırılması. Bu, Vahid Tarif Cədvəli əsasında əməyin ödənilməsinin bütün 19 dərəcəsi üzrə, xüsusən aşağı maaş alan işçilərin əmək haqqlarının artmasına müsbət təsir edər. Eyni zamanda, minimum pensiyaların 200 manatdan 250 manata qaldırılması hazırkı durumda vəziyyəti pisləşən aşağı pensiya alan yaşlı insanların durumuna müsbət təsir etmiş olar.

İkinci, Nazirlər Kabinetinin hesabatında göstərilib ki, 2019-cu ildə məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyatda alınmış işsiz şəxslərin sayı 81.3 min nəfər təşkil etmişdir. İşsizlərə 276 manat işsizlikdən sığorta haqqı ödənilmişdir. Statistik məlumatla əsasən işsizlik və işsizlərə verilən

sığorta haqqı baxımından vəziyyət qənaətbəxşdir. Statistika-
kadan belə çıxır ki, işsizlərin işə düzəldilməsi sahəsində
də işlər çox yaxşı səviyyədədir. Amma koronavirusun
aşkarladığı reallıqlar bunun əksini deyir: məşğulluq və
işsizlik sahələrində real durum çox mürəkkəbdir. İşsizlərin
dəqiq uçotu yoxdur. İşsizlərin çox cüzi bir hissəsi
işsizlikdən sığorta ödənişi alır. 2019-cu il noyabr ayının 1-
nə olan vəziyyətə görə, Azərbaycanda işsizlikdən sığorta
ödənişi alanların sayı cəmi 577 nəfər, o cümlədən, Bakı
üzrə – 356, Şəki-Zaqatala üzrə – 10, Lənkəran üzrə –
15, Quba-Xaçmaz üzrə – 8 nəfər olmuşdur. Bu sahədəki
yeni əlavələr həmin rəqəmləri xeyli artıracaq. Belə ki,
sosial paketdə işsizlikdən sığorta ödənişi alacaq şəxslərin
sayını 20 min nəfərə çatdırmaq nəzərdə tutulur. Bu, irəliyə
doğru çox ciddi addımdır, amma yenə də işsizlərin az bir
hissəsini əhatə edəcək. 2019-cu ildə işsizlikdən sığorta
ödənişinin orta məbləği 276 manat və ya orta aylıq əmək
haqqının 44 faizi səviyyəsində olub. 2020-ci ildə isə onun
orta məbləğinin 111 manata və bu ilin orta aylıq əmək
haqqı proqnozu göstəricisinin 16 faizi, minimum əmək
haqqının isə 44 faizi, yəni orta əmək haqqının 44 fazindən
minimum əmək haqqının 44 faizi səviyyəsinə salınması
gözlənilir.

Hesab edirik ki, hazırkı ağır durumda koronavirus və
onun ətrafında gedən proseslərin, sadəcə, səhiyyə məsələsi
çərçivəsindən çıxıb, çox ciddi iqtisadi, sosial, psixoloji və
sair problemlər yaratdığı bir zamanda əhalinin sosial
durumu ilə bağlı bu cür taleyüklü məsələlərə çox həssas
yanaşmaq lazımdır. Ona görə də işsizlik məsələsinə
münasibət kökündən dəyişdirilməli, işsizliyin real statisti-
kası ortaya qoyulmalı, gerçəkdən işsiz olan insanların
mümkün hissəsi real iş yeri ilə, hazırkı situasiyanın

gərginliyi nəzərə alınaraq, həm də ictimai işlərə cəlb etmək yolu ilə məşğulluğu təmin edilməli, qalanlarına isə ən azı minimum əmək haqqı, yəni 250 manat məbləğində işsizlikdən sığorta ödənişi verilməlidir. Məsələnin həllinə bu cür yanaşma, hazırkı şəraitdə çox ağır durumda olub, sosial müdafiəyə ehtiyacı olan insanların xeyli hissəsinin düşdüyü vəziyyətdən çıxmasına kömək etmiş olar. Bu addımın ünvanlı sosial yardım alanların dairəsinin genişləndirilməsi ilə tamamlanması isə hazırlanan proqramlarda nəzərə alınmayan sosial problemlərin həllinin yumşaldılmasında müstəsna rol oynaya bilər.

Üçüncü, Hökumətin sosial paketi şəhərdə yaşayan yoxsul və işsizlərin bir hissəsini nəzərə alsa da, kəndlərdə yaşayan yoxsulların mütləq əksəriyyətini nəzərə almır. 0,2-0,5 hektar pay torpağı olmaq hələ həmin kəndlinin işləyib özünü və ailəsini dolandırmaq üçün gəlir əldə etməsi demək deyil. Ümumiyyətlə, bu pay torpağı məsələsi həmin vəziyyətdə olan yoxsul kəndlilərin ünvanlı sosial yardımdan faydalanmasına imkan vermədiyi kimi, indi də 190 manatlıq müavinətdən yararlanmağa imkan vermir. Əgər insanın heç bir gəliri yoxdursa, şəhərdə, yaxud, kəndə yaşamasından asılı olmayaraq, deməli, işsiz və yoxsuldur. İşsiz və yoxsuldursa, deməli qanunvericiliyə müvafiq surətdə dövlət dəstəyi almalıdır. Ona görə də həm ünvanlı sosial yardım və həm də hazırkı 190 manatlıq 2 aylıq yardım təyin edilərkən ciddi maneəyə çevrilmiş pay torpağı məsələsinə, ondan gəlir götrülüb-götürülməməsi faktı əsasında yanaşılmaqla həll edilməsini zəruri hesab edirik.

Dördüncü, Hökumət proqramında göstərilib ki, sahibkarlara alacaqları kreditlərə görə güzətlər ediləcək. Amma indiki vəziyyətdə aldıkları kreditləri ödəyə bilmə-

yən sahibkarlara və əhali kateqoriyasına güzəştlər ətrafında hələ danışıqlar gedir. Sahibkarlara proqramda nəzərdə tutulduğundan əlavə, həm də mövcud biznes kreditlərinin ödənilmə müddətində güzəştlərin də olmasını, o cümlədən əhalinin istehlak, ipoteka kredit borcları və faizlərin ödənilməsində bir neçə aylıq tətillərin verilməsini və digər güzəştlərin edilməsini, kredit ödəmələrinin gecikdirilməsinə görə tətbiq edilən sanksiyaların dayandırılmasını, bunun əvəzində isə dövlətin və Mərkəzi Bankın kommertiya banklarına müvafiq dəstək verməsini zəruri hesab edirik.

Beşinci, koronavirusla mübarizə məqsədi ilə beynəlxalq praktikada tətbiq edilən məhdudiyətlətlərin bizdə də tətbiqi, təbii surətdə bir sıra yeni iqtisadi və sosial məsələləri gündəmə gətirib. Həmin məsələlərin bir hissəsi hökumətin hazırladığı sosial paketdə öz əksini tapıb. Bununla belə, ailədə bir nəfər işləyirsə, həmin ailənin 190 manatlıq dəstək paketi almayacağı barədə rəsmi açıqlamalar cəmiyyətdə xeyli narazılıq yaradıb. Əgər 4 nəfərlik bir ailədə işləyən tək şəxs 250-300 manat alırsa, ailənin hər üzvünə 63-75 manat pul düşür. Bu, 2020-ci ilin yaşayış minimumundan 2,5-3 dəfə azdır.

Açıq qalan bu cür məsələlər ətrafında gedən diskussiyalar göstərir ki, əvvəla sosial sahəyə aid statistika, uçot hesabat sistemi əsaslı surətdə təkmilləşdirilməlidir. İkincisi, beynəlxalq praktikadan çıxış edərək demək olar ki, bu qəbildən olan problemlərin xeyli hissəsini “uşaq pulu”nun bərpa edilməsi hesabına həll etmək olar. Ona görə də Azərbaycanda ötən ildən başlanan və 4,2 milyon əhalini əhatə edən sosial islahatların davamının çox önəmli və pik nöqtəsi kimi, optimal model əsasında azgəlirli ailələr üçün uşaq pulu məsələsinin yaxın zamanlarda mərhələlərlə bərpasını zəruri hesab edirik. “Uşaq pulu” proqramı işə

düşünə qədər isə bir sıra ailələrdə yaranmış hazırkı gərginlikləri azatmaqdan ötrü, həm beynəlxalq praktikada tətbiq olunan “uşaqların yeməyini təmin edək” üsulunun bizdə də tətbiqinə başlanılmasını, həm də valideynləri işləməyən ailələrdəki uşaqlara hökumətin 3 aylıq müavinət verməsini zəruri hesab edirik.

Altıncı, koronavirusun yaratdığı problemlər 2020-ci ilin dövlət büdcəsinə yenidən baxılması və bir sıra layihələrin icrasının ertələnməsi zərurəti yaradıb. Amma ölkə Prezidentinin də xüsusi vurğuladığı kimi, bu hal sosial infrastruktur layihələrinə aid olunmamalı, əhali üçün önəm kəsb edən layihələr maliyyələşdirilməkdə davam etdirilməlidir.

Bu baxımdan, Şəki kəndləri üçün zəruri olan bir sıra məsələlərin həlli çox vacibdir. Son illər rayonun yaşayış məntəqələrinə qaz verilişinin bərpası, eləcə də əvvəllər qazlaşdırılmayan kəndlərin qazlaşdırılması istiqamətində xeyli işlər görülmüş, qazla təhciz olunmuş yaşayış məntəqələrinin coğrafiyası genişlənmiş, abonentlərin sayı xeyli artmışdır. Bununla belə, bir çox yaşayış məntəqələrinin qazlaşdırılması ilə bağlı hələ də görülməli işlər var. Bu mənada Şəki rayonunun qərb hissəsində Şəki-Qax avtomagistralı üzərində (Şin çayı hövzəsi ətrafı bölgədə) yerləşən Zunud, Baş Şabalıd, Aşağı Şabalıd, Şin, Cunud, Qumux, Aşağı Layısqı və bu kəndlə Aşağı Göynük kəndi arasında yerləşən bir neçə min nəfər əhalinin yaşadığı massivin qazlaşdırılması olduqca vacibdir. Bu, həm meşələrin qırılmasının qarşısının alınması, həm də həmin kəndlərdə yaşayan əhalinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə müsbət təsir edəcək.

Həlli vacib olan ikinci məsələ kəndlərin su təchizatı ilə əlaqədardır. Şəki rayonunun kəndərinin əhalisinin içməli suya olan təlabatının qarşılanması baxımından, dağ kənd-

lərimizdə dağlıq massivdə olan təbii bulaqların, çeşmələrin suyunun yığılaraq, münasib ərazidə kiçik su anbarlarının yaradılması və kəmərlər vasitəsilə kəndlərə çatdırılması məqsəduyğun olardı. Şəki rayon əhalisinin içməli suya olan tələbatını qarşılamağın digər vasitəsi son dövrlərdə geniş istifadə olunan yeni artezian və subartezian quyularının vurulmasıdır. Bu mənada əhali sayı nəzərə alınmaqla, rayonun Şorsu, Şəkikənd, Daşbulaq, Oxud kəndlərinin hər birində 2, Böyük və Kiçik Dəhnə kəndlərinin hər birində 3, Cunud, Cumakənd və Qumux kəndlərinin hər birində 1 subartezian quyusunun vurulmasına ehtiyac vardır.

Təxirəsalmadan həllini gözləyən problemlərdən biri də Əyriçay su anbarı ilə əlaqədardır. Su anbarının istismara verilməsi və bu zaman rayonun Qaradağlı və Babaratma kəndlərinin köçürülməsi prosesi tam yekunlaşmadığından, bu gün həmin kəndlərin əhalisi ciddi problem yaşamaktadır. Xüsusən də Babaratma kəndində yaşayan 32 ailə üçün ciddi təhlükə və dözülməz şərait yaranmışdır. Qış aylarında bəndin su hündürlüyü 18-20 metr arasında olur. Yazbaşı, yazlıq əkinlərin suvarılma dövründə bu həcm 22-24 metrə çatdırılması zərurəti yaranır ki, bu zaman su artıq kənd əhalisinin həyət və evlərini basır. Bundan əlavə, su anbarının evlərin lap yaxınlığında yerləşməsi yay aylarında rütubət və buxarlanmanın səviyyəsinin normanı dəfələrlə aşması insanlar arasında revmatizm və ağciyər xəstəliklərinin geniş yayılmasına səbəb olur. Vəziyyətdən çıxış yolu kimi Babaratma kəndinin əhalisinin köçürülməsinin yekunlaşdırılmasını və onlar üçün dövlət hesabına başqa yerdə yeni evlərin tikilməsini zəruri hesab edirik.

* * *

Sahib Aliyev. Hörmətli xanım Sədr, dəyərlı həkmarlar! Artıq səsləndırılılməsi səbəbindən və vaxta qənaət üçün rəqəmlər sadalamayacağam. Sadəcə, onu bildirmək istəyirəm ki, 2019-cu ildə tək cə ÜDM deyil, dövlətin hərbi, təhlükəsizlik, sabitlik, siyasi, geosiyasi, mədəni, humanitar və idman potensialı da artdı. Bütün bu artımlar, əlbəttə, iqtisadiyyat bazis rolunu oynayır. Amma uğurlu, səmərəli idarəçilik olmayan yerdə ölkənin maddi və insan resurslarının həcmi ilə, vətəndaşların durumu, yaşam standartı, eləcə də dövlətin gücü, nüfuzu arasında uyğunsuzluq yaranır ki, bir çoxlarının timsalında biz bunu aydın görürük.

Gücdən söz düşmüşkən, bilirsiniz ki, “U.S. News & World Report”un ötən il tərtib etdiyi və dünyanın 200 ölkəsindən, sadəcə, 80 ən nüfuzlusunun salındığı reyting cədvəlində Azərbaycan 45-ci yerdə idi. Onu da bilirsiniz ki, bizim iki qonşumuz – Gürcüstanla Ermənistan heç bu cədvələ salınmamışdılar və orada biz hətta Avropanın Portuqaliya, Çexiya, Rumıniya, Xorvatiya kimi orta çəkili dövlətlərindən belə öndə idik. Xatırladaq ki, reytingin tərtibi zamanı birincisi, dövlət başçılarının liderlik keyfiyyətləri, sonra ölkənin iqtisadiyyatının möhkəmliyi, dünyada nüfuzu, ordusunun gücü və geniş qlobal əlaqələri əsas götürülür. Beləliklə, bu reyting cədvəli özü də ölkəmizin hazırkı durumu və Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin necə qüdrətli bir lider olduğunu növbəti dəfə ortaya qoyur.

Diqqət yetirsək görəcəyik ki, real faktlara dayanan, qərəzsiz çıxış edən beynəlxalq qurumların ötən ilki hesabatlarında Azərbaycan tək cə regionda deyil, dünyada qabaqçılar sırasında yer alır. Hörmətli Baş nazirin də vurğuladığı kimi, Dünya Bankına görə, biz 20 ən islahatçı ölkənin sırasındayıq. Davos Forumu bildirir ki, islahatlara meyillilik baxımından dünyada 5-ci, dövlətin uzunmüd-

dətli strategiyasına görə isə 10-cu yerdəyik. Elektrik enerjisinin əlçatanlıq əmsalı üzrə biz dünya ikincisiyik. İnklyüziv İnkişaf İndeksində Azərbaycan ən yaxşı inkişaf etməkdə olan ölkələr sırasında üçüncü, MDB-də isə birinci idi ki, burada əsas sub-indikatorların arasında gəlirlərin ədalətli bölgüsü də var. Mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə Azərbaycan dünyanın ilk 18-liyində, polis orqanlarına güvən məsələsində 30-cu pillədə yer alıb.

Bəli, biz bu gün hökumətin ötən ildəki iqtisadi-sosial fəaliyyətini qiymətlədiririk, ancaq təcrübə də göstərir ki, sabitlik, təhlükəsizlik baxımından problem olan ölkələrə kimsə sərmayə qoymaq istəmir, qoysa da, bunu ağır şərtlər irəli sürməklə edir. Ona görə də Azərbaycanda ötən ilki iqtisadi uğurların kökündə ölkədə təhlükəsizliyi, əmin-amanlığı təmin edən güc strukturlarının da rolu az deyil. Təkcə bunda yox. Cənab Prezidentin şəffaflıqla bağlı tələblərinə məhəl qoymayaraq yenə də öz çirkin əməllərini davam etdirən korrupsioner, rüşvətxor məmurlara qarşı ötən il Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin həyata keçirdiyi əməliyyatlar və onun bu il də davam etdirilməsi göstərir ki, iqtisadi artımdan danışılırsa, burada güc strukturlarının da rolu danılmazdır.

Ötən il, mənim fikrimcə, idarəçilikdə, bütövlükdə, cəmiyyətdə, belə demək mümkünsə, halallıq, şəffaflıq əmsalının sürətlə artması ilə də tarixə düşdü. Bu şəffaflıq əmsalının artmasını əgər iqtisadi terminlə ifadə etməli olsaq, multiplikativ səmərəsinin təkcə nəzərdə tutulandan bir milyard manat çox vəsaitin büdcəyə çəlb edilərək maaş, təqaüd, pensiya və müavinətlərin artmasına yönəlməsində deyil, digər sahələrdə də özünü göstərdiyinin və göstərəcəyinin şahidi oluruq, olacağıq. Çünki harda şəffaflıq və halallıq əmsalı nə dərəcədə yüksəkdirsə, orada

dayanışma, hakimiyyətdən razılıq, insanların öz potensiallarını reallığa çevirməyə imkanları bir o dərəcədə yüksəkdir.

Ötən ilki uğurlardan danışarkən Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının Azərbaycana donor ölkə statusu verməsinə toxunmamaq olmaz. Baxın, biz müstəqilliyinin ilk illərində kreditə əshəddü-ehiyac duyandan, kreditora və mühüm investora, ardınca da donor ölkəyə çevrildik ki, bu da dövlətimizin yumşaq güc potensialının və əlbəttə, geosiyasi çəkisinin arması deməkdir.

Çıxışımın əvvəlində mən ötən il ÜDM-də artımla yanaşı, dövlətin geosiyasi çəkisinin də artdığını vurğulayarkən Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin üçüncü mərhələsinin də uğurla sona çatması, ölkəmizin şərq-qərb, şimal-cənub marşrutları üzrə nəqliyyat qovşağı statusunun möhkəmlənməsi kimi faktları da nəzərdə tuturdu. Ötən il dövlətimizin hərbi, mədəni, humanitar, idman potensialının artdığı haqda fikirlərimin də arxasında konkret faktlar dayanır, sadəcə, vaxt azlığından sadalaya bilmirəm və keçirəm bir sıra problemlərə.

Bu problemləri Milli Məclisdə təmsil etdiyim Tərtər və tərterlilərin təmsalında çatdırıcağam.

Rayonumuz keçən il kənd təsərrüfatının bir çox sahələrində uğurlu göstəriciləri ilə fərqlənənlərin sırasında idi ki, dövlət başçısının yanında keçirilən müşavirədə də buna toxunuldu. Orasını da deyim ki, cənab Prezidentin qəhrəman adlandırdığı Tərtər camaatı bu uğurlu nəticəni ötən ilki quraqlıqda, kəskin su çatışmazlığı şəraitində əldə ediblər.

Mən büdcə müzakirələrində də dedim, düşmənin Sərsəngdən gələn suyun qarşısını kəsməsi səbəbindən yeraltı su balansını pozduğundan, subartezian quyularının sayının çoxaldılması ilə bu qıtlıq aradan qalxmayacaq,

əksinə, gələcəkdə bir az da artacaq. Ona görə də rayonun su təminatı ilə bağlı dəryaça tikintisini də nəzərdə tutan yeni layihə reallaşdırılmalı, ümumiyyətlə, təkcə Tərtərdə deyil, ölkənin hər yerində təcili olaraq suvarmada geniş şəkildə innovasiyanın tətbiqinə başlanmalı, bütünlüklə, damla suvarma sisteminə keçirilməlidir. Mən bu fikirdəyəm ki, həm də həvəsləndirici, təşviqedicə təsirini də nəzərə alaraq, bu innovasiyaya kütləvi keçid ilk növbədə Tərtər kimi kənd təsərrüfatında daha uğurlu nəticələr əldə edən rayonlardan başlanmalıdır.

Elektrik təsərrüfatının yenilənməsindən tutmuş, məktəblərin, digər sosial obyektlərin əsaslı təmiri və tikintisinədək bir çox məsələlərin həllində, fikrimcə, Tərtər kimi cəbhə bölgələrinə daha çox diqqət ayrılmalıdır. Buradakı çıxışlarımda demişəm və yenə də təkrarlayıram, biz bunu unutmamalıyıq ki, cəbhə bölgələrində reallaşdırılan istənilən infrastruktur layihəsi, ora sərmayənin qoyulması ikili təyinatlıdır, dolayısı ilə, bəzi hallarda isə birbaşa ordumuza da dəstəkdir.

Cəbhə bölgəsi olduğundan, Tərtərdə işsizliyin səviyyəsi və sosial müavinətə ehtiyac duyanlarımız da digər bölgələrdəkindən çoxdur. Son iki ildə bu sahədə şəffaflaşma yolunda böyük addımlar atılması faktı danılmazdır və mən bunu alqışlayıram. Amma açıq deməliyik ki, sosial müavinətin ödənməsi mexanizmində bir sıra mürəkkəbliklər var ki, bunlar tezliklə həllini tapmalıdır. Bir çoxları sosial müavinətə ehtiyac duyduqları və buna haqq etdikləri halda onu ala bilmirlər. Təəssüf ki, vaxt azlığından detallarıyla söyləmək olmur, qısaca deyim ki, torpaq mülkiyyətçisi dünyasını dəyişəndən sonra o ailənin üzvləri və ya yeni ailə quraraq ata-analarından ayrılanlar müavinət almaq istəyərkən tələb edilən sənədlər üçün

xeyli miqdarda rüsum ödəmək reallığıyla üzləşirlər. Pul olmadığından da müavinətsiz qalırlar. Fikrimcə, sosial müavinətin ona ehtiyac duyan və haqq edənlər üçün əlçatan olması üçün “Sosial sığorta haqqında” Qanunda dəyişikliklər tələb olunur.

Başqa bir vəziyyət, baxın, qanuna görə mülkiyyətində kənd təsərrüfatına yararlı torpaq payı olan şəxslər işsiz kimi qeydiyyatı alına bilməzlər. Amma tutaq ki, keçən ilki quraqlıqda xeyli adamın torpaq payı əkin-biçin üçün yararsızlaşsa da, onların yiyələrinin işsiz kimi qeydə alınmalarında problemlər yarandı.

Pensiya təminatında da müəyyən problemlər var. Pensiya təyinatı zamanı vətəndaşın 1 illik pensiya kapitalı sosial sığorta haqqının onun fərdi hesabına vaxtında daxil edilməməsi səbəbindən aldığı pulda öz əksini tapmır. Bu da adamlarda haqlı narazılığa səbəb olur.

Üzərində durmaq istədiyim bir məsələ də yeni ev tikənlərlə bağlıdır. Öncə onu deyim ki, son 5 ildə Tərtərdə 1093 fərdi ev tikilib və onların da bəziləri cəbhənin cəmisi bir neçə yüz metrliyindədir. Bu reallıq xalqımızın torpağına bağlılığı, ordusuna inamı və təbii ki, ölkədəki əmin-amanlıqdan qaynaqlanır. Amma yeni tikilən evlərə elektirik, qaz çəkilişi zamanı çətinliklər meydana çıxır, o üzdən də onların bir çoxuna köçə bilmirlər. Çünki texniki şərtlərə görə ev transformatorundan 400 metrədək məsafədə olduqda bunun üçün 167 manat 50 qəpik ödənilir, çox olduqda isə həməən rəqəm bir sıra hallarda 10 dəfəyədək artır. Bunu ödəyə bilməyən vətəndaş qalır elektiriksiz və onunla bağlı yaranan narazılıq da texniki şərtləri hazırlayanlara yox, vətəndaş məmunluğu baxımından örnək qurumlarımızdan biri və birincisinə – “ASAN xidmət”ə yönəlir. Çünki rüsum ora ödənilir və razılıq da oradan alınır.

Qaz çəkilişində də oxşar problemlərlə üzləşilir. Olmazmı ki, yeni evlərə elektirk enerjisi, qaz çəkilərəkən ödəniləcək vəsait onların transformatorndan, əsas borudan deyil, sonuncu dayaqdan, yaxınlıqdakı xətdən uzaqlığı ölçülməklə hesablınsın. Axı, o evlərə elektrik və qaz transformatorndan, əsas borudan yox, axırınıcı dayaqdan, yaxınlıqdakı xətdən çəkilir.

Mən sadaladığım bu problemlərin tez bir zamanda həllini tapacağına ümid edirəm və hökumətin ötən ilki fəaliyyətini, bütövlükdə, müsbət qiymətləndirirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Vuqar İskəndərov. Hökumətdən Şəki şəhərində həlli vacib olan problemlərlə bağlı aşağıdakı təkliflərin nəzərə alınmasını xahiş edirəm:

1. Şəki şəhərində yerləşən Şəki filialının bazasında Şəki Dövlət Universitetinin yaradılması. 1990-cı illərdə Bakı Dövlət Universitetinin 2 filialı (Şəki və Lənkəran) fəaliyyət göstərib. BDU-nun filialları ləğv olunanda, Lənkəran Dövlət Universiteti təsis olundu. Şəki filialı isə Bakıda yerləşən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filialı kimi fəaliyyət göstərir. Hazırda ADPU Şəki filialının elmi-metodik, maddi-texniki, müəllim-professor heyəti imkan verir ki, müstəqil universitet kimi fəaliyyət göstərsin.

2. Şəki şəhərində içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemləri işi başa çatdıqdan sonra şəhərin asfaltlanması işinin həyata keçirilməsinin təmin olunması.

Şəkinin tarixi mərkəzinin YUNESKO-nun Ümumdünya İrs Siyahısına daxil olunmasını nəzərə alaraq, bütün bu işlərin aparılması çox vacibdir.

* * *

Əminə Ağazadə. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli həmkarlar! Onlayn müzakirəyə təqdim olunan Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatını tam dəstəkləyirəm.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin bugünkü onlayn müzakirəsi planetimizdə koronavirus kimi bir bəlanın tüğyan etdiyi dövrə təsadüf edir. Bu bəlanın respublikamızda yayılmaması üçün Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən atılan inamlı addımlar öz uğurlu bəhrəsini verməkdədir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatın Azərbaycan Respublikası Milli Məclisində onlayn müzakirəsinə həsr olunmuş bugünkü iclasda 57 sayılı Kürdəmir seçki dairəsi üzrə yeni seçilən deputat kimi, rayonda diqqətimi çəkən həlli vacib problemlərə toxunmaq istəyirəm. Bu iclasa hazırlaşarkən mən keçən illərin hesabatları ilə tanış olmaqla yanaşı, seçicilərimlə görüşlər zamanı şəxsi müşahidələrimə və mənə olunan müraciətlərə əsaslanaraq bir sıra təkliflərimi sizin nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm.

Əvvəlcə onu deyim ki, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramına uyğun olaraq respublikamızın digər bölgələrində olduğu kimi, Kürdəmir rayonunda da geniş abadlıq, quruculuq işləri aparılmaqdadır. Bu, çox sevindirici haldır. Rayonda yeni içməli su xətləri çəkilmiş, rayon mərkəzində və bir sıra ətraf kəndlərdə yaşayan sakinlərin içməli suya olan tələbatı tamamilə ödənilmişdir. Bütün bunlara görə seçicilərim Prezidentimizə və bu işdə əməyi olan hər bir şəxsə rayon sakinlərinin minnətdarlığını çatdırmağı mən-

dən xahiş etmişlər.

Ancaq onu da qeyd etməliyəm ki, Kürdəmir şəhərinin mövcud kanalizasiya xətləri 1972–1975-ci illərdə beton borulardan olmaqla, iməcilik yolu ilə çəkilməmişdir. Hazırda həmin beton borular aşınaraq istismara tam yararsız hala düşmüşdür. İstifadə olunan kanalizasiya sistemi şəhərin 30 faizini əhatə edir ki, bu da leysan yağışları zamanı şəhərin əksər ərazilərinin su altında qalmasına səbəb olur.

Bunun nəticəsidir ki, 2010–2011-ci illərdə leysan yağışları zamanı şəhər və şəhərə yaxın yaşayış məntəqələrindəki köhnə fərdi yaşayış evlərinə ciddi ziyan dəymiş, 3000-dən çox sakin kömək üçün respublikanın rəhbər orqanlarına və rayon İcra Hakimiyyətinə ərizə ilə müraciət etmişdir.

Ölkə Prezidentinin sərəncamına uyğun olaraq Respublika Fövqəladə Hallar Nazirliyinin xətti ilə yeni fərdi yaşayış evləri tikilərək 610 nəfərin istifadəsinə verilmiş, 1000 nəfərdən artıq sakinə isə fərdi yaşayış evlərində bərpa-gücləndirmə və təmir işləri aparılması üçün maddi yardım göstərilmişdir.

Ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə 2011-ci ildən içməli su xətlərinin çəkilişi tam həyata keçirilsə də, kanalizasiya xətlərinin çəkilişi 2014-cü ildən yarımçıq qalmışdır. Layihə üzrə nəzərdə tutulan 6.2 kilometrlik mikro tunnel-dən cəmi 1.5 kilometri, ümumi uzunluğu 115 kilometr olan qapalı kanalizasiya xəttindən isə 24 kilometr çəkilməmişdir. Bu yarımçıq işlərin tamamlanması məsələsini əlaqədar təşkilatlar qarşısında qaldırmağı özümə borc bilirəm.

Kürdəmir şəhəri və şəhərə bitişik ərazilərdə qrunut suyunun səviyyəsi 40-60 sm. təşkil etdiyindən və kanalizasiya xəttinin kifayət qədər olmaması səbəbindən yağış

suları həyətlərdə yığılıb qalır, çiy saman kərpiclərdən olan evlərin ciddi ziyan çəkməsinə səbəb olur. Bu da sakinlərin ciddi narazılığına gətirib çıxarır.

Seçicilərimlə görüşlər zamanı müraciətlərin bir qismi yol problemi ilə bağlı olurdu. Xüsusən, Qarasaqqal kənd yolunun yararsız olduğunu diqqətinizə çatdırıram. Secicilərimə bu yolun çəkilişi ilə bağlı əlaqədar təşkilatlar qarşısında məsələ qaldıracağıma söz vermişəm.

İndiki dövrdə təhsilə diqqət günün əsas tələblərindən biridir. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramına uyğun olaraq respublikanın digər bölgələrində olduğu kimi, Kürdəmir rayonunda da çox sayda müasir məktəb binaları tikilmiş, məktəblərdə tədris və təlim səviyyəsi xeyli yüksəlmişdir. Ancaq təəssüflər olsun ki, rayon ərazisində hələ də əsaslı təmirinə və ya tikintisinə zəruri ehtiyac duyulan qəzalılıq və istismara az yararlı məktəb binaları mövcuddur.

Rayonun Sovla, Çöhranlı, şəhər 2 sayılı, Şilyan, Qarabucaq qəsəbə, Muradxan, Pirili, Topalhəsənli, Köhnə bazar tam orta məktəblərinin tikintisinə və Bala Kəngərli kənd ümumi orta məktəbinin əsaslı təmirinə ciddi ehtiyac vardır.

Əlavə olaraq bildiririk ki, rayonun iri yaşayış məntəqələrindən olan Xırdapay, Atakişili, Şilyan, Qarasu, Yenikənd, Muradxan, Pirili kəndlərində körpələr evi-uşaq bağçalarının da tikintisinə ehtiyac vardır.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramına əsasən Kürdəmir Mərkəzi Rayon Xəstəxanası ən müasir tələblər səviyyəsində əsaslı təmir edilməklə, yenidən qurulmuş, xəstəxananın psixiatriya şöbəsi, Muradxan və Qarasaqqal kəndlərində isə həkim məntəqələri istifadəyə verilmişdir. Əlavə olaraq rayonun Şilyan kənd həkim

məntəqələrinin, Çöhranlı, Böyük Kəngərli kənd tibb məntəqələrinin və rayon Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin tikintisinə ehtiyac vardır.

Müasir dövrdə yüksək keyfiyyətli rabitə xidmətinin təminatına güclü ehtiyac vardır. İnternet xidməti dövrümüzün bir çox ehtiyaclarını təmin etməkdə mühüm rol oynayır. Bu günlərdə dünyamızın koronavirus bəlası ilə üzləşdiyi bir dövrdə onlayn ünsiyyət həyatımızın bütün sahələrinə sirayət etdi. Belə bir zamanda Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kürdəmir kimi rabitə sistemində ciddi çatışmazlıqları olan bir rayonda yüksək keyfiyyətli rabitə xidmətinin təminatında yaxından iştirak etməli, müasir tələblərə cavab verən xidmət sahəsi yaratmalıdır.

Bu təkliflərimlə 57 sayılı Kürdəmir seçki dairəsindən Milli Məclisin deputatı kimi, rayonun inkişaf səviyyəsinin daha da yüksəlməsini arzulayıram. Cənab Baş nazir Əli Əsədovdan yuxarıda sadalanan problemlərin cari ilin investisiya proqramında nəzərə alınmasını xahiş edirəm.

* * *

Bəhruz Məhərrəmov. Hörmətli sədarət, cənab Baş nazir! Nazirlər Kabinetinin hesabatını məqbul hesab edir və müfəssəl çıxış və izahata görə cənab Baş nazirə öz təşəkkürümü bildirirəm. Həqiqətən də, hökumətin çevik reaksiyaları və böhran vəziyyətində davranışı təqdirəlayiqdir və başda cənab İlham Əliyev olmaqla, ümumilikdə, icra hakimiyyəti sisteminə özümün və seçicilərimin adından təşəkkür edirəm.

Bir neçə gün öncə hörmətli həmkarım Tahir Mirkişilinin "İnsanları xilas etmək lazım, yoxsa, iqtisadiyyatı?" adlı məqaləsini oxudum. Müəllif 100 il öncə "İspan qripi"

epidemiyası zamanı müşahidə olunan faktları ümumiləşdirib yazır: "Kimlər iqtisadiyyatı deyil, əhalini xilas etdi, onlar qalib gəldi."

Mən müəllifin fikri və gəldiyi qənaətlə tam razıyam. Maraqlıdır ki, 100 il sonra yenidən dünya seçim qarşısındadır. İnsanlar, yoxsa, iqtisadiyyat? Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin siyasi kursundan görünən odur ki, dövlət başçısı üçün önəmli olan insanlardır. Cəmi 1 ay ərzində 2.5 milyard manat vəsait ayrıldı, 10-a yaxın xəstəxana açıldı, yaxud açılmaq üzrədir, tibbi maska və dezinfeksiya məhsulları istehsal edən müəssisə fəaliyyətə başladı, infeksiyasının yayılması ilə əlaqədar yaşına və səhhətinə görə xüsusi qayğıya ehtiyac duyan, yaşı 65-dən yuxarı olan 176 məhkum əfv edildi və s. Sadalanan faktların çoxu dövlət üçün faktiki olaraq izafi xərc və risklərdir. Lakin cənab Prezident bir daha nümayiş etdirdi ki, Azərbaycan dövlətinin ali məqsədi insan amilidir.

Hökumətin virusla mübarizə çərçivəsində tədbirlər planının hazırlanması ideyası da bu anlamda cənab Prezidentin humanist addımlarındandır. Lakin, hesab edirəm ki, mərkəzi icra orqanları tərəfindən planın tətbiqi mərhələsində yanaşmada boşluqlar yaranıb və bu da cənab Prezidentin qoyduğu tələblərlə uyğunsuzluq təşkil edir və məsələyə yenidən baxılması zəruridir.

Birincisi, karantin rejiminin hökm sürdüyü şəraitdə qayğıya ən çox ehtiyacı olan təbəqə – gündəlik mizdlə işləyib, heç bir yerdə rəsmi qeydiyyatda düşməyən, əl əməyini satmaqla günlük dolanışığını çıxaran insanlardır. Karantin rejiminin tətbiqi ilə onlar gündəlik qazancdan məhrum olublar. Üstəlik, nəzərə alsaq ki, belə insanların qazancı günə 10-15 manatdan çox olmurdu, deməli belə

gəlirlə vətəndaş "qara günü" üçün ehtiyat yığmaq imkanına malik olmayıb. Üstəlik, Novruz bayramı bu ailələr üçün müəyyən mənada əlavə xərclərə səbəb olub, onlar onsuz da az olan ehtiyat vəsaitlərini xərcləyiblər. Bütün bunların fonunda aydın olan odur ki, karantin şəraitində əsl yardıma, dövlətin himayəsinə möhtac olan təbəqə məhz bu insanlardır. Lakin, hazırda təəssüf ki, bu insanlar 190 manatlıq dövlət yardımından kənar qalmışlar, baxmayaraq ki, bu vəsait onlar üçün ciddi dəstək ola bilərdi. Həmçinin, istifadəsində kənd təsərrüfatı təyinatlı torpağı olan insanlar karantin müddətində dövlətin yardım proqramından kənar qalıblar. Hökumətdən xahişim budur ki, yardım planına yanaşmaya yenidən baxılsın.

İkincisi, cənab Prezidentin də dediyi kimi, koronavirus dünyada həm də iqtisadi böhrana yol açıb. Həmçinin bir çox ölkələr öz ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək üçün taxıl, düyü kimi məhsulların ixracını məhdudlaşdırıb. Belə bir şəraitdə, bütün diqqətimizi kənd təsərrüfatına yönəltməli, mümkün böhran ehtimalında ərzaq təhlükəsizliyimizi öz hesabımıza təmin etməliyik. Ona görə də, hesab edirəm ki, hökumət bu istiqamətdə fəaliyyəti intensivləşdirməlidir.

Bildiyiniz kimi, Biləsuvar aqrar rayondur, lakin suvarma suyunun olmaması, habelə mövcud suvarma infrastrukturunun köhnəlməsi rayonun aqrar prespektivini sual altına alır. Cənab Baş nazirdən, məsələni nəzarətə götürməsini xahiş edirəm. Diqqətinizə çatdırım ki, Biləsuvarın suvarma probleminin həlli tək rayonun deyil, ümumilikdə, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinə müsbət təsir göstərəcək və beləliklə də, aqrar sektorun inkişafına rəvac vermiş olacaq.

Həmçinin, cənab Baş nazirin diqqətinə aşağıdakı mə-

sələləri çatdırır və cari ilin investisiya planına salınmasını rica edirəm:

Birinci, Biləsuvar rayonunun 12 kəndinin icməli su ilə təmin edilməsi. (Əhali meliorasiya məqsədli və yaz, yay aylarında tamamilə quruyan, antisanitar vəziyyətdə olan kanal suyundan istifadə etməli olur. Bu, xüsusilə karantin şəraitində dözülməz haldır).

İkinci, rayonda 6 yeni orta məktəb binasının – şəhər 6 sayılı orta, Bağbanlar, Nəsimikənd, Təzəkənd, Nəriman-kənd, Günəşli, Yuxarı Ağalı kəndləri – tikintisinə, 5 məktəbin – Bəydili, Dərvişli, Yuxarı Cürəli, Ağayrı, Səmədabad kəndləri – zəruri təmirinə ehtiyac var. Baxmayaraq ki, bu məsələ dövlət proqramına salınıb, lakin icra ləngiyir. Son 6 ildə rayonda bir dənə də olsun məktəb binası tikilməyib, qonşu rayonda isə 4 ildə 5 məktəb tikilib.

Üçüncü, Biləsuvar şəhərinin 9 küçəsinin və şəhərin kanalizasiya sisteminin qurulmasına ehtiyac var (qış vaxtı keçilməz vəziyyətdə olduğundan ciddi sosial gərginlik yaradır).

Sonuncu məsələ isə ümumrespublika əhəmiyyətli bir təklifdir. Hesab edirəm ki, ölkə üzrə tikinti-əmlak amnistiyası verilməli, bütün evlər sənədləşdirilməlidir. Bu halda hər bir kənd evinin belə sığortalanması mümkün olar, Prezident İlham Əliyevin də vurğuladığı kimi, zəlzələ, yanğın kimi risklərin yükü artıq dövlətin üzərində qalmaz. Nəzərə alaq ki, müvafiq amnistiya habelə qeydiyyat rüsumlarından büdcəyə ciddi vəsait axınına, habelə ölkənin sığorta sektorunun böhran sonrası canlanmasına səbəb olar.

Cənab Baş nazir, təkliflərimizə həssas yanaşacağınızdan əminəm. Xüsusən, təmsil etdiyim Biləsuvar rayonu ilə bağlı məsələlər həyatı əhəmiyyətə malikdir. Xahiş edirəm,

nəzərə alarsınız ki, Biləsuvar Azərbaycanın cənub qapısıdır, həmçinin xarici qüvvələrin və radikalların marağının olduğu məkandır. Bu baxımdan, istənilən sosial problem, xüsusən iri problemdirə, kənar qüvvələrin diqqətinə, təxribat meyillərinə səbəb olur. Əminəm ki, bununla bağlı DTX-dan lazımi qədər məlumat verilə bilər.

Diqqətinizə və təqdirəlayiq fəaliyyətinizə görə dərin minnətdarlığımı bildirir, hər birimizə cənab İlham Əliyevin yolunda, siyasi xəttində möhkəm olmağı arzulayıram.

* * *

Fəzail Ağamalı. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar! Müzakirəyə təqdim olunan Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı tam dəstəkləyirəm və hesab edirəm ki, mükəmməl hazırlanmış hesabat möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətin ifadəsidir.

Bu gün ölkəmiz dəhşətli və gözəgörünməz düşmənlə qarşı-qarşıyadır. Əminəm ki, möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu mücadilədən az itki verməklə çıxacağıq. Deputat seçildiyim Salyan rayonunun Xıdırlı kəndinin və Neftçala rayonunun Çəngən inzibati ərazisinin qazlaşdırılmasını, Salyan rayonunun Xələc və Xıdırlı kənd orta məktəblərinin yenidən tikilməsini, Neftçala rayonunun Aşağı Surra tibb məntəqəsinin əsaslı təmirini, hər iki rayonun kəndlərinin telefonlaşdırılmasını cari ilin investisiya proqramında nəzərə alınmasını cənab Baş nazir Əli Əsədovdan xahiş edirəm.

Hökumətimizə uğurlar arzulayıram.

* * *

Arzu Nağıyev. Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki

fəaliyyəti haqqında Milli Məclis qarşısında hesabatı dinlənildi. Vaxt məhdud olduğundan çıxışların yazılı şəkildə təqdim edilməsinə yaradılmış imkandan istifadə edərək, təkliflərimi çatdırıram:

1. Cənab Prezident İlham Əliyevin 2020-ci il 4 mart tarixli Sərəncamı ilə Tovuz rayonu ərazisində 18 ədəd subartezian quyusunun qazılmasına vəsait ayrılıb. Bu, çox mühüm bir qərardır və aqrar sektora ciddi, müsbət təsir edir. Eyni zamanda, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində bir sıra su hövzələrinin qarşısının kəsilməsi, Tovuzçay və Əsrikçay vadilərində suyun səviyyəsinin kəskin azalması nəticəsində Tovuz rayonunun bir sıra kəndlərində, o cümlədən Köhnəqala, Bayramlı, Azaplı, Dondar Quşçu, Yanıqlı, Məşədilər və s. kəndlərində suvarma və içməli suya tələbat artmışdır. 2020-ci ildə hökumətin bu məsələni də nəzərə almasını xahiş edirəm.

2. Tovuz və Gədəbəy rayonlarının dağ kəndlərində həm həyətyanı sahələrdə, həm də yabanı bitən meyvələrin yığılması və ilkin emalı üçün müəssisələrin az olması bu məhsulların xarab olmasına gətirib çıxarır. Bu sahənin inkişafı üçün hər iki rayonun ərazisində modul tipli emal müəssisələrinin yaradılması məqsəddə uyğun sayılır. Hazırda bir neçə belə müəssisə fəaliyyət göstərir və bir neçəsi də iş adamları tərəfindən yaradılır. Belə müəssisələrin yaradılması həm də əlavə iş yerlərinin açılması deməkdir. Hökumətin bu məsələni də diqqətdə saxlamasını xahiş edirəm.

3. Tovuz və Gədəbəyin dağ kəndlərində bir neçə il əvvəllər istifadəyə verilən məktəb binalarında müvafiq isitmə sistemləri demək olar ki, işləmir və ya istismarı mümkün deyil. Sınıf otaqlarının qızdırılması odun və digər yanacaq vasitəsi ilə həyat keçirilir, lakin bu çıxış

yolu deyil. Eyni zamanda, modul tipli məktəblərin isitmə sistemi də əsasən su ilə həyata keçirildiyi üçün qışda donur və sıradan çıxır. Bu sistemin antifriz vasitəsilə işlədilməsi məqsəduyğundur. Məktəblərin isitismarı və isitmə sisteminə diqqət artırılmalıdır. Belə məktəblər hər iki rayonun dağ və aran kəndlərində var.

4. Son illərdə dövlət rəhbərliyinin daimi diqqəti nəticəsində Azərbaycanda özəl və dövlət uşaq bağçalarının sayı artmaqdadır. Tovuz və Gədəbəyin bir sıra yaşayış məntəqələrində də belə bağçalar fəaliyyət göstərir, lakin onların sayı hələ də məhduddur. Hökumətdən öz fəaliyyətində bu sahəyə də diqqət yetrilməsini xahiş edirəm.

* * *

Naqif Həmzəyev. Azərbaycanın davamlı və sürətli tərəqqisinin canlı nümunəsi olan qədim Gəncə şəhəri bu gün Qafqaz regionunun ən gözəl şəhərinə çevrilib. Bununla yanaşı, şəhərdə həlli vacib problemlər də qaçılmazdır.

Şəhərdə içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması ilə əlaqədar yollar bərbad hala düşür, sakinlərin haqlı narazılığına səbəb olur. Yaxşı olardı ki, aidiyyəti orqanlar içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması işlərini sürətləndirsinlər.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsi ilə vətəndaşların yaşayış sahələrinə olan ehtiyacını ödəmək məqsədi ilə Gəncə şəhərində sosial mənzillərin tikilməsi ehtiyacı olan sakinlərin, xüsusən də gənclərin mənzilməişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına təkan olardı.

Əvvəllər fəaliyyət göstərən Gəncə-Naxçıvan aviareysinin bərpa edilməsi Gəncədə təhsil alan Naxçıvandan olan tələbələrin, o cümlədən hərbi xidmət çəkən əsgərlərin, on-

ların valideynlərinin gediş-gəlişində ciddi əngəlləri aradan qaldıracaq. Həmçinin Gəncə-Naxçıvan aviareysi Gəncə və ətraf bölgələrdə turizmin inkişafına da müsbət təsir göstərər.

Gəncə şəhərində 3 ali məktəb və 3 kollec fəaliyyət göstərir. Onlardan yalnız Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin müasir standartlara cavab verən yataqxanası var. Yaxşı olardı ki, digər universitet və kolleclərdə də tələbə yataqxanaları tikilsin.

Şəhərdə 28 məktəbəqədər təhsil üzrə 4890 yerlik müəssisənin əsaslı təmirinə, ümumi 1810 yerlik körpələr evi-uşaq bağçası binasının tikintisinə ehtiyac var.

5452 şagird yerlik 7 təhsil obyektinin əsaslı təmiri və 2760 şagird yerlik 4 yeni məktəb binasının tikintisi də vacib məsələlərdəndir.

420 çarpayılıq 12 səhiyyə obyektinin, 167738 nəfərə xidmət göstərən ambulator müəssisənin təmirə və 120 çarpayılıq 4 səhiyyə obyektinin, 36481 nəfərə xidmət göstərən ambulator müəssisənin yeni binasının tikintisinə ehtiyac var.

9 mədəniyyət və 6 idman obyektinin əsaslı təmir edilməsi də Gəncə şəhərində həlli vacib məsələlərdəndir.

Ümumi sahəsi 151 min 250 kvadrat metr olan 231 binanın dam örtüyü, 678 binanın 944 min kvadrat metrlik fasad hissəsi və ümumi sahəsi 833 min 725 kvadrat metr olan 2 min 792 giriş qəfəsesi təmirsizdir.

Mənzil-Kommunal Təsərrüfatı İstehsalat Birliyinin balansında olan çoxmənzilli yaşayış binaları istiliklə təchiz edilsə, sakinlərin rahatlığını təmin olunar. Eləcə də qəzalılı vəziyyətdə olan 18 yataqxana binasında yaşayan 4474 nəfər sakinin təhlükəsizliyi üçün yeni çoxmənzilli yaşayış binalarının tikintisinə ehtiyac var.

Hacikənd qəsəbəsində və Kəpəz rayon inzibati ərazisində 2012-ci ildə yeni yaradılmış 5 qəsəbədə 6000-ə yaxın fərdi yaşayış evinin su təchizatı şəbəkəsinin olmaması ciddi çətinliklər yaradıb. Bununla bağlı hər bir qəsəbədə 24 subartezian quyusunun qazılması zərurəti yaranıb.

Ümumi uzunluğu 581 km – 4,6 milyon kvadrat metr olmaqla, 1012 küçənin asfalt örtüyü yoxdur.

Şəhərin 886 küçəsində işıqlandırma sisteminin quraşdırılmasına ehtiyac var.

* * *

Məşhur Məmmədov. Hörmətli Sədr, hörmətli Baş nazir! Bugünkü iclasda durumla bağlı çıxışımı etmədiymə görə, qeydlərimi Sizə yazılı şəkildə çatdırmaq istəyirəm.

Ümumilikdə, 2019-cu il Azərbaycan üçün uğurlu il olmuşdur. İqtisadi və sosial sahələrdə cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə çox böyük işlər görülmüşdür. Ümumilikdə götürdükdə, qeyri-neft sektorunun davamlı inkişafı, istər sənayədə, tikinti, inşaat sektorunda, turizimdə, istərsə də kənd təsərrüfatında öz dinamik artımını göstərib. Sosial sahədə isə cənab Prezident tərəfindən qəbul edilən qərarlar bütün əhalinin sosial təminatını daha da yaxşılaşdırmışdır. Bütün bunlar nəzərə alınaraq, Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti qənaətbəxş hesab edilməlidir. Əminliklə deyə bilərik ki, 2020-ci ilin ilk aylarında da eyni tempə inkişaf gedirdi. Bütün dünyada baş verən koronavirus pandemiyası və neftin qiymətinin iki dəfədən çox aşağı düşməsi dünya iqtisadiyatına təsirsiz ötməyəcək. Azərbaycanın bu təsirlərdən daha az zərərlə çıxacağına əminik. Cənab Prezidentimizin və Nazirlər Kabinetinin atdığı addımlar sayəsində, dövlətimiz

iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafını təmin edəcək.

Bəlkə də, 70 sayılı Masallı seçki dairəsindən millət vəkili kimi, rayonun problemlərini, seçicilərimin istək və arzularını Sizə çatdırmağım üçün əlverişli zaman deyil. Çünkü dünyada, o cümlədən ölkəmizdə yaranmış vəziyyətlə bağlı bu məsələlərin arxa plana keçirilməsi daha doğru olardı. Buna baxmayaraq, bir millət vəkili kimi, seçicilərin bəzi istək və arzularını Sizə çatdırmaq və verdiyim təkliflərin nəzərə alınmasını arzu edirəm.

Ölkə üzrə olan təkliflərim:

1. İndiki şəraitdə ölkədə iqtisadi amnistiyanın verilməsi. Bu, dövriyyəyə əlavə pul kütləsinin daxil olmasını, ölkədaxili investisiyanın artmasını, yeni iş yerlərinin açılmasını, büdcəyə əlavə vəsaitlərin daxil olmasını təmin edəcək.

2. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda təşviq sənədi qəbul edilmişdir. Qaydaya görə, müvafiq təşviq sənədi alındığı halda, ölkəyə gətirilən avadanlıqlar gömrük rüsumundan və əlavə dəyər vergisindən azaddır. Təklif edirəm ki, ümumiyyətlə, Azərbaycana idxal olunan avadanlıq və qurğular əlavə dəyər vergisi və gömrük rüsumundan bütövlükdə azad olunsun. Bu, ümumilikdə, qeyri-neft sektorunun inkişafına, investisiya artımına, onun bütün sahibkarlar üçün əlçatanlığına səbəb olar, həmçinin bürokratiyanı aradan qaldırar.

Masallı rayonu üzrə təkliflərim:

1. Şərəfə kənd tam orta məktəbi Masallı rayonunda 1921-ci ildə fəaliyyətə başlamış ilk məktəbdir. 1986-cı ildə kənddə birtipli layihə əsasında 640 şagird yerlik məktəb binası tikilərək istifadəyə verilmişdir. Şərəfə kənd tam orta məktəbinin binası tikildiyi vaxtdan bəri əsaslı təmir edilmədiyindən, 619 şagirdin təhsil aldığı məktəb

binasının əsaslı təmirə ehtiyacı vardır. Bu barədə rayon İcra Hakimiyyətinə kənd sakinləri tərəfindən dəfələrlə çoxsaylı müraciətlər olunub. 2021-ci ildə Şərəfə kənd tam orta məktəbinin yaranmasının 100 ili tamam olacaq. Bu münasibətlə məktəb binasının əsaslı təmir olunması kənd sakinlərinə, həmçinin məktəb kollektivinə böyük töhfə olardı. Qeyd olunanları nəzərə alaraq, 2021-ci ildə həmin məktəb binasının əsaslı təmir olunmasına müvafiq tapşırıq verilməsini xahiş edirəm.

2. Masallı rayonunda bağça yaşlı uşaqların sayı 21983 nəfər təşkil edir. Rayonda 5-i şəhər, 1-i qəsəbə, 12-si kənddə fəaliyyət göstərən 18 məktəbəqədər təhsil müəssisəsində 1020 uşaq tərbiyə alır ki, bu da rayon üzrə bağça yaşlı uşaqların 4.6 faizini təşkil edir. 18 məktəbəqədər təhsil müəssisəsinin 4-ü üçün yeni bina tikilmiş, 4-ü isə əsaslı təmir edilmişdir. Digər 3-nün (şəhər 1 saylı, Həsənli, Şərəfə uşaq bağçası) yeni binaya, 7-sinin (şəhər 4 saylı, Ərkivan qəsəbə, Təzə Alvadı, Xırmandalı, Mahmudavar, Viləş kənd uşaq bağçaları, Hişkədərə kənd körpələr evi-uşaq bağçası) isə əsaslı təmirə ehtiyacı var. Uşaqların sayına nisbətən bağçaların sayı az olduğuna görə, təzə uşaq bağçalarının tikintisinin nəzərdə tutulmasını xahiş edirəm.

3. Bir şəhər, iki qəsəbə və yüz kənddən ibarət olan Masallı rayonunda 95 ümumtəhsil müəssisəsində 30413 şagird təhsil alır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin təhsil sahəsinə göstərdiyi diqqət və qayğının nəticəsində Masallı rayonunda 53 məktəb binası yeni tikilib və ya əsaslı təmir olunmuşdur. Rayonda hələ də uyğunlaşdırılmış binada yerləşən 8 məktəb qəzalılıq vəziyyətdə olmaqla, 26 məktəbin yeni binasının tikintisinə, eyni zamanda, birtipli layihə əsasında tikilmiş 15

məktəbin əsaslı təmirinə ciddi ehtiyac vardır. Valideynlər, müəllimlər və şagirdlər tərəfindən bu məsələ ilə əlaqədar davamlı müraciətlər olur. Yeni tikintiyə ehtiyacı olan məktəblərdə 6529, əsaslı təmirinə ehtiyac olan məktəblərdə isə 6438 şagird təhsil alır ki, bu da rayonda təhsil alan şagirdlərin 42,6 faizini təşkil edir. Qeyd olunanları nəzərə alaraq, 26 məktəb üçün yeni binanın tikintisinə və 15 məktəbin əsaslı təmir olunmasına müvafiq tapşırıq verməyinizi xahiş edirəm.

4. 2014-cü ildən başlayaraq rayon ərazisində 20 kilometr uzunluğunda magistral kəmərlə çəkilməklə 25 kəndin içməli su ilə təminatı nəzərdə tutulmuşdur. 2018-ci il ərzində 5 kənddə (Sığıncaq, Məmmədخانlı, Bala Təklə, Kürdəbaz və Şərəfə) işlər yekunlaşdırılmış və əhəlinin içməli su ilə təminatı həyata keçirilmişdir. Bu günədək layihədə nəzərdə tutulan digər 20 kəndin (Xırmandalı, Hacıtəpə, Xoşçobanlı, Mollahəsənli, Ərəb, Təkdəm, Həsənli, Köçəkli, Şəhriyar, Eminli, Stansiya Masallı, Qarğalıq, Dəlləkli, Qədirli, Xallıcallı, Birinci Səmidخان, İkinci Səmidخان, Alışanlı, Ətçələr və Ağakışibəyli) içməli su ilə təmin edilməsi ilə bağlı müvafiq tədbirlər görülmüşdür. Əlavə olaraq bildirirəm ki, vətəndaşlar tərəfindən mütəmali olaraq 11 kəndin (Mollaoba, Qodman, Xanallyan, Birinci Yeddioymaq, Güllütəpə, Qızılağac, Təzəkənd, Göyəçöl, Xıl, Viləş və Sərçüvar) içməli su ilə təmin olunması barədə müraciətlər edilmişdir. Qeyd olunanları nəzərə alaraq, əvvəlcədən nəzərə tutulmuş 20 kənd və müraciətlər əsasında təklif olunan 11 kəndin, ümumilikdə, 31 kəndin içməli su ilə təmin olunmasına müvafiq köməklik göstərməyinizi xahiş edirəm.

5. Rayon üzrə qazlaşdırılma davam edir. Rayon mərkəzi və bir çox kəndlər artıq qazlaşdırılmışdır. Ancaq

rayonun 12 kəndində hələ də qazlaşdırılma işlərinə başlanmamışdır. Çoxsaylı seçicilərin xahişini nəzərə alaraq, növbəti ildə həmin kəndlərin (Dəmbəlov, Əmirtürbə, Əzizabad, Xəlfələr, Köhnə Zuvand, Məmmədrzakücə, Nəzəroba, Ninəlov, Rüdəkənar, Şıxlar, Yeni Zuvand, Yol-ağac) qazlaşdırılmasının planlaşdırılmasını xahiş edirəm.

Masallı rayonu həmişə cənab Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmuşdur. Rayonda son illərdə çox böyük quruculuq və abadlıq işləri görülmüşdür. Yollar çəkilmiş, məktəblər tikilmiş, rayon xəstəxanası əsaslı təmir olunmuşdur. Rayonda “ASAN xidmət”in yeni binası tikilmiş, Masallı Yeni Sənaye Məhəlləsi tikilib istifadəyə verilmiş, rayona böyük miqdarda investisiya qoyulmuş, həmçinin yeni iş yerləri açılmış və insanların sosial həyatı yaxşılaşmışdır.

Ümumilikdə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatını bütün sahələr üzrə müsbət qiymətləndiririk. Biz əminik ki, ölkəmiz bütün problemlərin öhdəsindən gələcək, vətənimizin çiçəklənməsi və ölkə vətəndaşlarının sosial təminatının gücləndirməsi üçün bundan sonra daha əzmlə inkişaf etdiriləcəkdir. Diqqətinizə görə minnətdaram.

* * *

Fatma Yıldırım. Bu gün biz Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyətinə dair hesabatını dinlədik. Göründüyü kimi, Azərbaycan Hökuməti ötən il ərzində çox səmərəli fəaliyyət göstərmiş, qarşıda duran vəzifələri yüksək səviyyədə yerinə yetirib.

Hesabata münasibət bildirməmişdən əvvəl Azərbaycan Hökumətinə dünyanı bürümüş koronavirus infeksiyasının ölkəmizdə geniş yayılmaması ilə bağlı həyata keçirdiyi

tədbirlərə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. İnanıram ki, Azərbaycan hökumətinin sistemli, mütəşəkkil fəaliyyəti öz bəhrəsini verəcək və respublikamız bu sınaqdanda ən az itkilərlə çıxan ölkələrdən biri olacaq.

Hörmətli millət vəkilləri, Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü, prinsipial, milli maraqlara əsaslanan siyasət nəticəsində Azərbaycan güclü, dinamik inkişaf edən, yüksək beynəlxalq nüfuza malik ölkəyə çevrilib. Bu baxımdan, 2019-cu il Azərbaycanın bütün sahələrdə əldə etdiyi böyük nailiyyətlərlə yadda qalıb. Xüsusilə, dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə aparılan dərin islahatlar ötən il ərzində də ölkəmizin hərtərəfli inkişafına böyük təkan verib. Dövlət tərəfindən göstərilən güclü siyasi iradə, islahatların əhatəsinin genişləndirilməsi, milli iqtisadiyyatımızın inkişafını hərtərəfli təmin edir. Bizə təqdim olunan hesabatdan da göründüyü kimi, ötən il ölkəmizin iqtisadi inkişafını əks etdirən statistik rəqəmlər kifayət qədər zəngindir. Belə ki, 2019-cu ildə respublikamızda ümumi daxili məhsul 2,2 faiz artıb. Qeyri-neft sektorunda bu artım 3,5 faiz təşkil edib. Sənaye istehsalı 1,5 faiz, qeyri-neft sektorunda sənaye istehsalı isə 14 faiz yüksəlib.

Ötən il görülən işlərin nəticəsi olaraq kənd təsərrüfatında 7, bitkiçilikdə 10 faizdən çox artım olub. İl ərzində respublikamızdan qeyri-neft ixracının 14 faiz artması da çox gözəl göstəricidir. Məlumdur ki, son illərdə respublikamızda uğurlu şaxələndirmə siyasəti həyata keçirilir və postneft iqtisadiyyatının inkişaf etdirilməsi güclü təşviq edilir. Ölkədə reallaşdırılan islahatların böyük bir qismi qeyri-neft sektorunda istehsal və ixrac imkanlarının artırılmasına hesablanıb. İl ərzində ölkəmizdən qeyri-neft məhsullarının ixracının böyük həcmdə artması da görülən

işlərin nəticəsidir.

Eyni zamanda, dövlət başçısının rəhbərliyi ilə sosial sahədə də sistemli, fundamental islahatların həyata keçirilməsi vətəndaşların rifah halının gündən-günə daha da yaxşılaşmasına yol açmışdır. Ölkəmizin sosial siyasətində əhalinin həssas qruplarının, aztəminatlı insanların, o cümlədən də müəyyən güzəşt hüquqlarına malik ailələrin və vətəndaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə xüsusi diqqət göstərilir. Atılan addımlara nəzər salsaq, görürük ki, hesabat dövründə islahatlar bütün sosial sahəni əhatə edib. Bu çox önəmlidir və hökumətin 2019-cu ildə bu istiqamətdəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm.

Fürsətdən istifadə edərək, çoxsaylı seçicilərimin müraciəti əsasında və komitəmizin fəaliyyət istiqamətinə uyğun olduğu üçün təmsil etdiyim Bərdə rayonunda bir sıra vacib, həllini gözləyən məsələləri də diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Qeyd edirəm ki, regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının icrası nəticəsində digər bölgələrdə olduğu kimi, Bərdə rayonunda da böyük abadlıq və quruculuq işləri həyata keçirilib. Bütün bunlara görə, ilk növbədə Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə Bərdə sakinləri və şəxsən öz adımdan dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Lakin rayonda vacib əhəmiyyətli bir sıra müəssisələrin yenidən qurulması və ya əsaslı təmirə hələ də ehtiyacı olduğunu nəzərinizə çatdırır, bunu səsləndirməyi özümə borc bilirəm:

1. Hamımız bilirik ki, məişət tullantıları infeksiya mənbəyidir, ekologiya və ətraf mühiti çirkləndirən əsas mənbələrdən biridir. Bu gün bütün dünya, o cümlədən ölkəmiz koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizə aparır. Gələcəkdə də yeni infeksiyaların yaranmaması, ekologiya-

nın daha güclü şəkildə qorunması üçün bu kimi problemlərin həlli çox vacibdir. Təmsil etdiyim Bərdə rayonunda seçicilərim tərəfindən ən çox qaldırılan məsələlərdən biri məişət tullantıları ilə bağlıdır. Araşdırmalara əsasən, həqiqətən, belə bir ciddi problem var.

Biz bilirik ki, ölkəmizdə ekologiyanın qorunması istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir, bu yöndə indiyə qədər bir sıra proqramlar icra olunub. Tullantıların idarə olunması ilə bağlı Bakı şəhərində çox gözəl işlər həyata keçirilir. Balaxanı poliqonunun müasir standartlara uyğun yenidən qurulması, bərk məişət tullantılarının yandırılması və çeşidlənməsi zavodlarının istismara verilməsi, Təhlükəli Tullantılar Poliqonunun yaradılması, poliqonların əksəriyyətinin tam bərpa olunması və çoxsaylı qeyri-qanuni tullantı sahələrinin təmizlənməsi hesabına Bakıda köklü müsbət dəyişikliklər hiss olunur. Lakin digər ərazilərdə, xüsusilə də bölgələrdə tullantıların daşınması və idarə olunması məsələləri narahatlıq doğurur.

Bərdə rayonunda da bu problem ciddidir. Bərdə bölgədə ən böyük rayondur, bu rayonda 200 minə yaxın insan yaşayır. Yerli sakinlərlə yanaşı, Bərdədə xeyli sayda məcburi köçkünlər də məskunlaşıb, onlar üçün müasir yaşayış kompleksləri tikilib istifadəyə verilib. Demək olar ki, hər gün rayonda 80-100 maşın məişət tullantısı daşınır. Ona görə də, böyük bir rayonda bu problemin həlli çox aktualdır. Hesab edirəm ki, Bərdədə tullantılar üçün poliqonların yaradılması vacibdir. Eyni zamanda, tullantıların yandırılması, idarə edilməsi üçün kiçik də olsa bir müəssisə yaradılsın. Həmin müəssisənin imkanlarından qonşu rayonlar da istifadə edə bilər.

2. Digər problem isə Bərdə şəhərində kanalizasiya sisteminin olmamasıdır. Biz bilirik ki, regionların sosial-

iqtisadi inkişafı proqramları çərçivəsində bir sıra rayon mərkəzlərində kanalizasiya sistemləri qurulur və bu işləri “Azərsu” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti həyata keçirir. Kanalizasiya sisteminin mövcud olmaması Bərdə sakinlərini çox narahat edir.

3. Bildiyiniz kimi, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində Bərdə cəbhə xəttinə yaxın olan bölgə kimi öz doğma torpaqlarından didərgin düşmüş insanlara ən çox qucaq açan rayonlardan biri olmuşdur. Məcburi köçkünlərin bir hissəsi rayonun məktəblərində məskunlaşmışdılar. Hazırda da 34 mindən çox öz yurdlarından didərgün düşmüş vətəndaşımız, həmvətənimiz bu rayonun ərazisində yaşamaqdadır. Lakin artıq həmin köçkünlər dövlət tərəfindən tikilib istifadəyə verilən qəsəbə və şəhərciklərdə müasir evlərlə təmin olunublar. Onların vaxtı ilə məskunlaşdığı məktəblər isə şagirdlərin istifadəsinə verilsə də, tədris şəraiti muasir standartlara qətiyyənlə uyğun deyil. Bu səbəbdən, bir neçə məktəbin təcili əsaslı təmirə böyük ehtiyacı vardır. Ona görə də, xahiş edirəm ki, gələcəkdə investisiya proqramları hazırlanarkən rayonda daha çox məktəblərin yenidən qurulması və ya əsaslı təmiri, həmçinin yeni uşaq baxçalarının açılması nəzərə alınsın.

Tibb müəssisələrinə gəlicə, Bərdə rayonunda müasir standartlara cavab verən Mərkəzi rayon xəstəxanası fəaliyyət göstərir. Amma Bərdə şəhər poliklinikasının, kəndlərdə bir çox tibb məntəqələrinin də bu standartlara uyğun qurulmasına böyük ehtiyac var.

Hökumət üzvlərindən xahiş edirəm ki, gələcəkdə investisiya proqramları hazırlanarkən bu məsələləri də nəzərə alaraq, onların həlli istiqamətində müvafiq köməklik göstərsinlər. Bir daha Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il

ərzindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm və hesabatın leyhinə səs verəcəyimi bildirmək istəyirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

* * *

Nəsib Məhəməliyev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli Baş nazir, hörmətli deputatlar! Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə aparılan sosial-iqtisadi islahatlar və həyata keçirilmiş kompleks tədbirlər nəticəsində, əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2019-cu ildə də ölkədə makroiqtisadi və maliyyə sabitliyi təmin olunmuş və dayanıqlı iqtisadi artıma nail olunmuşdur.

Hörmətli Baş nazir Əli Əsədovun Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim etdiyi illik hesabat materialları ilə tanış olduq və hesab edirəm ki, 2019-cu ildə hökumət öz qarşısında duran məsələlərin öhdəsindən gəlməklə, üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirmişdir. Artıq tarixə çevrilmiş 2019-cu il ölkəmiz üçün çox uğurlu olmuşdur. Dünyada və regionda gedən proseslərdən asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan sosial-iqtisadi, kadr və struktur islahatları, əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılmasına doğru atılmış ciddi addımlar olmaqla bərabər, büdcə gəlirlərinin, qızıl, valyuta ehtiyatlarının artmasına, makroiqtisadi sabitliyə, biznes mühitinin yaxşılaşdırılmasına, şəffaflığın təmin olunmasına xidmət edir. Təsədüfi deyildir ki, ölkəmiz, Dünya Bankı tərəfindən 2020-ci il üçün dərc olunan “Doinq Business” hesabatında ən islahatçı 20 ölkə arasında yer almış, kredit əlçatanlığı üzrə birinci, biznesə başlama üzrə doqquzuncu olmuşdur. Ölkədə həyata keçirilən məqsədyönlü və genişmiqyaslı

islahatlar sayəsində, iqtisadi aktivlik müsbət dinamikada inkişaf etmiş, manatın səviyyəsi sabit saxlanılmış, maliyyə sabitliyi qorunmuşdur. Strateji valyuta ehtiyatlarımız 51 milyard ABŞ dollarına çatmışdır.

2019-cu il 28 fevral tarixli 551 sayılı fərmanın icrası ilə vaxtı keçmiş kredit borclarının ödənilməsi, həyata keçirilən iki sosial paket, ölkə əhalisinin sosial müdafiəsinin möhkəmləndirilməsi üçün atılmış addımlar 4.2 milyon əhalinin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına xidmət etmiş, vətəndaşların dövlətə olan inamını artırmışdır. Bundan əlavə, cənab Prezidentin əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və rifah halının yaxşılaşdırılması siyasətinə uyğun olaraq, daha çox insanın güzəştə əhatə olunması məqsədi ilə 2019-cu ildə əhali üzrə təbii qazın aşağı tariflə illik istehlak həcmi 1700 kubmetrdən 2200 kubmetrə qədər yüksəldilmişdir.

2019-cu ildə Trans-Anadolu qaz boru kəmərinin Avropaya çatdırılması Azərbaycan qazının ixrac imkanlarını genişləndirməklə, qitənin enerji xəritəsini dəyişdirərək ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzunu daha da möhkəmləndirmişdir.

Müasir dünyada beynəlxalq hüquq normalarının deqradasiyaya uğradığı, super güclərin əsassız ambisiyaları, iqtisadi maraqların toqquşduğu bir zamanda, Azərbaycan kimi mürəkkəb geopolitik coğrafiyada ictimai-siyasi sabitliyin qorunması ən mühüm məsələdir və Azərbaycan Respublikası cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə bu məsələlərin öhdəsindən layiqincə gəlir.

Hesabat bütün sahələri özündə əks etdirməklə yanaşı, bugünkü reallıqlara adekvatdır və mən qənaətbəxş hesab edirəm.

Hörmətli həmkarlar, reallıq ondan ibarətdir ki, bilki

hesabat əvvəlki illərdən fərqli olaraq, hökumət üzvlərinin iştirakı olmadan, ancaq hörmətli Baş nazirin video müraciəti ilə keçirilir. Bütün dünya ölkələrini bürümüş pandemiya ilə kəskin mübarizə ölkəmizdə də ciddi şəkildə aparılır. Azərbaycan Prezidentinin bilavasitə rəhbərliyi ilə hökumət koronavirusun yayılmasının qarşısının alınması istiqamətində çoxşaxəli qabaqlayıcı tədbirlər həyata keçirir. Bu baxımdan, xalqımız üçün taleyüklü məsələlərdən hökumətin diqqətini yayındırmağı etik baxımdan doğru hesab etmirəm və eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, bu dövlət büdcəsinin müzakirəsi deyil, ötən ilin hesabatıdır. Bütün bunlara baxmayaraq, bir millət vəkili olaraq seçicilərimizin görüşlər zamanı qaldırdıqları problemləri səsləndirməliyik.

1. Balakən rayon mərkəzindən 18-20 kilometr məsafədə azsaylı avar xalqının nümayəndələrinin kompakt şəkildə yaşadığı Qabaxçöl qəsəbəsi və ətraf kəndlərdə 30 minədək əhalinin istifadə etdiyi, 1962-ci ildə tikilmiş, indiyə qədər təmir olunmamış 100 çarpayılıq xəstəxana binası 2012-ci ildə baş vermiş zəlzələdən sonra tam yararsız hala düşmüşdür. Bununla əlaqədar, bölgənin ağsaqqalları, ziyalıları cənab Prezidentə kollektiv müraciət etmişlər və dövlət başçısı ərizəni nəzarətə götürərək Səhiyyə Nazirliyinə müvafiq tapşırıq vermişdir. Ancaq hələlik bir nəticə yoxdur.

2. Həmin qəsəbədə yerləşən uşaq bağçasının sökülüb tikilməsi üçün 2014-cü ildə investisiya xərcləri hesabına 300 min manat vəsait ayrılmış və layihə-smeta sənədlərinin işlənməsi üçün 30 min manat xərclənmiş, qalan hissəsi isə büdcəyə qaytarılmışdır.

3. Rayon ərazisində çoxlu sayda yararsız, qəzalılıq vəziyyətdə olan işıq dirəklərinin və xətlərinin dəyişdirilməsinə

ehtiyac vardır.

4. Balakən şəhəri və ətraf kəndlərin içməli su, kanalizasiya sisteminin yenidən qurulması vacibdir.

5. Rayonun bəzi ərazilərində, ələlxüsüs sərhədyanı kəndlərdə internet yoxdur.

6. Yeni məskunlaşmış ərazilərdə qazlaşma işləri aparılmalıdır.

7. Böyrək xəstələri dializ aparatına qoşulmaq üçün qonşu Zaqatala şəhərinə getmək məcburiyyətində qaldıqlarından, xahiş edirlər ki, hemodializ aparatı alınsın və dializ proseduru ən müasir üslubda tikilmiş Balakən rayon mərkəzi xəstəxanasında təşkil olunsun.

8. Əlil və xəstə uşaqları olan valideynlərin işləməsi, uşaqlara baxılması və təhsil almaları üçün ixtisaslaşmış uşaq bağçası-məktəb tikilməlidir.

9. İşsizliyin aradan qaldırılması məqsədi ilə özünəməşğulluq proqramları inkişaf etdirilməlidir.

10. Elektrik enerjisi və qaza tətbiq olunan limitin artırılmasına baxılmalıdır.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

* * *

Vüqar Bayramov. Hörmətli Sədr, hörmətli cənab Baş nazir! Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə 2019-cu ildə həyata keçirilən dərinləşmiş iqtisadi-sosial islahatlar ötən il iqtisadiyyatın diversifikasiyına, gizli iqtisadiyyatın minimumlaşdırılmasına, regionlarımızın daha da inkişafına və bütövlükdə ölkəmizdə inklüziv iqtisadi inkişafın genişlənməsinə yeni bir zəmin formalaşdırmışdır. 2019-cu ilə ölkə rəhbərliyinin təşəbbüsü və tapşırığı ilə reallaşan genişmiqyaslı sosial

paketlər Azərbaycan əhalisinin rifah halının və sosial təminatının daha da yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur. Bu baxımdan, Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyətini müsbət dəyərləndirərək islahatların dərinləşməsi istiqamətində fəaliyyətinizi yüksək qiymətləndirirəm. Bununla yanaşı, aşağıdakı məsələlərin Nazirlər Kabinetinin fəaliyyətində nəzərə alınmasını tövsiyə edərdim.

2019-cu ildə əhalinin 8,7 milyard manatlıq bank əmanətinin 84 faizi Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən sığortalanmışdır. Bu, müsbət hal olsa da belə, ötən il əhalinin banklardakı 1 milyard 392 milyon manatlıq əmanəti sığortalanmamışdır və həmin pullar qorunmur. Bu baxımdan, əmanətlərin sığortalanması mexanizminin təkmilləşdirilməsi və bankların bu istiqamətdə məsuliyyət və öhdəliyinin artırılması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğun olardı. Bank aktivlərinin sığortalanması daxil olmaqla yeni mexanizmin hazırlanması və bankların cəlb etdiyi əmanətlər ilə bağlı öhdəliklərinin gücləndirilməsi tövsiyə olunur.

2019-cu ildə maliyyə sektoru dayanıqlığını gücləndirsə də, maliyyə xidmətləri bazarının şaxələnməsi çətinliyi qalmaqdadır. Belə ki, kredit təşkilatları maliyyə sektorunun aktivlərinin 97 faizini təşkil edir. İnvestisiya şirkətləri isə, sektorun ümumi aktivlərinin cəmi 0,1 faizini təşkil edir. Bu baxımdan, sektorun dayanıqlığının gücləndirilməsi üçün aktivlərin strukturunun şaxələndirilməsi ilə bağlı fəaliyyətlərin genişləndirilməsi tövsiyə edilir.

Cənab Baş nazir, qeyd etmək istərdim ki, təmsil etdiyim Füzuli rayonun 22 yaşayış məntəqəsi 1994-cü il yanvar ayında ulu öndər Heydər Əliyevin qətiyyəti, böyük sərkərdəlik məharəti nəticəsində düşməndən azad edilmişdir. Bundan sonra yandırılmış və dağıdılmış evlər, infra-

struktur obyektlər bərpa olunmağa başlamışdır.

Prezident cənab İlham Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra rayonun işğaldan azad olunmuş yaşayış məntəqələrində geniş bərpa-tikinti və abadlıq-quruculuq işləri aparılmış, müxtəlif şəhər və rayonlarda məskunlaşan Füzulili məcburi köçkün ailələri üçün 17 yeni qəsəbə salınmışdır.

Bununla belə, diqqətinizə çatdırıram ki, işğaldan azad olunmuş və təmas xəttinə yaxın məsafədə yerləşən şəhər və kəndlərdə vətəndaşlara məxsus xeyli fərdi yaşayış evi bu günə kimi təmir-bərpa olunmamışdır. Bunlar Horadiz şəhərində 39, Qazaxlar kəndində 35, Əhmədallar kəndində 111, Şükürbəyli kəndində 42, Alxanlı kəndindən 23, Kürdmahmudlu kəndində 74 və Mollaməhərrəmli kəndində 3, cəmi 427 fərdi yaşayış evdir. Həmin evlərin sahibləri 27 ildir Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə, Azərbaycan Respublikasının mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına, o cümlədən, rayon İcra Hakimiyyətinə çoxsaylı müraciətlər edərək işğal dövrü yandırılmış və dağıdılmış evlərinin təmir-bərpa olunmasını xahiş edirlər.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, Horadiz şəhərində, Qazaxlar, Əhmədallılar, Şükürbəyli, Alxanlı, Kürdmahmudlu və Mollaməhərrəmli kəndlərində işğal dövrü yandırılmış və dağıdılmış 427 fərdi yaşayış evinin təmir-bərpa olunmasını, Aşağı Yağlıvənd və Əhmədallar kəndində hər biri 80 yerlik körpələr evi-uşaq bağçasının tikilməsi üçün müvafiq köməklik göstərməyinizi Sizdən xahiş edirəm.

* * *

Ağalar Vəliyev. Hörmətli Sədr, hörmətli cənab Baş

nazir, hörmətli deputatlar və hökumət üzvləri! Çağdaş tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayan ölkəmiz üçün ötən 2019-cu il müasir həyatımızın bütün sahələrində qazanılan yüksək nailiyyətlərlə və uğurla gerçəkləşdirilən irimiqyaslı köklü islahatlarla əlamətdar olmuşdur.

Müzakirəmizə təqdim olunan, zəngin strukturu, analitik informasiyaları və məzmunlu təhlilləri ilə seçilən Nazirlər Kabinetinin hesabatı, zənnimcə, yüksək peşəkarlıqla mükəmməl hazırlanmışdır. Hesab edirəm ki, sürətlə dəyişən yeni çağırışlar şəraitində son 16 il müddətində cənab Prezidentin ardıcıl həyata keçirdiyi islahatların nəticəsində ölkəmizin hərtərəfli inkişafının bütün parametrləri və aspektləri hesabatda dolğun şəkildə öz əksini tapmışdır.

Heç şübhəsiz ki, 2019-cu ildə ağır geosiyasi və geoiqtisadi mənzərə fonunda Azərbaycanın davamlı inkişafının, makroiqtisadi və maliyyə dayanıqlığının, xalqımızın sabitlik və təhlükəsizlik şəraitində yaşayışının təmin edilməsi hökumətin səmərəli fəaliyyətinin başlıca prioritetləri kimi səciyyələndirilməlidir.

Eyni zamanda, milli iqtisadiyyatımızın rəqabətqabiliyyətli və ixrac yönümlü istiqamətlərdə stimullaşdırılması və şaxələndirilməsi, sənayeləşmənin gücləndirilməsi və kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi, özəl sektorun təşviqi və investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması olduqca müsbət məqamlar kimi dəyərləndirilməlidir.

Hörmətli cənab Baş nazirin ətraflı məruzəsindən göründüyü kimi, hökumət ölkə rəhbərinin göstərişlərini əsas tutaraq, hesabat ilində iqtisadi inkişafda sosial tərəqqi arasında əlaqənin daha da möhkəmləndirilməsini və əhəlinin rifahının yaxşılaşdırılması imkanlarından səmərəli istifadə edilməsini diqqət mərkəzində saxlamışdır.

Həyata keçirilən davamlı siyasi, iqtisadi, sosial, kadr və

struktur islahatları sayəsində 2019-cu ildə çoxşaxəli inkişafımız daha da sürətlənmiş, ümumi daxili məhsul real ifadədə 2,2 faiz artaraq 81,7 milyard manat, onun adam başına düşən payı 1,4 faiz artaraq 8247 manat və ya 4851 ABŞ dolları təşkil etmiş, qeyri-neft sektoru 3,5 faiz, sənaye 1,5 faiz, qeyri-neft sənayesi 14,3 faiz, kənd təsərrüfatı isə 7,2 faiz artmışdır.

İl ərzində valyuta ehtiyatlarımız 14.2 faiz və ya 6.4 milyard ABŞ dolları artaraq rekord həddə – 51 milyard dollara çatmışdır. Hazırda valyuta ehtiyatlarımız xarici dövlət borcunu 5 dəfədən çox üstələyərək ümumi daxili məhsulun cəmi 17 faizini təşkil edir ki, bu da dünya miqyasında 9-cu göstəricidir.

Cənab Prezidentin təşəbbüsü ilə keçən il 4,2 milyon insanı əhatə edən və dəyəri 2,3 milyard manat olan iki böyük sosial paketin reallaşdırılması sayəsində müavinətlərin, təqaüdlərin və əmək haqlarının çox əhəmiyyətli dərəcədə artırılması bir daha dövlətimizin siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşının dayandığını sübut edir. Qazanılmış nailiyyətlər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların hesabatlarında da öz əksini tapmış, Dünya Bankı Azərbaycanı 20 ən islahatçı ölkə siyahısına salmış və hazırda ölkəmiz inkişaf templərinə görə dünya miqyasında 35-ci yerdə qərarlaşmışdır.

Nazirlər Kabinetinin fəaliyyəti kontekstində ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm əhəmiyyətli sfera kimi inşaat kompleksində görülən işlərə ayrıca toxunmaq istədim. Belə ki, 2019-cu ildə tikinti-quraşdırma işlərində istifadə edilmiş investisiyanın məbləği ümumi sərmayənin 65,4 faizini təşkil edərək 11 milyard 245 milyon manat olmuş, il ərzində nəzərdə tutulan bütün infrastruktur layihələri icra olunmuş, bir sıra sosial və istehsal təyinatlı

obyektlər istifadəyə verilmiş, 60 tibb müəssisəsi, 84 məktəb tikilmiş və ya əsaslı təmir edilmişdir.

Sevindirici haldır ki, ümumi inşaat işlərinin 82,9 faizi qeyri-dövlət tikinti müəssisələri tərəfindən icra olunmuşdur. Hesabat ilində həmçinin ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq vətəndaşların mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına hədəflənən məqsədyönlü və sistemli tədbirlər həyata keçirilmişdir.

İqtisadiyyatımızın digər sahələri ilə yanaşı, inşaat sektorunda əhəmiyyətli inkişafın müşahidə olunması, şəhərsalma və tikinti sahələrində irihəcmli investisiyaların böyük hissəsinin çoxmənzilli yaşayış binalarının tikintisinə yönəldilməsi, fikrimcə, çox təqdirəlayiq haldır.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycanın son illərdəki sürətli inkişafını sərhədyanı bölgə kimi hər zaman cənab Prezidentin diqqəti və qayğısı ilə əhatə olunan və millət vəkili kimi təmsil etdiyim Goranboy rayonunun təmsalində da aydın görmək olar. Təkcə bir faktı vurğulayım ki, sonuncu dəfə cari il martın 2-də olmaqla, möhtərəm Prezidentimiz Goranboy rayonuna 7 dəfə səfər etmiş, müxtəlif təyinatlı obyektlərin açılışında iştirak etmiş və bu bölgənin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə yönələn 22 sərəncam imzalamışdır.

Seçicilərimin ölkə rəhbərinə ünvanlanan çoxsaylı minnətdarlıq hisslərini ifadə edərək, böyük məmnuniyyətlə qeyd etmək istərdim ki, Hökumətin 2018-ci il üzrə hesabatının Milli Məclisdə müzakirəsi zamanı 13 təhsil və 6 səhiyyə müəssisəsinin əsaslı təmiri və tikintisi, eləcə də rayonun elektrik şəbəkəsinin SİP kabləşdirilməsi və telefon qovşağı xətlərinin yenilənməsi ilə bağlı qaldırdığım məsələlərin bir çoxu icra edilmək üçün müvafiq dövlət proqramına salınmışdır. Buna görə Nazirlər Kabinetinə

dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Bununla belə, rayonun həlli vacib olan bəzi problemləri hələ də qalmaqdadır ki, hökumət üzvlərinin buradakı iştirakından istifadə edərək, onları səsəndirmək istərdim. Belə ki, Goranboy rayonunun 8 kəndinin, o cümlədən Yuxarı Ballıqaya, Börü, Buzluq, Erkəc, Mənəşli, Todan, Gürzallar, Qazançı kəndlərinin qazlaşdırılmasına, bir çox yaşayış məntəqələrinə isə içməli su xəttlərinin çəkilməsinə ciddi ehtiyac vardır. Ümüdvaram ki, sadaladığım bu problemlərin həlli istiqamətlərində Nazirlər Kabinetinin müvafiq qurumları tərəfindən əməli tədbirlər görülməkdir ki, bu da son nəticədə rayonun sosial-iqtisadi inkişafının daha da sürətləndirilməsinə böyük töhfə olacaqdır.

Azərbaycanın son illərdəki inkişaf modelinin əsas qayəsi, uğurla həyata keçirilən dövlət siyasəti ölkəmizin güclü dövlətə çevrilməsinə və xalqımızın rifahının yüksəldilməsinə hesablanmışdır. Konseptual baxımdan, bütün uğurlarımızın əsasında cənab Prezidentin sistemli və balanslaşdırılmış daxili və xarici siyasəti, onun xalqımız tərəfindən dəstəklənməsi, tükənməz vətəndaş etimadı və sarsılmaz iqtidar-xalq birliyi dayanır.

Hər zaman olduğu kimi, Azərbaycan xalqı bu gün qətiyyətlə inanır ki, hazırda bütün dünyanı bürüyən koronavirus pandemiyasının ölkəmizdə yayılmasının qarşısının alınması istiqamətlərində hörmətli dövlət başçımızın bilavasitə dəstəyilə həyata keçirilən qabaqalayıcı tədbirlər və Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargahın tətbiq etdiyi xüsusi karantin rejimi öz müsbət nəticələrini verəcək, xalqımızın sağlamlığı bütövlükdə mühafizə olunacaq və bu qorxunc xəstəliyin cəmiyyətimiz üçün törədə biləcəyi bütün fəsadların qarşısı alınacaqdır.

Əminəm ki, Nazirlər Kabineti qarşıda duran bu və digər

vəzifələrin, eləcə də cənab Prezidentin gələcək inkişafımızın yeni hədəfləri ilə bağlı imzaladığı fərman və sərəncamların, göstəriş və tapşırıqların icrasını layiqincə təmin edəcəkdir.

Çıxışımın sonunda Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək, dəyərli həmkarlarımı hökumətin hesabatını dəstəkləməyə dəvət edirəm və hər birinizə möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi altında doğma Azərbaycanımızın hərtərəfli tərəqqisi naminə səmərəli fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

* * *

Mahir Abbaszadə. Hörmətli cənab Baş nazir və hökumət üzvləri, hörmətli millət vəkilləri, xanımlar və cənablar! Bu gün yeni seçilmiş altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin yaz sessiyasının beşinci iclasıdır və qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabat verir. Nazirlər Kabinetinin Milli Məclisə təqdim etdiyi hesabatda ölkəmizin həyatının bütün sahələrində baş vermiş dəyişikliklər, ötən il ərzində Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər, tərəqqi perspektivləri ətraflı və səlis təhlil edilmişdir.

Bildiyimiz kimi, ölkədə 2018-ci ilin prezident seçkilərindən sonra islahatların yeni mərhələsi başlamışdır. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan siyasi, iqtisadi və sosial islahatlar cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə etməklə onu yeni inkişaf mərhələsinə çıxarmışdır. Ümumiyyətlə, 2019-cu il müasir Azərbaycan tarixinə irimiqyaslı və radikal, köklü islahatlar ili kimi daxil olmuşdur. Bu islahatlar həm konseptual, həm

də struktur xarakteri daşıyır.

Iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafının təmin olunması, əhalinin sosial rifah halının yüksəldilməsi, sosial-iqtisadi inkişafın keyfiyyətə yeni modelinin formalaşdırılması məqsədilə ölkə Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası və “Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələri”ndə müəyyən olunmuş tədbirlərin icrasının davam etdirilməsi, həmçinin, müntəzəm və sistemli islahatların, məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində iqtisadi artımın dayanıqlılığı təmin edilmiş və qeyri-neft sahələrinin inkişafı sürətlənmişdir. Belə ki, 2019-cu ildə ötən illə müqayisədə ÜDM-in real həcmi 2,2 faiz artaraq (2018-ci ildə 1,5 faiz) cari qiymətlərlə 81,7 milyard manat, adambaşına düşən ÜDM isə 1,4 faiz artaraq 8247 manat və ya 4851,2 ABŞ dolları (2018-ci ildə 4797,7 ABŞ dolları) təşkil etmişdir. Neft sektorunda əlavə dəyər istehsalı 0,4 faiz (2018-ci ildə 0,6 faiz) azalmış, qeyri-neft sektorunda əlavə dəyər istehsalı 3,5 faiz (2018-ci ildə 2,0 faiz), real ifadədə isə 14,9 faiz artmışdır. Neft və qeyri-neft sektorlarının ÜDM-də xüsusi çəkili müvafiq olaraq 38,3 və 61,7 faiz, neft hasilatı 37,5 milyon ton (3,2 faiz azalma), əmtəlik qaz hasilatı isə 24,5 milyard kubmetr (27,7 faiz artım) olmuşdur.

Hörmətli millət vəkili, hesabatda əksini tapan başqa bir fakta nəzərinizi cəlb etmək istərdim. 2019-cu ildə strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi hesabat ilinin əvvəlindən 14,2 faiz artaraq 51 milyard ABŞ dollarına çatmaqla ÜDM-ni üstələmiş və tarixdə ilk dəfə olaraq Dövlət Neft Fondunun aktivləri 40 milyard ABŞ dollarını ötmüşdür. Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları isə 11,2 faiz artaraq 6,3 milyard ABŞ dollarına yaxınlaşmışdır.

2019-cu ildə ölkə əhalisinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, xüsusilə də aztəminatlı təbəqənin alıcılıq qabiliyyətinin və real gəlirlərinin yüksəldilməsi məqsədi ilə fundamental sosial islahat paketi reallaşdırılmışdır. Belə ki, sosial müavinət və təqaüdlər, eləcə də minimum əmək haqqı 92 faiz, minimum pensiya 72 faiz artırılmış, həmçinin dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlarda işləyənlərin əmək haqqlarının orta hesabla 50 faiz artırılması təmin olunmuşdur. Bu artımların maliyyə tutumu 2,3 milyard manat olmaqla 4,2 milyon nəfəri əhatə etmişdir. Ölkə üzrə minimum əmək haqqının 2019-cu il sentyabrın 1-dən 250 manat məbləğində müəyyən edilməsi qeyri-rəsmi məşğulluğun aradan qaldırılmasında və əmək haqqlarının leqallaşdırılmasında mühüm rol oynamışdır.

2015-ci ilin 21 fevral və 21 dekabr devalvasiyalarından əziyyət çəkmiş əhali təbəqəsinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və eyni zamanda, bankların sağlamlaşdırılması üçün “Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlə kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 28 fevral tarixli 551 nömrəli Fərmanının icra edilməsi ilə əlaqədar olaraq dövlət büdcəsindən 639,1 milyon manat məbləğində pul vəsaitinin vaxtı keçmiş kredit borclarının ödənilməsinə yönəldilməsi problemin həlli ilə yanaşı, həm də vətəndaşların dövlətə olan inamını da artırmışdır.

Hesabatdan görüldüyü kimi, keçən il 192 min yeni iş yeri açılmış, ölkə iqtisadiyyatında muzzdla çalışan işçilərin orta aylıq nominal əmək haqqı 16.6 faiz artaraq 634,8 manata (373,4 dollara) çatmış, işsizlik səviyyəsi isə ilin yekununa görə 4,8 faiz təşkil etmişdir. Hesabat ilinin sonuna ölkə iqtisadiyyatında muzzdla çalışan işçilərin sayı

6 faiz artaraq 1,65 milyon nəfər olmuş, o cümlədən, 915 min nəfər dövlət sektorunda, 731 min nəfər isə qeyri-dövlət sektorunda fəaliyyət göstərmişlər. Bu artım müstəqillik illərində muzzdlu işçilərin sayında qeydə alınmış ən yüksək illik göstərici olmuşdur.

Xarici ticarət balansında 6,9 milyard dollarlıq (əvvəlki ilə nisbətən 6 faiz azalma) profisit yaranmışdır. Xarici dövlət borcu 9,1, o cümlədən birbaşa xarici dövlət borcu 8,3 milyard ABŞ dolları, ratifikasiya olunmuş sazişlər üzrə istifadə edilmiş kreditlərə görə xarici dövlət borcu ÜDM-in 18.9 faizini, adambaşına düşən isə 903 ABŞ dolları təşkil etmişdir. Əsas kapitalla qoyulan investisiyanın həcmi 17,2 milyard manat (əvvəlki ildən 2,3 faiz az) olmuşdur.

2019-cu ildə icmal büdcənin gəlirləri 33,8 milyard manat, xərcləri 26,5 milyard manat olmuş, 7,3 milyard manatlıq profisit yaranmışdır. Dövlət büdcəsinin gəlirləri 24,2 milyard manat, xərcləri isə 24,4 milyard manat təşkil etmişdir.

2019-cu ildə də ədalətli fiskal mühitin təmin edilməsi, vergi-gömrük inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi, sosial güzəştlərlə əhalinin maliyyə yükünün azaldılması, vergitutma bazasının genişləndirilməsi, vergi və gömrük qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi tədbirlərinin davam etdirilməsi nəticəsində vergi və gömrük borclarında yığım səviyyəsi yüksəlmiş, qeydiyyatdan keçən vergiödəyicilərin sayı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Vergi daxilolmaları 7,7 (əvvəlki ildən 3,5 faiz çox), gömrük daxilolmaları 4,4 milyard manat (əvvəlki ildən 28,4 faiz çox) olmuşdur.

2019-cu ildə də ölkəmizdə sənaye siyasəti uğurla həyata keçirilmişdir. Belə ki, hesabat ilində ÜDM-in 41,1 faizi

sənayenin payına düşmüş, müəssisə, təşkilat və fərdi sahibkarlar tərəfindən 46,8 milyard manatlıq (əvvəlki ildən 1,8 faiz çox) məhsul istehsal olunmuşdur. Kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun faktiki qiymətlərlə dəyəri 7,8 milyard manat (əvvəlki ildən 7,2 faiz çox) təşkil etmiş, o cümlədən 4,1 milyard manat (3,5 faiz çox) heyvandarlıq, 3,7 milyard manat isə bitkiçilik məhsullarının (11,7 faiz çox) payına düşmüşdür.

Sahibkarlığa dövlət dəstəyi və sahibkarlıq fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri nəticəsində ÜDM-də özəl sektorun xüsusi çəkisi və məşğulluqda payı dinamik olaraq yüksəlmiş, əlverişli biznes mühiti yaradılmış və bunun real göstəricisi olaraq sahibkarlıq subyektlərinin sayı artmışdır. Eyni zamanda, Dünya Bankı tərəfindən 2020-ci il üçün dərc olunan “Doing Business” hesabatında ölkəmiz ən islahatçı 20 ölkə sırasında yer almış, kredit əlçatanlığı üzrə 1-ci, biznesə başlama üzrə 9-cu olmuşdur.

Hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli millət vəkilləri! Hökumətin hesabatında qaçqın və məcburi köçkünlərlə iş sahəsində dövlət siyasəti də öz əksini tapmışdır. Hamımıza məlumdur ki, cənab Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial problemlərini daima diqqət mərkəzində saxlayır, onların mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, təhsil, sosial-tibbi təminat, məşğulluğunun təmin edilməsi və bu kateqoriya insanların digər sosial-mədəni sahədə mövcud olan problemlərinin həlli ilə bağlı ardıcıl tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün aidiyyəti orqanlara tapşırıqlar verirlər. 2004–2019-cu illərdə bu sahədə, ümumilikdə, ölkə Prezidenti 75 fərman və sərəncam imzalamış, Nazirlər Kabineti 224 qərar və sərən-

cam vermiş, Milli Məclis isə 11 qanun qəbul etmişdir.

1993–2019-cu illər ərzində qaçqın və məcburi köçkünlər üçün respublikanın 30-dan artıq şəhər və rayonunda Dövlət Neft Fondundan və digər mənbələrdən ayrılmış vəsait hesabına 3,9 milyon kvadrat metr sahəsi olan, bütün sosial-texniki infrastruktura malik 110 müasir qəsəbə və yaşayış kompleksi salınmışdır. Bunun 311,2 min kvadrat metr yaşayış sahəsinə malik olan 8 yaşayış kompleksi, 1 binadan ibarət yaşayış məntəqəsi 2019-cu ildə istifadəyə verilmişdir.

Məcburi köçkünlərin sosial problemlərinin həllinə 1993–2019-cu illər ərzində, ümumilikdə, 7,7 milyard manata yaxın vəsait sərf edilmişdir ki, həmin vəsaitin də 3,8 milyard manatı dövlət büdcəsinin, 2,5 milyard manatı Dövlət Neft Fondunun, 1,4 milyard manatı (823,5 milyon ABŞ dolları) isə beynəlxalq maliyyə qurumlarının və ölkəmizdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq humanitar və digər təşkilatların vəsaitləridir. Bu vəsaitlərin də 87 faizi, yaxud 6,7 milyard manata yaxın hissəsi son 16 ildə istifadə olunmuşdur.

Eyni zamanda, cənab Prezidentin müvafiq sərəncamı ilə 2019-ci il aprelin 1-dən etibarən məcburi köçkünlər və onlara bərabər tutulan şəxslər üçün vahid aylıq müavinətin məbləği 50 faiz artırılmaqla, müvafiq olaraq – fərdi yaşayış evlərində müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlərə bütün kommunal xidməti xərclərinin onların özləri tərəfindən ödənilməsi üçün ayda 60 manat, təbii qazla təmin olunmayan, sayğac quraşdırılmayan yığcam məskunlaşma obyektlərində faktiki yaşayan məcburi köçkünlər üçün isə kommunal xərcləri dövlət büdcəsindən xidmət təşkilatlarına ödənilməklə, vahid aylıq müavinət 33 manat məbləğində müəyyən edilmişdir. Bununla bağlı, 2019-cu

ildə orta hesabla 495,3 min nəfər məcburi köçkünə ödənilmiş vahid aylıq müavinətin ümumi məbləği 304,9 milyon manat, bir nəfər məcburi köçkünə xərclənən vəsaitin həcmi isə orta hesabla 956 manat təşkil etmişdir. Bu, oxşar kateqoriyadan olan insanlara ayrılan vəsaitin həcminə görə, dünya dövlətləri arasında ən yüksək göstəricilərdəndir.

2020-ci ildə məcburi köçkünlərin mənzil-məişət problemlərinin həlli məqsədilə Heydər Əliyev Fondunun, Azərbaycan Respublikası Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondunun, Dövlət Neft Fondunun vəsaiti, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə 2019-cu ildə məcburi köçkünlərin kommunal xərclərinin ödənilməsi üçün ayrılmış vəsaitin qənaəti hesabına çoxmənzilli yaşayış komplekslərinin inşa edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Həyata keçirilən tədbirlərə baxmayaraq, hörmətli hökumət üzvlərinin və millət vəkillərinin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm ki, məcburi köçkünlərin xeyli hissəsi hələ də yaşayış üçün yararlı olmayan ictimai binalarda, yataqxanalarda, düşərgələrdə və digər müvəqqəti məskunlaşma yerlərində ağır şəraitdə yaşayır və bir çox sosial problemlərlə üzləşirlər. Ona görə də xahiş edirəm ki, bu sahə ilə bağlı mövcud qanunvericilik aktlarında, qəbul edilmiş Dövlət Proqramında və ona edilmiş əlavələrdə nəzərdə tutulan məsələləri, ölkə Prezidenti tərəfindən qarşıya qoyulan vəzifələri və verilmiş tapşırıqları vaxtlı-vaxtında yerinə yetirək.

Hörmətli millət vəkilləri, hökumətin hesabatının Milli Məclisdəki müzakirələri millət vəkillərinə icra hakimiyyəti orqanları ilə birlikdə mövcud problemlərin araşdırılması, təhlili və həlli üçün imkan yaradır. Təqdim olunan

hesabatdan da göründüyü kimi, hökumət müzakirələr zamanı millət vəkillərinin təkliflərinə diqqətlə yanaşır, dövlət proqramlarının və digər sənədlərin hazırlanmasında onları nəzərə alır. Bunu, təqdim edilən hesabatın 17-ci paragrafında olan məlumatlardan da aydın görmək olar.

Çıxışımın sonunda bütün dünyanı bürüyən koronavirus pandemiyasının sınağından ölkəmizin uğurla çıxması üçün xalqımızı milli həmrəylik və birliyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə sizlərə təşəkkür edirəm.

* * *

Cavanşir Paşazadə. Hörmətli Sədr, hörmətli cənab Baş nazir, hörmətli millət vəkilləri! Ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi islahatların əsas hədəfi kənd təsərrüfatı və aqrar sənayenin inkişafı ilə bağlıdır. Çünki kənd təsərrüfatı ölkənin sosial-iqtisadi problemlərinin həllində, xüsusən də regionlarda yaşayan insanların məşğulluğunda mühüm rol oynayır.

Son illərdə dövlətimizin başçısı möhtərəm İlham Əliyevin aqrar sahəyə diqqət və qayğısı kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan əhali tərəfindən böyük rəğbət və minnətdarlıqla qarşılanır.

Mən Lənkəran–Masallı seçki dairəsindən seçilən deputat olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, hər iki rayon kənd təsərrüfatı rayonudur. Bu rayonların camaatı çox əməksevər, işgüzar insanlardır.

Möhtərəm Prezidentimizin bu rayonlara səfərləri, çayçılıq, sitrus meyvəçilik və çəltikçiliyin inkişafına aid verdiyi tövsiyələr fermerlərin işini xeyli asanlaşdırdı, eləcə də Lənkəranda Çəltik Zavodunun, Masallıda yeni Sənaye Məhəlləsinin açılışında iştirakı dövlətçiliyimizə inamı daha da artırdı.

Cənab İlham Əliyevin fərmanına uyğun olaraq həm Lənkəranda, həm də Masallıda kənd təsərrüfatı idarələrinin əsasında Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzləri yaradılmışdır. Bu mərkəzlərin əsas işi aqrar sahədə “vahid pəncərə” prinsipinin tətbiqi, şəffaflığın artırılması, fermerlərlə əlaqələrin qurulmasıdır.

Çox təqdirəlayiq haldır ki, Azərbaycanda kənd təsərrüfatı məhsullarının satışından əldə edilmiş hasilatın həcmi 10 il müddətinə vergidən azad olunur.

“Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliyə əsasən, növbəti ilin icmal büdcəsinin xərcləri müəyyən edilərkən inflyasiya səviyyəsinin nəzərə alınması da müsbət haldır və güman edirəm ki, qanundakı bu dəyişiklik kənd təsərrüfatına da şamil olunacaqdır.

Mən bir faktı da qeyd edirəm ki, minlərlə hektar əkin sahələrinin suvarılması üçün Masallıda Viləşçay, Lənkəranda Xanbulançay su anbarından istifadə olunur. Hər iki dəryaça ulu öndər Heydər Əliyevin birinci hakimiyyəti dönəmində tikilmişdir.

Lakin Masallının Muğan zonasında yerləşən kəndlərinin əkin-biçinlə məşğul olan əhəlisinin çox hissəsi yaz-yay ayları sahələrdə su qıtlığı çəkirlər. Vaxtilə Masallıda böyük sututarlar olub ki, onlar da uzun illərdir, istifadəyə yararsız haldadır. Bu problemin daimi həlli üçün 2-ci Viləşçay su anbarının tikilməsi çox vacibdir. Əminəm ki, bu təklifin reallaşması üçün dövlətimiz, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi öz imkanını əsirgəməyəcək.

Bunu da deyim ki, Lənkəranda və Qızılağacda balıqçılıq təsərrüfatları yaradıb onları inkişaf etdirmək üçün böyük imkanlar var. Azərbaycanda il ərzində balıq məhsullarından adambaşına istifadə çəkisi 3-4 kiloqram təşkil

edir. Halbuki, bu göstərici dünyanın bir sıra ölkələrində 20 kq, hətta 40 kq təşkil edir.

Dədə-babadan Masallının dənizkənarı kəndlərinin – Qızılağac, Təzəkənd, Xırmandalı, eləcə də Lənkəranın dəniz ətrafında yaşayan camaatının çörəyi balıqçılıqdan, ovçuluqdan çıxıb. Sovet dövründə Nərimanabad qəsəbəsinin bir məhəlləsində balıq kombinatının işçiləri üçün yaşayış evləri tikildiyindən qəsəbə Balıqçılar adlandırılmışdır. Dediym kimi, burada Balıq kombinatı, Lənkəranda isə balıq konserv zavodu vardı. Dənizə yaxın bu yerin geniş ərazisi və köhnə müəssisəsinin binaları indi də qalmaqdadır. Minlərlə iş yeri var idi. Bu gün nəzərə alsaq ki, adi balıq növlərinin qiyməti bazarda satılan ətdən xeyli ucuzdur, onda bu sahəyə diqqət mütləq artırılmalıdır.

Xahiş edirəm, bu təklifim də nəzərə alınsın, Masallı və Lənkəranda balıqçılıq təsərrüfatlarının təşkilinə şərait yaradılsın. Bu, həm də regionda yüzlərlə yeni iş yerinin açılması deməkdir.

Çıxışımın sonunda mən bir daha dövlətimizin başçısı möhtərəm İlham Əliyevə kənd təsərrüfatına göstərdiyi diqqət və qayğıya görə minnətdarlıq edirəm, ona uzun ömür, can sağlığı arzulayıram. Diqqətinizə görə çox sağ olun!

* * *

Müşfiq Cəfərov. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son illər ərzində iqtisadiyyatın davamlı və rəqabət qabiliyyətli inkişafı istiqamətində çoxşaxəli islahatlar həyata keçirilmişdir. Bu islahatlar nəticəsində əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, ələlxüsus da məşğulluğu 2019-cu il ərzində ən prioritet sahələrdən biri və demək olar ki, birincisi

olmuşdur. Belə ki, 2018-ci illə müqayisədə 2019-cu ildə məşğulluq xidmət orqanları vasitəsi ilə işə düzələnlərin sayı 9, 9 faiz artmışdır. 2018-ci ildə bu rəqəm 51774 nəfər olduğu təqdirdə 2019-cu ildə 103028 nəfər olmuşdur. İctimai işə cəlb olunanların sayı isə 2018-ci ildə 1022 nəfər olduğu təqdirdə, 2019-cu ildə bu rəqəm 46,6 dəfə artaraq 47,599 nəfər olmuşdur.

Əhalinin özünəməşğulluğunun təmin olunması tədbirləri Beynəlxalq Əmək Təşkilatının üzv ölkələrə təqdim etdiyi “Öz biznesini başla və təkmilləşdir” proqramı əsasında hazırlanaraq ölkə Prezidentinin 2016-cı il 7 aprel tarixli 1941 nömrəli sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir. Bu proqram Azərbaycanda 4 ilə yaxındır ki uğurla icra olunur və 2019-cu ildə öz əhatə dairəsini 72 faiz genişləndirmişdir. Bu çox yaxşı göstəricidir. Azərbaycanın bu sahədəki gördüyü işlər Beynəlxalq Əmək Təşkilatının tərəfindən ən yaxşı təcrübə kimi dünya ölkələrinə tövsiyə edilmişdir. Hazırkı vəziyyəti nəzərə alaraq, həmçinin postkورونا dövrünə qədəm qoyacağımız təqdirdə, bu sahəyə diqqəti daha da artırmalı, ələlxüsus da özünəməşğulluğun dəstəklənməsi istiqamətində proqramlar hazırlamalı və qısa bir zaman çərçivəsində onların icrasına başlamalıyıq. Hesab edirəm, bu proqram hazırkı vəziyyətdə daha da genişləndirilməli (hazırda ancaq Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Öz biznesini başla və təkmilləşdir” proqramını kiçik bir hissəsi “Öz Biznesinə Başla” hissəsi tətbiq edilir) və bu proqramda Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Öz biznesini başla və inkişaf etdir” paketində olan digər tövsiyələr də nəzərə alınmalıdır:

1. Ev şəraitində özünəməşğulluğu təmin edən bizneslərin yaradılması.

2. Ev şəraitində ailə biznesi.

3. Məsafədən biznes təlimləri.

4. Yeni və ya hazır bizneslərə innovasiyaların tətbiq olunması.

5. Hökumətin ayırdığı vəsaitin düzgün istiqamətdə xərclənməsini təmin etmək, bizneslərin davamlılığını təmin etmək məqsədilə yeni yaradılmış və ya mövcud bizneslərin monitorinqi, qiymətləndirilməsi üçün xüsusi proqram təminatı hazırlamaq və beləliklə də, hökumət portalından biznesin mövcud durumunu izləmə imkanı.

6. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Öz biznesini başla və təkmilləşdir” Proqramında “İzləmə” fəaliyyətinin (Follow-up) tətbiqi yeni yaradılan bizneslərin davamlılığını təmin etmiş olar. Azərbaycanda həyata keçirilən pilot layihələrdə bu fəaliyyət tətbiq edilib və yeni yaradılan bizneslərin davamlılığı 100 faiz təmin edilib.

Ümumilikdə isə, özünəməşğulluq proqramının üstün tərəflərini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Ailə büdcəsinin dayanıqlı gəlir mənbələri hesabına formalaşması.

2. Mikro və kiçik sahibkarlığın inkişafı.

3. Yeni iş yerlərinin yaradılması və işsizlik səviyyəsinin azaldılması.

4. Dövlət vəsaitlərin xərclənməsində səmərəliliyin artırılması.

5. Yoxsulluq səviyyəsinin azaldılması.

6. İqtisadiyyatda inklüzivliyin gücləndirilməsi.

Artıq Azərbaycanda təməli qoyulmuş və uğur əldə etmiş bu proqram tam şəkildə icra olunarsa, ölkə iqtisadiyyatına mövcud vəziyyətdə və postkorona dövründə 40–50 faizədək təkan vermiş olar. Qeyd etmək istərdim ki, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının “Öz biznesini başla və təkmilləşdir” proqramını tam həcmdə həyata keçirmək

üçün Azərbaycanda həm təlimçi və mütəxəssis resurslarımız, həm də Beynəlxalq Əmək Təşkilatının proqram üzrə nümayəndəsi var.

* * *

Əziz Ələkbərov. Heç şübhəsiz, əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2019-cu ildə də Azərbaycan siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni sahələrdə bir çox uğurlara imza atmış və böyük inkişaf yolu keçmişdir. Bütün bunlar Nazirlər Kabinetinin hesabatında öz dolğun əksini tapmışdır. Bu uğurların arxasında ulu öndər Heydər Əliyevin təməlini qoyduğu dövlət quruculuğu strategiyasının və cənab Prezident İlham Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyasətinin durduğu hamıya aydındır. Ona görə də mən hesabatda yazılanları bir daha təkrar etməklə vaxtınızı almaq istəmirəm, bəzi qeydlərimi və gələcəkdə nəzərə alınması mümkün olan təkliflərimi çatdırmaq istəyirəm.

Birinci, millət vəkili olduğum Saatlı rayonunun problemləri ilə bağlı:

1. Saatlı rayonunun əhalisi hələ də içməli su kimi heç bir gigiyenik tələblərə cavab verməyən arx-kanal suyundan istifadə edir. Möhtəşəm boru-kəmərlayihələrinə imza atan Azərbaycan üçün Mingəçevirdən Saatlıya içməli su kəməri çəkmək bir o qədər də çətin məsələ deyildir. Hətta bu kəmərlə nəinki təkcə Saatlı, bütün aran rayonlarını da içməli su ilə təmin etmək olar.

2. Saatlıda ən böyük problemlərdən biri suvarma suyu ilə bağlıdır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı, qeyri-neft sektorunun inkişafı, pambıq sahələrinin genişləndirilməsi, əhalinin məşğulluğunun artırılması kimi bir çox məsələlərin həyata keçirilməsi üçün Saatlı rayonunun suvarma suyu ilə təmin edilməsi son dərəcə vacibdir. Bunun iki

optimal yolu var. Birincisi, Mingəçevir su anbarından Yuxarı Qarabağ kanalına axıdılan suyun yoldakı itkisinin qarşısını almaq. Çünki Mingəçevir su anbarından Yuxarı Qarabağ kanalına saniyədə 113 kub metr su daxil olduğu halda, bu suyun dördüdə biri Bəhramtəpə su qovşağına çatanadək torpağa hopub, itkiyə gedir. Nəticədə həm də qrunt sularının səviyyəsi qalxaraq torpaqların bataqlıqlaşmasına və şoranlaşmasına gətirib çıxarır. Çıxış yolu suvarma kanallarının içinin beton üzlüklərlə örtülməsidir.

Su itkisinin ikinci səbəbi Yuxarı Qarabağ kanalından Bərdə, Ağcabədi və Yevlax ərazilərində suvarma zamanı israfçılıqla istifadə olunmasıdır. Nəzarətsizlikdən həmin ərazilərdə suvarma zamanı suyun böyük bir hissəsi kollektorlara axıdılır. Təcili olaraq müvafiq nəzarət mexanizmi işə salınmalıdır.

3. Saatlı rayonunda işsizlik pik həddədir, burada təcili olaraq ilk növbədə yerli istehsal sahələrinə müvafiq kiçik istehsal müəssisələri açılmalıdır. Xüsusi ilə pambıqçılıqla bağlı əyiricilik, toxuculuq kombinatları açıla bilər və s.

İkinci, qaçqınların problemləri ilə bağlı:

1. Qaçqınlarla bağlı dövlət siyasətinə yenidən baxılmalıdır. Cənab Prezident İlham Əliyevin istər Soçidəki, istərsə də Münxendəki “indiki Ermənistan tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılmışdır” məzmunlu çıxışları bir daha sübut etdi ki, Qərbi Azərbaycan – qaçqın məsələsi bu gün Azərbaycan üçün Qarabağ qədər strateji məsələdir. Halbuki bu gün Azərbaycanda qaçqınların problemləri ilə məşğul olan heç bir dövlət qurumu yoxdur. Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi adında “qaçqın” sözünü daşısa da, artıq uzun illərdir ki, bu qurum və onun rayon şöbələri qaçqın problemi və qaçqınlarla qətiyyənlə məşğul olmur, hətta “sizin status ləğv olunub”, –

deyə qaçqınları qəbul belə etmirlər. Halbuki “Erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə nəticəsində Ermənistan ərazisindəki öz tarixi torpaqlarından didərgin salınmış azərbaycanlıların məskunlaşması problemlərinin həlli haqqında” ulu öndər Heydər Əliyevin 2001-ci il 23 avqust tarixli və bu gün də qüvvədə olan Fərmanında bu status birdəfəlik təsbit edilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsinin 3-cü bəndində isə yazılıb ki, “1988-ci il yanvarın 1-dən 1992-ci il yanvarın 1-dək Azərbaycan Respublikasının ərazisində məskunlaşmış qaçqınlar” Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığını əldə etsələr də, “tərk etdikləri dövlətlərə qayıtmaq hüququnu itirmirlər. Həmin şəxslərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində məcburi köçkünlər üçün nəzərdə tutulmuş güzəştlər şamil edilir”.

Amma bu gün qaçqınlar bu güzəştlərin heç birindən istifadə edə bilmir və bu da ən azı mövcud qanunlara ziddir. Təəssüf ki, 1988-ci ildə Ermənistandan qaçqın düşənlərlə bağlı bu gün Azərbaycanda nə arxiv, nə muzey, nə xatirə kompleksi, nə abidə, nə də dəqiq bir bilgi var. Bu boşluq dərhal doldurulmalıdır.

2. Azərbaycan Respublikasının sabiq Baş naziri Artur Rasizadənin 2017-ci il 24 fevral tarixli Sərəncamı ilə yaradılmış İşçi Qrupuna 1988–1992-ci illərdə Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlılara dəymiş ziyanın hesablanması tapşırılsa da, üç ildən çoxdur ki, bu sahədə heç bir iş görülməyib. Çünki Azərbaycanda bu işi görə biləcək yeganə qurum Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətidir ki, o da bu prosesə cəlb edilməyib. Ona görə də bu məsələyə Baş nazir səviyyəsində yenidən qayıdılmalıdır.

* * *

Kamilə Əliyeva. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli Baş Nazir, hörmətli deputatlar! Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatla tanış olduqda aydın görünür ki, bütün nazirliklər, komitələr, digər qurumlar Prezident cənab İlham Əliyevin onların qarşısına qoyduğu bütün tapşırıqları yüksək səviyyədə və peşəkarlıqla yerinə yetiriblər.

Aparılan iqtisadi islahatlar nəticəsində işsizlik səviyyəsi son 16 ildə ən aşağı səviyyəyə 4,8 faizə düşmüşdür. Bu nəticə nəinki regionda, bir sıra inkişaf etmiş Avropa ölkələrindəki nəticələrdən yaxşı göstəricidir. Təkcə 2019-cu ildə ölkədə 192000 iş yerləri açılmışdır. Aparılan islahatlar nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müsbət qiymətləndirilmiş və bunun nəticəsidir ki, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının prezidenti avropalı sahibkarların Azərbaycana sərmayə yatırmasını tövsiyə etmişdir.

Maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi, qeyri-neft sənayesinin böyüməsi, qeyri-neft ixracının və valyuta ehtiyatlarının artması nəticəsində ölkənin strateji valyuta ehtiyatları xarici dövlət borcundan 6 dəfə çox olmuşdur. 2019-cu ildə bir sıra mühüm qərarlar qəbul edilmiş, sosial müavinətlər, təqaüdlər və minimum əməkhaqqı orta hesabla 92 faiz, minimum pensiyanın məbləği 72 faiz artmışdır. Dünyanın heç bir ölkəsində bu cür iqtisadi, sosial artım müşahidə edilməyib. Ən böyük uğurlarımızdan biri də ölkə büdcəsinin demək olar ki, neft ixracından asılılığına son qoyulması istiqamətində görülən işlərdir. Hesabatdan görüldüyü kimi, büdcəyə vergi daxilolma, qeyri-dövlət sektorundan daxilolmanı 3 dəfə üstələyir. Bu da onun göstəricisidir ki, Azərbaycanda özəl sektor sürətlə inkişaf edir, ölkəmizdən xarici dövlət-

lərə ixrac həcmi durmadan artır.

2019-cu ildə elm, təhsil, səhiyyə də ölkə rəhbərliyinin diqqətindən kənar qalmayıb. Bu tipli obyektlərin tikintisinə və yenidən qurulmasına 845,1 manat vəsait ayrılmışdır. Hesabat dövründə ölkədə ərzaq təhlükəsizliyinin etibarlı təmin edilməsi, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarında dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi nəticəsində artıq Azərbaycan fermerlərinin xarici bazarlara ixrac etdiyi kənd təsərrüfatı məhsulları dəfələrlə artmışdır. Bununla da, onların həyat səviyyəsi xeyli yaxşılaşmış və dövlət büdcəsinə xarici valyutanın daxil olunmasını təmin etmişdir.

2019-cu ildə bu cür yüksək göstəricilər bütün sahələri əhatə etmiş, çox böyük nailiyyətlər əldə edilmişdir. Bu bir daha sübut edir ki, 2019-cu ildə Nazirlər Kabineti qəbul edilmiş qanun və sərəncamları yüksək səviyyədə yerinə yetirmişdir. Bütün bunları nəzərə alıb, Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il üçün hesabatını qənaətbəxş hesab edirəm.

Sonda seçildiyim Zaqatala-Balakən rayonları ilə əlaqədar həllini gözləyən problemlərin bəzilərini nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm.

1. Zaqatala rayonunun Uzuntala kəndi Zaqataladan 25 kilometr aralıda yerləşir. Kəndə gediş-gəliş yolunun əsas hissəsi Balakən rayonunun ərazisindən keçir. Balakən rayonuna aid magistral yoldan kəndə qədər olan hissə yararsız vəziyyətdə olduğuna görə, əhali rayon mərkəzinə çətin və xeyli vaxt itkisi ilə çatır. Kənd istiqamətində olan yolun 7 kilometri Balakən, 2 kilometri isə Zaqatala rayonuna aiddir. 4 kəndin 2500 nəfərə qədər əhalisinə xidmət göstərən yola asfalt örtüyün çəkilməsi ilə əlaqədar kömək etməyinizi xahiş edirəm.

2. Neçə illərdir ki, Katex çayının sel suları daşaraq kəndlərə ziyan vurur. Çay kənarındakı torpaq bəndləri yuyulub dağılır, əhalinin əkin sahələri məhv olur. Bununla əlaqədar Katex çayının məcrasının təmizlənməsinə və bəndlərin qurulmasına köməklik göstərməyinizi Sizdən xahiş edərdim.

* * *

Tamam Cəfərova. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli Baş nazir, hörmətli hökumət üzvləri və deputatlar, media nümayyəndləri! Cənab Baş nazir Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti haqqında Milli Məclisin müzakirəsinə ətraflı və zəngin hesabat təqdim etdi. Hesabat göstərdi ki, 2019-cu il Azərbaycan xalqının həyatında və taleyində çox əlamətdar bir dövr olmuşdur və 2019-cu il Azərbaycan tarixinə “islahatlar ili” kimi daxil olacaq. Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin rəhbərliylə aparılan davamlı islahatlar və həyata keçirilən sosial-iqtisadi tədbirlər nəticəsində 2019-cu ildə makroiqtisadi və maliyyə sabitliyi təmin olunmuş və dayanıqlı iqtisadi artıma nail olunmuşdur. 2018-ci ildə başlanan islahatlar 2019-cu ildə kadr və struktur islahatları ilə davam etmişdir. Nazirlər Kabinetinin hesabatında görülən bütün işlər və uğurlar haqqında o qədər hərtərəfli məlumat verilib ki, mənə elə gəlir, onlar haqqında ayrı-ayrılıqda danışmağa ehtiyac yoxdur.

Lakin fürsətdən istifadə edərək, bir məsələyə toxunmaq istəyirəm. Hesabatdan da gördüyümüz kimi, iqtisadi islahatlar əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi ilə müşayiət olunmuşdur. Diqqətinizi bəzi rəqəmlərə yönəltmək istərdim. Cənab Prezident tərəfindən ölkə əhalisinin sosial rifah halının daha da möhkəmləndirilməsi istiqə-

mətində verdiyi qərarlar nəticəsində 2019-cu ildə sosial müavinətlər və təqaüdlər, eləcə də minimum əməkhaqqı orta hesabla 92 faiz, minimum pensiyanın məbləği 72 faiz artırılmışdır. Minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyətinə görə bu gün Azərbaycan MDB-də birinci yerdədir. 2019-cu il sentyabrın 1-dən ölkə üzrə minimum aylıq əmək haqqının məbləği 250 manat müəyyən edilmişdir.

Cənab Prezident İlham Əliyevin sərəncamına əsasən, dövlət hesabına maliyyəşən təqaüd yerlərinin sayı 2019-cu il martın 1-dən 16 min vahid artırılmışdır. Bütün bunlar bir daha göstərdi ki, cənab Prezident 2003-cü ildə dediyi kimi, hər bir azərbaycanlının prezidentidir. Biz bir daha şahidi olduq ki, dövlətin fəaliyyətinin əsasında Azərbaycan vətəndaşının maraqları dayanır. Ölkədə aparılan islahatların əsas konsepsiyası güclü Prezident, güclü dövlət, güclü cəmiyyətdir. Bu gün Azərbaycanda güclü iqtidar-xalq, dövlət-vətəndaş birliyi mövcuddur. Cənab Prezident bütün fəaliyyəti ilə göstərir ki, dövlət vətəndaşın yanındadır, vətəndaş da ölkədə mövcud olan sabitliyi, əmin-amanlığı qorumaqla, dövlətinin, prezidentinin yanındadır.

Bu günkü sessiyamız bütün dünyanı cənginə alan koronavirus pandemiyası ilə mübarizə məqsədilə tətbiq edilmiş xüsusi karantin rejimi şəraitində keçir. Bütün dünya, hətta inkişaf etmiş ölkələr belə pandemiyanın qarşısında aciz qalıblar, ölü sayı hər gün yüzlərlə hesablanır. Ən çox qurbanlar o ölkələrdədir ki, onlar vaxtında təcrid tədbirləri görmədilər, məsələnin ciddliyini nəzərə almadılar. Çox müsbət haldır ki, Azərbaycan koronavirusun ən az yayıldığı ölkələrdən biridir. Dövlətimiz ilk gündən koronavirusun ölkəmizdə yayılmasının qarşısını almaq, əhalinin sağlamlığını qorumaq məqsədi

ilə hərtərəfli önləyici tədbirlər görüb və görməkdə davam edir. Bu istiqamətdə Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə hərtərəfli tədbirlər görülür. Bu məqsədlə Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargahın yarandığı gündən gördüyü işlər hamımıza məlumdur, onları sadalamaq istəmirəm. Sadəcə, onu qeyd etmək istəyirəm ki, dövlət vətəndaşlarının sağlamlığının qorunması, pandemiyanın sosial və iqtisadi fəsadlarının minimuma endirilməsi üçün əlindən gələni edir.

Lakin pandemiya ilə mübarizədə vətəndaşın da üzərinə məsuliyyət düşür. Vətəndaşdan tələb olunan yeganə şey özünütəcrid, mədudlaşdırıcı qaydalara əməl etməkdir. Əgər əvvəllər yoluxma halları ancaq Bakıda idisə, indi artıq rayonlara da yayılmağa başlayıb. Artıq gündəlik virusa yoluxanları sayı 100-ü keçib. Bu vətəndaşların hökumətin təyin etdiyi karantin tədbirlərinə əməl etməməsinin nəticəsində baş veririr. Vətəndaşlar bilməlidilər ki, onlar sosial təcridə əməl etməsələr, təkcə özlərinin deyil, ətrafdakıların, öz əzizlərinin həyatını riskə atırlar. Onları qorumaq bizim mənəvi borcumuzdur. Təsadüfi deyildir ki, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva vətəndaşlara müraciətində demişdir: “Hamınızdan, xahiş edirəm, öz böyüklərinizi qoruyun!”.

Prezident cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva dəfələrlə ölkə vətəndaşlarına müraciət edərək, onları özünütəcrid qaydalarına riayət etməyə çağırıblar. Fərsətdən istifadə edərək, pandemiyanın yayılmasının qarşısının alınması, vətəndaşlarının sağlamlığının qorunması istiqamətində gördükləri böyük işlərə, gərgin əməklərinə görə cənab Prezident İlham Əliyevə və Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya təşəkkür edirəm.

Ölkəmiz üçün belə çətin günlərdə vətəndaşları maksimum məsuliyyətli olmağa və dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərə hərtərəfli dəstək göstərməyə, xüsusi karantin rejiminin tələblərinə əməl etməyə dəvət edirəm. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında operativ qərargahın bütün tövsiyə, təklif və qərarları qeyd-şərtsiz icra olunmalıdır. Biz ancaq birlikdə, həmrəy olaraq qorxulu düşməyə – pandemiya qalib gələ bilərik. Güc birlikdədir. Cənab Prezidentin dediyi kimi, “Biz birlikdə güclüyük!”

BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş gender əsaslı zorakılıq və COVID-19-la bağlı aprelin 5-də bəyanatla çıxış etmişdir. O bildirmişdir ki, pandemiya başlayandan sonra bütün dünyada qadınlara qarşı zorakılıq halları artmışdır, bu da özünü təcrübə şəraiti ilə bağlıdır. Baş katib bütün hökumətləri qadınlara qarşı zorakılığın qarşısının alınmasını və onlara dəymiş ziyanın ödənilməsinə COVID-19-a qarşı milli tədbirlər planına daxil etməyə çağırmışdır. Bununla bağlı bir neçə təklifim vardır.

1. Təklif edərdim ki, hökumət BMT-nin Baş katibinin bu təklifini nəzərdən keçirsin.

2. DİN-ə tapşırılsın ki, karantin rejimi dövründə məişət zorakılığı ilə bağlı müraciətlərin statistikasını aparılsın (əgər hələ aparılmırsa).

3. Özünü təcrübə şəraitində zorakılıq törədənlərə qarşı mövcud cəzalar sərtləşdirilsin.

Bu təkliflər qadın hüquqlarının qorunması sahəsində ölkəmizdə aparılan dövlət siyasətinə mahiyyətinə uyğundur. Bildiyiniz kimi, 2010-cu ildə “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir.

Nəhayət, millət vəkili olduğum Şamaxı rayonunun

problemləri haqqında da bir neçə cümlə demək istərdim. Pandemiya ilə bağlı hələ deputat kimi rayona gedə bilməsəm də, seçki kompaniyası zamanı Şamaxının bütün kəndlərində seçicilərlə görüşmüşəm və seçicilərin qaldığı problemlər qeydə alınıb, sistemləşdirilib. Həmçinin pandemiya şəraitində seçicilərlə onlayn əlaqə saxlayıram və onların problemlərini həll etməyə çalışıram. Bildiyiniz kimi, vətəndaşların problemlərinin həlli altıncı çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin ilk iclasında cənab Prezidentin millət vəkillərinin qarşısında qoyduğu əsas vəzifələrdən biridir. Cənab Prezidentin bu tapşırığı millət vəkillərinin üzərinə böyük məsuliyyət qoyur.

İlk növbədə qeyd etmək istərdim ki, son illərdə Şamaxıda böyük tikinti-abadlıq işləri görülməkdədir. Cənab Prezident İlham Əliyev və Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Şamaxıya çox böyük diqqət ayırırlar və dəflərlə Şamaxıya səfər ediblər. Cənab Prezidentin tapşırığı ilə Şamaxının ənənəvi üzümçülüüyü bərpa olunur, turizm sürətlə inkişaf edir, dağ kəndlərinə yollar çəkilir, yeni məktəblər tikilir. Gündən-günə inkişaf edən, sosial-iqtisadi göstəricilərinə, həyat şəraitinə görə respublikamızın ən qabaqcıl rayonlarından birinə çevrilən Şamaxıda son illər bir çox problemlər aradan qaldırılıb. Bununla bərabər, mən rayon sakinilərini, seçicilərimi narahat edən bəzi problemləri diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Birinci, Şamaxı rayonunun Hacıqədirlə kənd məktəbi qəzalılı vəziyyətdə olduğundan, tamamilə yararsızdır. Cənab Baş nazir, Sizdən çox xahiş edirəm ki, kənddə yeni məktəbin tikilməsi nəzərə alınsın.

İkinci əsas məsələ su məsələsidir. Rayonun 21 (Məlikçobanlı, Sabir, Çıraqlı, Mədrəsə, Kərkənc, Qızmeşdan,

Quşçu, Çaylı, Çuxuryurd, Nağaraxana, Hacıqədirli, Mey-səri, Muğanlı, Zarat Xeybəri, Şərədil, Həmyəli, Qonaq-kənd, Çağan, Adnalı, Osmanbəyli, Əngəxaran) kəndində bu məsələ sakinlər tərəfindən qaldırılıb. Bu kəndlərdə həm içməli, həm də suvarma suyuna ehtiyac var.

Üçüncü, Şamaxı sakinləri qaz limiti məsələsinə yenidən baxılmasını və dağ rayonları üçün qaz limitinin artırılma-sını xahiş edirlər.

Dördüncü məsələ, kənd yollarının vəziyyətidir. Zarat Xeybəri, Kərkənc, Çıraqlı, Ovçulu, Hacıqədirli, Saqiyan, Çöl Göylər, Mədrəsə, Dədəgünəş kəndlərinə yayda belə ancaq “Niva” ilə getmək mümkündür.

Növbəti məsələ Şamaxı rayonunun kəndlərinin elektrik paylayıcı şəbəkənin köhnəlməsi ilə əlaqədardır. Ölkəmiz-də elektrik enerjisinin istehsal gücü dəfələrlə artmışdır. Amma rayonun bəzi dağ kəndlərinin elektrik paylayıcı şəbəkəsi 60-cı illərdə qurulduğundan işıq dirəkləri çü-rümüş, yaşayış məntəqələri böyüdüyündən, transformator-ların əhalinin işığa olan tələbatını ödəməyə gücü çatmır. Xətlərdə tez-tez qəzalar baş verdiyindən, elektrik ener-jisinin verilməsində böyük fasilələr yaranır. Tərəfimizdən seçicilərlə keçirilən əksər görüşlərdə bu problemin həllini xahiş edirlər. Müvafiq qurumlardan vətəndaşları narahat edən bu problemin aradan qaldırılmasına kömək etməyi xahiş edirəm.

Sonda mən hökumətə 2019-cu ildəki uğurlu fəaliyyətlərinə görə təşəkkür etmək istəyirəm. Hökumətin hesabatını yüksək qiymətləndirirəm və ona səs verəcəyəm. Gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram. Diqqətiniz üçün minnətdaram.

* * *

Şahin Seyidzadə. Hökumətin 2019-cu il üzrə hesabatı ilə əlaqədar görülmüş işləri yüksək qiymətləndirir, eyni zamanda, seçildiyim 50 sayılı Abşeron-Qobustan seçki dairəsi üzrə aşağıdakı təkliflərimin nəzərə alınmasını xahiş edirəm.

Abşeron rayonu üzrə həlli vacib olan problemlərə dair:

1. Rayonun qəsəbə və kəndlərinə – 47 min nəfər əhalisi olan Saray, 20 min nəfər əhalisi olan Qobu, 21 min nəfər əhalisi olan Hökməli və digər yaşayış məntəqələrində kanalizasiya və normal su şəbəkəsinin çəkilməsi.

2. Rayonun qəsəbə və kəndlərində torpaqdan olan yüzlərlə daxili yolun asfaltlanması.

3. Məişət tullantılarının daşınması üçün qəsəbə və kəndlərin maşın və konteynerlərlə təchiz olunması. 510 min nəfərə qədər əhalisi olan Abşeron rayonunun kommunal xidmətlərlə məşğul olan idarələrində və bələdiyyələrdə, ümumilikdə, 7 zibil maşını vardır ki, bunlar da uzun müddətdir istismar olunduğundan tez-tez sıradan çıxır.

4. Kənd və qəsəbələrin avtobus marşrutları ilə təmin olunması.

5. Rayonun ərazisində üzərində yaşayış evləri inşa olunmuş kənd təsərrüfatı torpaqlarının təyinatının dəyişdirilməsi.

Qobustan rayonu üzrə həlli vacib olan problemlərə dair:

1. Rayon ərazisində yerləşən Diri Baba Piri abidəsinin bərpası və gələcəkdə tarixi və turizm obyektini kimi istifadəsinin nəzərdə tutulması.

2. Rayon ərazisində üzərində yaşayış evləri inşa olunmuş kənd təsərrüfatı torpaqlarının təyinatının dəyişdirilməsi.

Ramil Həsən. Hökumətimizin fəaliyyəti haqqında hesabatı yüksək qiymətləndirərək, deputat seçildiyim Ucar rayonu üzrə aşağıdakı təkliflərin dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin verdiyi direktivlərə uyğun olaraq regionların sosial-iqtisadi inkişafının gücləndirilməsinə töhfə verəcəyinə inanıram:

1. Dövlət proqramına uyğun olaraq kənd yerlərində torpaqların suvarma və meliorasiya təminatının yaxşılaşdırılması, torpaq və su ehtiyatlarının səmərəli istifadə edilməsinə xüsusi önəm verilməlidir.

2. Bildiyimiz kimi, Ucar rayonunun hazırda ən böyük problemi sudur. Bu problemin ortadan qaldırılması üçün artezian və subartezian quyularının qazılması və içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması proqramına uyğun olaraq, meliorasiya istiqamətində fəaliyyət göstərən dövlət qurumlarına bununla bağlı müvafiq göstəriş verilməlidir. Suvarma kanallarının düzgün işləməsinin təmin edilməsi, təmizlənməsi, şoran torpaqların yenidən münbitləşdirilməsi üçün müvafiq addımların atılması regionun inkişafına, əhalinin kənd təsərrüfatı, pambıqçılıq ilə məşğuliyyətinə ciddi töhfə verə bilər.

3. Ucar rayonu üçün barama, düyü istehsalı adətən keçmişdə istifadə olunan kənd təsərrüfatı sahəsidir. Bu sahəni dəstəkləyən layihələrin həyata keçirilməsi məşğulluq məsələsinə önəmli dəstək olardı.

4. Sənaye parkı kimi təşviq xarakterli layihələrin tətbiq edilməsi regionun sosial-iqtisadi yüksəlişinə önəmli töhfə verərdi.

5. Ucarda ölkənin ali təhsil müəssisələrindən birinin filialının və ya kollecın açılması rayonda yeni iş yerlərinin yaranmasına, həm rayonda, həm də regionda təhsil sahəsinin inkişafına böyük töhfə vermiş olardı.

6. Gənclərin vaxtlarını səmərəli keçirmələri, zərərli vərdişlərdən uzaq durmaları, regiona fayda verəcək qabiliyyətdə olmaları üçün azı bir idman kompleksinin yaradılması. Rayon pambıq zavodunun balansında olan stadionun yenidən qurularaq istifadəyə verilməsi müvafiq sahəyə böyük töhfə verə bilər.

* * *

Etibar Əliyev. Həlli vacib olan problemlərlə bağlı təkliflərim:

1. Ali məktəblərdə çalışan müəllimlərə tədris yükü ilə yanaşı, tədqiqatlara görə də vəsait verilsin. Dünyanın əksər ölkələrində tədqiqatlara ayrılan vəsait tədrisə ayrılan vəsaiti üstələyir. Elmi tədqiqatlar əsasən universitetlərdə aparılır.

2. Hər sahə üzrə bir ali məktəbin tədqiqat universitetinə çevrilməsinə maliyyə vəsaiti ayrılmalıdır. Həmin universitetlər: Texniki Universitet, UNEC, Aqrar Universitet, Neft və Sənaye Universiteti.

3. Yeni tədris ilində ali məktəblərdə dövlət sifarişli yerlərin sayı artırılmalıdır. Koronavirusun insanların maddi durumuna təsiri mütləq nəzərə alınmalıdır.

4. Distant təhsilin tətbiqi üçün ali məktəblərin maddi-texniki bazası gücləndirilməlidir. Ali məktəblər öz daxili imkanları hesabına bunu etmək gücündə deyil. Bunun üçün büdcədən əlavə vəsait nəzərdə tutulmalıdır.

5. Tələbələrin təqaüdləri artırılmalıdır.

* * *

Malik Həsənov. Hörmətli Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli həmkarlar! Bu gün dünyanın 210-a yaxın dövlətinə yayılmış və çox təəssüflər olsun ki, bizim ölk-

əmizdə də artıq 600 nəfərə yaxın insanın yoluxduğu COVID-19 virusuna qarşı qızğın mübarizənin getdiyi bir dövəndə hökumətimizin bu ağır və gərgin şərtlər daxilində parlament qarşısında təmassız hesabat verməsini təqdirəlayiq hal kimi dəyərləndirir, başda çox hörmətli Baş nazirimiz Əli müəllim olmaqla bütün hökumət üzvlərini buradan salamlayır və onlara dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Onu qeyd edirəm ki, bu gün bütün dünyada bəşəriyyəti sarmaqda olan bu təhlükəyə qarşı həmrəyliyin olmasını görürük. Bu həmrəylik insanlar arasında onilliklər, dəyərdim ki, yüzilliklər ərzində itirilmiş, deqradasiyaya uğramış mənəvi dəyərlərin xatırlanmasına, onlara qayıdışın başlanmasına səbəb olmuşdur. Bu, postpandemiya dövəndə bəşəriyyətin indikindən daha yaxşı yaşamasına ümidlərimizi xeyli dərəcədə artırır. Təbiidir ki, bizim cəmiyyətimiz və insanlarımız mənəvi baxımdan minilliklər ərzində əldə etdikləri dəyərləri qoruyub saxlamaqla bu dəyərləri gənc nəsə ötürə bilmək bacarığı ilə daim seçilmişdir və bu gün də öz möhkəm, qəlibləşmiş mənəvi-psixoloji durumu ilə digər xalqlardan müsbət mənada seçilməkdədir. İnanıram ki, bu günə kimi bir çox bəlalardan və savaşıardan uğurla çıxan xalqımız dövlət başçımız möhtərəm İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu çətin vəzifənin də öhdəsindən gəlməyi bacaracaqdır. Bu inamımızı əsaslı edən əsas amil bu günlərdə xalqımızın həmrəylik nümayiş etdirərək möhtərəm Prezidentimizin siyasi kursunu bir-mənəli şəkildə dəstəkləməsini nümayiş etdirməsi, eyni zamanda, dövlət başçımızın dövlətin inkişafı və xalqının rifahı, bu bəladan ən az itkilərlə çıxması istiqamətində həyata keçirdiyi ardıcıl, qətiyyətli siyasətdən qaynaqlanır.

Cənab Prezidentin virusun yayılması ilə əlaqədar olaraq

meydana çıxmış mürəkkəb sosial-iqtisadi problemlərlə bağlı irəli sürdüyü sosial paket və bu gərgin günlərdə də davam etdirilən, aylar öncə başlandırılmış islahatlar inanırıq ki, ölkəmizin bu böhrandan ən az itkilərlə çıxmağa müvəffəq olan dünya ölkələri sırasında yer tutmasına imkan verəcəkdir. Burada Nazirlər Kabineti yanında fəaliyyət göstərən operativ qərargahın da uğurlu, cənab Prezidentin siyasi kursu ilə sinxronlaşdırılmış ardıcıl fəaliyyətini xüsusilə qeyd etməklə, həmin operativ qurumun rəhbəri Əli müəllimə və hər bir üzvünə öz dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Eyni zamanda, çalışdığı sahədən asılı olmayaraq hər bir vətəndaşımıza, xüsusən də həyatlarını hər an təhlükə altına alaraq gecə-gündüz bizlərin sağlamlığının keşiyində duran həkimlərimizə təşəkkür edirəm. Bu gün paytaxtımızdan sonra COVID-19 virusuna ən çox yoluxma hallarının qeydə alındığı bölgələrdən biri də Cəlilabad rayonudur. Rəsmi məlumata əsasən bu günə kimi rayonumuzda artıq 22 nəfərdən çox bu virusa yoluxmuşdur. Parlamentdə Cəlilabad rayonunu təmsil edən deputatlardan biri kimi, bildirirəm ki, rayonumuzda bu virusun yayılması ilə bağlı prosesləri vətəndaşlıq borcumuz olaraq daim diqqət mərkəzində saxlayır, əhalinin ən çox dəstəyə ehtiyacı olan zümrələrinə lazımı və bacardığımız köməyi göstərməyə səy göstəririk. Bundan sonrakı dövrdə də bu istiqamətdə söylərimizi və sosial müdafiəyə ehtiyacı olan vətəndaşlarımıza real dəstəyimizi artıracağıq.

Hörmətli Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli həmkarlar! Çox hörmətli Əli müəllim hamımıza məlum olan problem səbəbindən, vaxtının darlığına, iş qrafikinin gərginliyinə, rəhbərlik etdiyi qurumun deyərdim, fəvqəladə hal rejiminə yaxın şərtlərlə çalışmasına baxmayaraq,

2019-cu il üzrə görülmüş işlər barədə geniş, əhatəli hesabat məruzəsini təqdim etdi. Məruzənin mətni, eləcə də bizə bir neçə gün öncə paylanılmış hesabat sənədləri ilə tanışlıq görülmüş işləri, əldə edilən nəticələri ortaya qoymaq və ölkənin 2019-cu il üzrə social-iqtisadi inkişafının real mənzərəsini əks etdirmək baxımından hesabatın optimal strukturda hazırlandığını, geniş təhlili materiallarla zənginliyini qeyd edə bilərik. Cari ilin yanvar ayının 13-də möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin yanında 2019-cu ilin yekunlarına həsr edilmiş müşavirədə də möhtərəm Prezidentimiz qeyd etdi ki, “Deyə bilərəm ki, bütövlükdə 2019-cu ilin ölkəmiz üçün uğurlu il olmuşdur. İlin əvvəlində qarşımıza qoyduğumuz bütün vəzifələr uğurla icra edildi, ölkəmizin dayanıqlı inkişafı təmin olundu. Beləliklə, həm siyasi, həm iqtisadi, həm də sosial sahələrdə böyük uğurlar əldə edilmişdir. Azərbaycan sabitlik şəraitində yaşamışdır. Sabitlik hər bir ölkənin inkişafı üçün əsas şərtidir”.

Təqdim edilmiş hesabat 2019-cu ildə möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi ilə ölkəmizin dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmlənməsi, sabitliyin qorunub saxlanılması, müstəqil və dünyada etimad qazanmış etibarlı xarici siyasət kursunun davam etdirilməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması və təbliği, fəal diaspor siyasətinin qurulması, beynəlxalq arenada Azərbaycanın dostlarının artırılmasına yönəlik uğurlu fəaliyyətin qurulması, ölkənin iqtisadi potensialının artırılması, nəqliyyat xətlərinin diversifikasiyası və ölkəmizin bu sahədə əhəmiyyətli mərkəzi nəqliyyat qovşaqlarının birinə çevrilməsi, müdafiə sisteminin gücləndirilməsi, müdafiə sənayemizin istehsal güc və imkanlarının artırılması, sosial sahədə insanlarımızın rifah halının yaxşılaşdırılması, onların

yaşayışının asanlaşdırılması, yeni, layiqli iş yerlərinin yaradılması istiqamətində atılmış addımlar, elm, təhsil və mədəniyyətin inkişafı istiqamətində görülmüş işlər və s. barədə iqtisadi əsaslandırılmalarla kifayət qədər zəngindir. Əvvəlcədən qeyd edim ki, hesabat olduqca yüksək səviyyədə hazırlanmışdır, əvvəlki illərdəki ilə müqayisədə həm struktur, həm də ki, təhlili materialların zənginliyi baxımından fərqlənir və mən bu hesabatın qəbulunun lehinə səs verəcəyəm.

Hesabatdan da görüldüyü, ən əsası hər birimizin, hər bir həmvətənimizin yaşayışında hiss etdiyi kimi, ötən 2019-cu il sosial-iqtisadi inkişaf baxımında uğurlu il olmuş, dövlət büdcəsi uğurla yerinə yetirilmiş, qeyri-neft sahələrinin inkişafı istiqamətində hiss olunan nailiyyətlər əldə edilmişdir. Büdcəmiz profisitlə yerinə yetirilmişdir. Çox təəssüflər olsun ki, 2020-ci il bütün dünyada sosial-iqtisadi gərginliklə başlamışdır. COVID-19 virusunun yayılması nəticəsində iqtisadi fəallıq minimal həcmədək azalmışdır və bu azalmanın məntiqi nəticəsi ilk növbədə özünü büdcəmizin mədaxil hissəsinin formalaşmasının başlıca maddələrindən olan neft gəlirlərimizin xeyli dərəcədə azalmasına gətirib çıxarmışdır. Bundan əlavə, virusla mübarizə çərçivəsində aparılan önləyici, məhdudlaşdırıcı tədbirlərin daxili ticarətdə, xidmət və turizm sektorunda kifayət qədər ciddi maliyyə itkisinə səbəb olacağı hamımıza bəllidir və bu kimi amillərin təsiri bizi 2020-ci ilin dövlət büdcəsinə yenidən baxmağa məcbur edir. Hesab edirəm ki, hər birimiz, xüsusən də ölkəmizin maliyyə qurumları bu məsələdə daha korrekt siyasət yürütməlidirlər. Mövcud vəziyyəti təhlil etsək dünya ölkələrinin bir çoxunun milli iqtisadiyyatlarının bu fors-major hala tab gətirməyəcəyi yəqindir. Sevindirici haldır ki, ölk-

əmizi belə təhlükə gözləmir və dövlətimizin kifayət qədər maliyyə imkanları vardır. Bu da hökumətimizə və maliyyə qurumlarımıza iqtisadi alətlərdən geniş, səmərəli istifadəyə imkanlar verir.

Artıq 2015-ci ildən başlayaraq ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafına ciddi diqqət yetirilir və bu sahədə xeyli uğurlar əldə edilmiş, bir sıra əmtəələr üzrə idxalın miqyası azalmış, ixrac imkanlarımız isə xeyli artmışdır. Qeyri-neft sektorunun inkişafı dedikdə, ilk olaraq kənd təsərrüfatı və turizm sahələri diqqətə gəlir. Mənim təmsil etdiyim bölgə əsasən kənd təsərrüfatı istiqamətli olduğundan və öz münbit torpaqları ilə digər bölgələrimizdən seçildiyindən kənd təsərrüfatının inkişafına dair bir sıra qeydlərimi ifadə etmək istərdim.

Bildiyimiz kimi, Cəlilabad rayonu ölkəmizin əsas kənd təsərrüfatı rayonu olduğundan, burada istehsal edilən məhsullar nəinki ölkəmizin, eyni zamanda, yaxın qonşu ölkələrin də ərzaq məhsullarına olan ehtiyacını müəyyən qədər qarşılayırdı. Hamımıza məlumdur ki, kənd təsərrüfatı dünyanın hər yerində subsidiyalaşmış bir sahədir və bu istiqamətə diqqətimizi bir qədər də artırmalıyıq. Möhtərəm Prezidentimiz bu ilki dövlət büdcəsinə təzyiqləri nəzərə alaraq, bir sıra investisiya layihələrinin ertələnməsinin gərəkliyini qeyd etməklə yanaşı, vacib, xüsusən də məşğulluqla bağlı layihələrin dayandırılmasının yolverilməzliyini qeyd etmişdir. Təbiidir ki, belə layihələr sırasında, yəni təxirə salınmalı olmayan, əksinə genişləndirilməsi və diqqətin artırılması vacib olanlardan biri kənd təsərrüfatı ilə bağlıdır. Çünki, kənd təsərrüfatı bu gün ölkəmizdə ən çox əməktutumlu sahədir, burada bəzi sahələr üzrə 40-50, bəziləri üzrə isə 60-70 faizi iş əl əməyinə əsaslanır. Məqamı gəldiyinə görə, qeyd edim ki,

burada əl əməyinin faizinin çoxluğu məhsuldarlığa mənfi təsir göstərir. Çünki, insanla texnikanın əmək məhsuldarlığı və faydalı iş əmsalı fərqli olduğundan, sahələrə vaxtında aqrotexniki xidmətin göstərilməsində, ən əsası isə yetişmiş məhsulun yığılmasında gecikmələrə, məhsul itkisinə səbəb olur. Fermerlərimizin kənd təsərrüfatına marağının artırılması üçün onun qiymətinin uyğunluğu məsələlərinə diqqət yetirməliyik. Bundan əlavə, aqrar kreditlərə əlçatanlıq imkanları genişləndirilməli, aqrar sığorta sistemi yubanmadan işə salınmalıdır. Çünki bu istiqamətdə qanunvericilik baxımından parlament olaraq işimizi tamamlamışıq. Belə ki, parlamentin ötən çağırışının sonuncu payız sessiyasında müvafiq Qanunu qəbul etmişik və cənab Prezident qurumun əsasnaməsini artıq təsdiq etmişdir.

Hörmətli Sədr, hörmətli hökumət üzvləri, hörmətli həmkarlar! Çıxışımın sonunda hər birinizə can sağlığı və uğurlar arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

* * *

Kamran Bayramov. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri! Hörmətli Baş nazirimiz Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti haqqında müzakirəyə çıxarılan hesabatı təqdim etdi, ötən bir ildə ölkəmizdə görülmüş işlər barədə ətraflı məlumat verdi. Həqiqətən də, ötən il ictimai həyatın bütün sahələrində xeyli iş görülmüş, bir çox istiqamətlər üzrə əhəmiyyətli uğurlar və nailiyyətlər əldə edilmişdir. Ümumilikdə, iqtisadi uğurlarla yanaşı, sosial islahatların həyata keçirilməsi, vətəndaşların sosial rifahının gücləndirilməsi baxımından, 2019-cu il olduqca uğurlu il hesab oluna bilər. Qeyd etmək lazımdır ki, Azər-

baycan hökuməti ötən ildə də öhdəsinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirib və Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına öz dəyərli töhfəsini verib.

Mən hesabatda xüsusi olaraq metallurgiya sənayesi ilə bağlı bölməni qeyd etmək istərdim. Həqiqətən də, ötən il sənaye sahəsində islahatların davam etdirilməsi, sənaye müəssisələri və bu sahədə fəaliyyət göstərən fərdi sahibkarlar tərəfindən istehsal olunan məhsulun həcmnin artması, sənaye sektoruna yönəldilən sərmayələrin həcmi ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafına çox güclü zəmin yaratmaqdadır. Lakin, 2018-ci ilin hesabatında, “Metallurgiya sənayesi” bölməsində respublikanın qara metallurgiya kompleksinin mühüm müəssisələrindən biri olan “Daşkəsən Filizsaflaşdırma” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin fəaliyyətində səmərəliliyin artırılması, investorların cəlb edilməsi məqsədilə özəlləşdirilməyə açıq elan olunduğu qeyd olunsa da, 2019-cu ilin hesabatında bu barədə məlumat verilmir ki, bu da qeyd edilən Səhmdar Cəmiyyəti ilə bağlı hər hansı bir irəliləyişin olmadığını göstərir. Bununla əlaqədar, mən 100 sayılı Şəmkir-Daşkəsən seçki dairəsindən seçilmiş deputat kimi, hazırda fəaliyyətsiz olan həmin müəssisə barədə məsələni bir daha qaldırmaq istərdim, çünki Daşkəsən rayonunda seçicilərlə keçirdiyim hər görüşdə bu məsələ xüsusi olaraq qabardılır, bununla bağlı sakinlərin narahatlığı ifadə olunurdu.

Bu müəssisə XX əsrin ortalarında Dağ-Mədən Filizsaflaşdırma kombinatı adı ilə fəaliyyətə başlamış, elə Daşkəsən şəhərinin əsası da həmin dövrdə, bu müəssisənin fəaliyyətə başlaması ilə əlaqədar qoyulmuşdur. Müəssisənin əsas fəaliyyəti dəmir filizi konsentratı istehsalıdır. Dəmir filizi bu gün də sənayenin, iqtisadi inkişafın əsas dayaqlarından biri sayılır. “Daşkəsən Filizsaflaşdırma”

ASC Qafqazda yeganə dəmir filizi dağ-zənginləşdirici müəssisəsidir. Vaxtı ilə bu müəssisədə 2 mindən çox insan işləyirdi. Amma 1990-cı illərin əvvəlində bu Kombinatın dayanması ilə yaranan problemlər insanlara çox böyük təsir göstərmişdir. Kombinat bağlandıqdan sonra, işsizlik yarandı, insanların da rayondan getmə prosesi başladı. Lakin, 2006-cı ildə cənab Prezident rayona səfəri zamanı Kombinatın açılışını etdi, yeni iş yerləri açıldı. Müəssisə bir müddət işlədikdən sonra fəaliyyətini tam dayandırdı. Bununla əlaqədar, cənab Prezident tərəfindən 2016-cı il iyulun 13-də imzalanmış müvafiq Sərəncama əsasən, “Daşkəsən Filizsaflaşdırma” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti özəlləşdirməyə açıq elan olunmuş və bu məqsədlə Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin sərəncamına verilmişdir. Dövlət Komitəsində bu Cəmiyyətin səhmlərinin investisiya müsabiqəsi vasitəsilə özəlləşdirilməsi üzrə dövlət təşkilatlarının nümayəndələrindən ibarət müsabiqə komissiyası yaradılmış, həmin komissiyanın bir neçə iclasları da keçirilmiş, müəssisənin hərtərəfli qiymətləndirilməsi aparılmış, onun investisiya ehtiyacları və büdcəyə ödənişin məbləği müəyyən edilmişdir.

Biz anlayırıq və Daşkəsəndə bu məsələni qaldıran insanlara izah edirik ki, özəlləşdirilmənin həyata keçirilməsi üçün hökumətimiz bütün tədbirləri görüb, sadəcə olaraq, bu məsələnin reallaşdırılması üçün böyük maliyyə vəsaiti tələb edildiyindən (təxminən 600 milyon ABŞ dolları) yerli və xarici investorlar maraq göstərmirlər. Buna baxmayaraq, mən bir daha hörmətli Baş nazirdən xahiş etmək istərdim ki, məsələ ilə bağlı Daşkəsənin əhəlisinə dəstək olsun, müəssisənin özəlləşdirilməsinə yetərli maliyyə gücünə malik olan investorların cəlb edilməsi imkanları araşdırılsın ki, bu səhmdar cəmiyyətin

fəaliyyəti tezliklə bərpa edilsin.

Xatırlatmaq istərdim ki, möhtərəm cənab Prezident də bu Cəmiyyətin vəziyyəti ilə bağlı 2017-ci ilin aprel ayında keçirilmiş Qeyri-neft ixracatçılarının respublika müşavirəsində öz münasibətini bildirmiş, Daşkəsən dəmir filizi yatağının işlənməsinin və istehsalat zəncirinin yaradılmasının gündəlikdə duran vacib məsələlərdən biri olduğunu vurğulamışdır. “Daşkəsən Filizsaflaşdırma” ASC-nin fəaliyyəti bərpa olunduğu təqdirdə, hökumət bir neçə məqsədə nail olmuş olardı. Bu müəssisə işə salınarsa, nəinki qərb regionuna, ümumiyyətlə, respublikamıza böyük iqtisadi gəlir gətirən müəssisəyə çevriləcək, Azərbaycanın metallurgiya sənayesi sahəsinə ciddi təkan verəcəkdir. Bu, yeni iş yerlərinin açılmasına, Daşkəsənin və hətta ətraf rayonların sakinlərinin daimi işlə təmin olunmasına, bu regionda işsizlik səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına, orada yaşayan əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsinə və ümumilikdə, bölgənin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Bununla yanaşı, Daşkəsən şəhərində yerləşən şəhər stadionunun əsaslı təmiri ilə bağlı xahiş etmək istərdim. Qeyd edilən stadion 1982-ci ildə elə Kombinatın imkanları hesabına inşa edilərək öz balansında saxlanılmaqla rayon əhalisinin istifadəsinə verilmişdir. Stadion uzun müddət istifadəsiz qaldığından tam yararsız vəziyyətə düşmüşdür. Daşkəsən rayon əhalisinin idmanla məşğul olması üçün ikinci bir stadionun olmadığını və rayon gənclərinin çoxsaylı müraciətlərini nəzərə alaraq, həmin stadionun təmir olunaraq istifadəyə verilməsi üçün köməklik göstərilməsini xahiş edirəm.

Hesabatda qeyd etmək istədiyim digər məsələ “Meliorasiya və su təsərrüfatı” bölməsi ilə bağlıdır. Bu sahədə

ötən il ərzində ölkəmizdə görülən işləri, o cümlədən meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin qorunub saxlanması, onların istismarının təkmilləşdirilməsi, təbii fəlakət hadisələrinə qarşı mübarizənin aparılması ilə bağlı həyata keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirərək, eyni zamanda, meliorasiya və su təsərrüfatı sahəsində bir çox işlərin görülməsinə ehtiyac duyulduğunu qeyd etmək istərdim. Bu sahədə problemlərin yaşandığı rayonlardan biri də seçildiyim dairəyə daxil olan Şəmkir rayonudur.

Son zamanlar Şəmkir rayonunun Yuxarı Seyfəli kəndini içməli su və suvarma suyu ilə təmin edən “Kotançı” kanalı müəyyən problemlərlə üzləşir. Rayonun suvarma idarəsi tərəfindən kanalın təmizlənməsi işlərinin aparılmasına baxmayaraq, kəndin aşağı hissəsinə suvarma suyunun çatdırılmasında ciddi çətinliklər əmələ gəlir. Ötən ilin avqust ayının əvvəlində Kotançı arxında su sızması yaranmış, suvarma suyunun verilməsi tamamilə dayanandırılmışdır. Rayonun suvarma idarəsi çətinliklərlə də olsa, kanalı bərpa etmiş, lakin kəndin aşağı hissəsinə həm suvarma suyu, həm də içməli suyun verilməsində olan çətinliklər qalmaqdadır. Belə ki, kənddən 12 kilometr uzaqlıqdan axıb gələn kanal hopma, sızma və başqa itkilərə məruz qalır ki, bu da kəndin böyük bir hissəsinə su verilməsində ciddi problemlər yaradır. “Kotançı” kanalından tək Yuxarı Seyfəli kəndində 4200 nəfər vətəndaş istifadə edir. Kanalın kənddən keçən hissəsi 5 kilometrədən çoxdur. Ona görə də, Yuxarı Seyfəli kəndinə xidmət edən “Kotançı” kanalına beton üzlüyün çəkilməsi, Şəmkirçay dəryaçasından çıxan tunelin təmizləyici qurğusundan kəndin aşağı hissəsinə boru vasitəsilə su verilişinin təmin edilməsi məsələsinə baxılmasını xahiş edirəm.

* * *

Aqiyə Naxçıvanlı. Hörmətli sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli hökumət nümayəndələri! Ən güclü və çoxəsrlik dövlətçilik ənənəsi olan ölkələrin COVID-19 virusu ilə mübarizə apardığı, dünyanı iqtisadi böhranın bürüdüyü, dövlətlərin hətta ən vacib sosial xərcləri ödəmək qabiliyyətini itirdiyi halda, respublikamız cənab Prezidentin rəhbərliyi altında həyata keçirilən quruculuq işləri, əldə olunan sosial-iqtisadi inkişaf nəticəsində irimiqyaslı, böyük maliyyə tutumlu layihələri gerçəkləşdirir. Dövlət bütün hallarda vətəndaşlarının qayğısını çəkmək seçimi edib. Ölkə başçısı çıxışlarından birində demişdir: “Azərbaycanın güclü sosial siyasəti güclü iqtisadi bazaya əsaslanır. Biz iqtisadi sahədə əldə edilmiş nailiyyətləri insan kapitalına çeviririk”.

Cənab Prezidentin bu fikirləri hesab edirəm ki, bizim hər birimiz üçün əsas məqsədi müəyyən edir. Əsas məqsəd Azərbaycan vətəndaşının layiqli həyat səviyyəsini, sağlamlığını təmin etməkdir. Mən cənab Baş nazirin və hökumət üzvlərinin parlamentdə iştirakından istifadə edərək, bəzi fikirlərimi də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm.

Ümumtəhsil məktəblərində oxuyan şagirdlərin pulsuz dərsliklərlə təmin olunması, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan, sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlar üçün müxtəlif korreksiyaedici və inkluziv təhsilin tətbiq edilməsi, dövlət uşaq bağçaları şəbəkəsinin genişləndirilməsi, şərait və təhcizatın yaxşılaşdırılması və digər təhsil tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün xərclər daim diqqət mərkəzində olmalıdır. Düşünürəm ki, insan kapitalının formalaşması məhz elm və təhsil sahəsində aparılan islahatlar və qoyulan investisiyalardan çox asılıdır.

Bu baxımdan, cənab Baş Nazirin və hökumət nümayən-

dələrinin parlamentdə olmalarından istifadə edərək, seçildiyim 117 sayılı Oğuz-Qəbələ seçki dairəsi üzrə həlli vacib olan əsas məsələlər barədə də fikirlərimi bildirmək istəyirəm.

Ünvanıma Oğuz rayonunun Çaldaş və Çayqovuşan kənd sakinlərinin bir qrupu tərəfindən ərizə daxil olmuşdur. Onlar bildirir ki, zəlzələdən sonra həmin kəndlə həmsərhəd olan Şəki rayonuna aid Qaratorpaq adlanan ərazidə 70-ə yaxın ev yenidən tikilmiş və vətəndaşların istifadəsinə verilmişdir. Çaldaş kəndində isə qəzalılıqla evlərə yalnız baxış keçirilməklə kifayətlənilmişdir. Halbuki həmin evlər çox qəzalılıqla vəziyyətdə olduğundan, orada yaşamaq insanların həyatı bahasına başa gələ bilər. Mən özüm şəxsən həmin evlərin bir neçəsində olmuş, vəziyyətlə yaxından maraqlanmışam. Həqiqətən də, vətəndaşlarımız həmin kənddə qəzalılıqla evlərdə acınacaqlı vəziyyətdə yaşayırlar.

Onu da bildirim ki, müvafiq icra orqanları zərər dəymiş əmlaklara baxış keçirmiş və tərtib olunmuş aktlar Fövqəladə Hallar Nazirliyində yaradılmış komissiyaya təqdim edilmişdir. Xahiş edirəm, vətəndaşların müraciətlərinin yenidən araşdırılması, dəymiş zərərin müəyyən edilməsi və müvafiq köməkliyin göstərilməsi diqqətdə saxlanılsın.

Eyni zamanda, Oğuz rayonu Calut kəndində məskunlaşan məcburi köçkün uşaqları üçün uşaq bağçasının arxa divarları uçduğundan yararsız hala düşmüşdür. Şirvanlı, Tayıflı, Kərimli kənd tam orta məktəblərinin binaları qəzalılıqla vəziyyətdədir.

Rayon ərazisində yerləşən və qeydiyyatla alınmış 32 tarixi abidənin bərpa edilməsinə ciddi ehtiyac vardır. Dəfələrlə qaldırmağımıza baxmayaraq, bu məsələlər hələ ki, öz həllini tapmamışdır. Onu da nəzərinizə çatdırım ki, seçki kompaniyası ərəfəsində də həmin kəndlərin sakinləri

bu məsələləri yenidən qaldırmışlar. Ona görə də, xahiş edirəm, bu məsələləri gələcək büdcə layihəsində nəzərə alınız.

Bütövlükdə, mən də hökumətin 2019-cu il üçün büdcə hesabatını əhatəli hazırlanmış sənəd hesab edirəm, ona səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

* * *

Afət Həsənova. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir! Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildə fəaliyyəti haqqında hesabatda, o cümlədən cənab Baş nazir Əli Əsədovun bununla bağlı çıxışında qeyd olunanlara əsasən Nazirlər Kabinetinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm. Eyni zamanda, hesabatda müsbət həllini tapmış məqamlardan, nailiyyətlərdən əlavə Nazirlər Kabinetinin gərgin fəaliyyəti nəticəsində aşkarlanan məsələlərin də öz əksini tapmalı olduğunu hesab edərək, aşağıda qeyd olunanların hökumətin gələcək fəaliyyətində nəzərə alınmasını təklif edirəm:

1. Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu Zığ qəsəbəsində əsasən şambo üsulundan istifadə edilən 640-dan çox fərdi yaşayış evi və çoxmənzilli yaşayış binalarının yerləşdiyi “Zığ 1” sürüşmə sahəsində sürüşmənin əsas səbəblərindən biri olan şamboların ləğvi. Həmçinin Hövsan qəsəbəsinin mərkəzləşmiş kanalizasiya şəbəkəsi olmayan ərazilərindən Xəzər dənizinə, eləcə də Suraxanı və Sabunçu rayonlarının sərhədində yerləşən Bülbülə gölünə çirkeblər sularının birbaşa axıdılmasının, qarşısının alınması, eyni zamanda, məhəllədaxili yol infrastrukturunun yenidən qurulması işlərinin sürətləndirilməsi məqsədi ilə “2019–2023-cü illərdə Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafına dair Dövlət Proqramı”nda nəzərdə tutulmuş

mərkəzləşdirilmiş kanalizasiya xəttinin Suraxanı rayonu üzrə yenidən qurulması işlərinin ilk növbədə belə ərazilərdə icrasının təmin edilməsi.

2. “Bakı şəhərinin inzibati ərazi hüdudlarında bəzi torpaqlardan istifadənin səmərəliliyinin artırılması tədbirləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 13 iyun tarixli, 2866 sayılı sərəncamı ilə Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin istifadəsindən Bakı şəhərinin Binəqədi, Əzizbəyov (indiki Xəzər), Xətai, Sabunçu və Suraxanı rayonlarının inzibati ərazi hüdudları nəzərə alınmaqla, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin idarəçiliyinə qaytarılan və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində xüsusi yeri olan kənd təsərrüfatı təyinatlı boş torpaq sahələrinin əsassız dövriyyədən çıxmasının, həmçinin kortəbii inkişafının qarşısının alınması məqsədi ilə bu ərazilərdən səmərəli istifadə mexanizminin müəyyənləşdirilməsi.

3. İqtisadi fəal əhalinin sayı 119000 nəfər olan Suraxanı rayonunda işsizlərin təxmini sayının 8000-dən çox olduğunu, həmçinin bu sahədə problemin əksər hallarda vətəndaşların mövcud vakansiyalara uyğun peşə hazırlıqlarının olmaması səbəbindən onların təklif edilən işlərdən imtina etmələrini, eləcə də vakansiya təqdim edən müəssisələrdə peşəkar işçilərə ehtiyac olduğunu nəzərə alaraq, gənclərin işsizlik probleminin həllinin onların ailələrinə, o cümlədən cəmiyyətə daha da faydalı və sağlam düşüncəli fərdlər kimi yetişməsinin təmin olunması məqsədi ilə rayon ərazisində müasir tələbləri qarşılayan çoxprofilli peşə məktəbi üçün binanın tikintisi.

4. Rəsmi statistik məlumatlara əsasən 210500 nəfər əhalisi olan Suraxanı rayonundakı mövcud tibb müəssisələrində göstərilən diaqnostik xidmət növlərinin sayının

məhdud olması səbəbindən, vətəndaşların uzun məsafə qərq etməklə şəhərin mərkəzi rayonlarına üz tutduqlarını nəzərə alaraq, rayon ərazisində əhalinin bu sahədə ehtiyaclarını qarşılıyaq tam təchizatlı diaqnostika mərkəzinin tikintisi.

* * *

Sabir Rüstəmxanlı. Bu gün Milli Məclisdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ildəki fəaliyyəti haqqında hesabat müzakirə edilir. Bu barədə bəzi fikirlərimi hörmətli həmkarlarımla bölüşmək və Nazirlər Kabinetinin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm.

Öncədən onu deyim ki, hesabat səlhiyələ və peşkarlıqla hazırlanıb. Görülən işi təqdim etmək də bacarıq və məsuliyət tələb edir. Bu baxımdan, hesabat lazımi tələblərə cavab verir, ölkənin 2019-cu ildə keçdiyi yolu, makroiqtisadi vəziyyəti, real iqtisadi artımı və onun mənbələrini təfərrüatı ilə əks etdirir. Bu mənbələr sırasında qeyri-neft sahəsinin inkişafı və bu məqsədlə sənayeyə, kənd təsərrüfatına, sahibkarlığa diqqətin artırılması, vaxtı keçmiş kreditlərin dövlət tərəfindən ödənilməsi, özəl sektora təzyiqlərin azaldılması, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi ayrıca vurğulanır.

Hesabatda il ərzində ölkədə aparılmış iqtisadi tənzimlənmələrdən, bölgələrin inkişafı və əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi siyasətindən başlamış xidmət sektoru, elm, mədəniyyət, beynəlxalq əlaqələr və s. sahələrdə görülmə işlərə qədər həyatımızın bütün geniş spektri əksini tapıb.

Müasir dünyanı bürüyəm pandemiya vahiməsi bu deyilmə sahələri etkiləyərək həm iqtisadiyyatı, həm də insanların sağlamlığını, psixologiyasını çətin sınağa çəksə də, ölkənin gələcəyi ilə bağlı bütün müzakirələrə ciddi yanaşmalı, insanların əlinin-qolunun işdən soyumasına yol vermədən çalışmalıyıq.

Mən Milli Məclisə 61 saylı Neftçala seçki dairəsindən seçildiyimə görə, bu hesabatla həm də Neftçalanın gözü ilə baxdım. Baxdım və düzünü deyim, pərt oldum. Çünki 420 səhifəlik sənəddə əksini tapmış irili-xırdalı görülən heç bir işdə, başlanan layihələrdə, nəzərdə tutulan proqramlarda Neftçalanın adı keçmir. Sanki ilboyu onun nə sənayesi, nə kənd təsərrüfatı, nə ekolojiyası, nə əhəlinin məşğulluq səviyyəsi, nə inkişaf perspektivləri və çətinlikləri bizim hörmətli hökumətimizin yadına düşməyib. Heç 2019-cu ilin büdcə müzakirələrində verilən təkliflərdə və bildirilən arzularda da Neftçala ilə bağlı bir şey yoxdur. Belə çıxır ki, bu rayonda hər şey gözəldir, işlər tam qaydasında gedir və daha deyilməli söz qalmamışdır. Şübhəsiz, rayonun durumunu hamıdan çox yerli icra hakimiyyəti bilir və bu təkliflər ondan gəlməli, Neftçalanın ölkənin ümumi inkişafından kənarda qalmamasına ilk növbədə o çalışmalı idi. Kür çayının Xəzərə töküldüyü yerdə, respublikamızın ortasında yerləşən rayon bu gün əsas yollardan və diqqətdən kənarda qalmışdır.

Halbuki vaxtilə Neftçala tək-cə pambıqçılığı və taxılçılığı ilə deyil, həm də neft mədənləri və sənayesi, Yodbrom zavodu, balıqçılıq müəssisələri ilə ölkənin inkişaf etmiş rayonlarından biri sayılıb. Əhalisinin də elə bir ciddi dolanışıq qayğısı olmayıb. İndi vəziyyət başqadır. Balıqçılıq və sənaye müəssisələrinin çoxu sıradan çıxıb, işsizlik artıb, rayon baxımsız vəziyyətə düşüb. Nəttə Neftçala şəhərinin özündə bəzi məhəllələrdə qaz, su yoxdur, şəhərarası yollar bərbaddır, işıq xətləri köhnəlib. O boyda şəhərdə xırdaca bir otel tikilməyib. Yan-yana kəndlər var, birinə qaz verilir, digərinə yox. Hər birinin 400-500, bəzən daha çox şagirdi olan iri məktəb binaları ya təmir edilməli, ya da yenidən tikilməlidir. Belə

məktəblərin bir çoxunda siniflər odunla qızdırılır, kənddə qaz var, amma məktəbə qaz verilməyib. Bankə qəsəbəsində və başqa iri kəndlərdə vaxtilə tikilmiş möhkəm özül-lü gözəl mədəniyyət evləri baxımsız və təmirsiz vəziyyətədir. Bol suyu olan rayonun bir sıra kəndləri həm içməli, həm də suvarma suyu sarıdan əziyyəyə çəkir. Köhnə qışlaq yerlərinin, kəndlərin öyrüşünün və bələdiyyə torpaqlarının bir hissəsi ayrı-ayrı adamlar tərəfindən zəbt edilib.

Bölgənin ilk neft quyularının qazıldığı Yeni qışlaq kəndinin yanından Rusiyaya aid bir neft şirkətinin istismar etdiyi mədənə su gedir, amma kənd susuzdur, camaatın gözünün qabağından qaz xətti keçir, amma kənd qazlaşdırılmayıb. Rayon əhalisinin böyük bir hissəsinin yaşadığı Xol bölgəsində Şorsulu-Xəzərkənd arasındakı 30 kilometrlik yol keçilməz vəziyyətə düşüb. Bizim təşəbbüsümüzlə burda bəzi təmir işləri görülsə də, yolun əsaslı tikintisinə ehtiyac var. Akkuşa kanalından bu bölgəyə su ayrıcları qoyulmayıb. Bəzi kəndlərdə adi tibb məntəqəsi yoxdur, kitabxanalar ləğv edilib. Bankomatlar olmadığından, adamlar xırda bir bank əməliyyatı üçün 40-50 kilometr yol getməli olurlar. Köhnə balıqçı qəsəbələri işsiz-gücsüz, yeni balıqartırma zavodlarının tikilməsi ümidiylə gözləyirlər.

Ümumi vəziyyət belədir. Rayon üçün özəl inkişaf proqramı hazırlamaq bir yana, onu bəzi ümumrespublika və ya bölgə proqramlarından da kənarında saxlayıblar. Amma Neftçalanı qısa müddətdə ölkənin ən qabaqcıl rayonlarından birinə çevirmək olar. Bunun üçün hər cür imkan var. Rayonun inkişafı ilə bağlı real, əsaslandırılmış layihələr hazırlansa, ölkə başçısı onları diqqətdən kənarında saxlamazdı. Neftçalanın bərəkətli torpaqları, dənizi, çayı,

gözəl havası və ən başlıca, işgüzar, dinc, xeyirxah, yüksək mədəni səviyyəli insanları var.

İlk növbədə suvarma sistemləri bərpa edilib yenilənməli, otluqlar suvarılıb müasir heyvandarlıq üçün uyğun hala gətirilməlidir. Ənənəvi təsərrüfat sahələri dirçəldilməlidir. Rayonun müalicə suları və bütün ölkə əhalisinin istirahətinə şərait yaratmaq imkanı olan təmiz sahilləri var. Burada gözəl istirahət-müalicə mərkəzləri tikmək olar. Kürün deltasında və yaxınlıqdakı adada turizmi inkişaf etdirmək mümkündür.

Bunlar nəzərə alınsa, bu işə sərmayəçilər cəlb edilsə, tezliklə Neftçalanı ölkənin cazibə mərkəzlərindən birinə çevirmək olar.

Mən istərdim ki, Azərbaycan hökuməti rayonlarımızın inkişafı ilə bağlı proqramlarda Neftçalaya qayğı ilə yanaşsın və deyilən çatışmazlıqların aradan qaldırılmasına şərait yaratsın.

* * *

Razi Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli cənab Baş nazir! İlk öncə Milli Məclisə göndərdiyiniz videoçıxışınızın bütün deputatlar tərəfindən maraqla qarşılandığını bildirmək istəyirəm. Baş nazir kimi Sizdən gözləntilər böyükdür və ümid edirəm ki, bu gözləntiləri uğurla doğruldarsınız. Bu işdə Szə daha böyük uğurlar arzu edirəm.

Seçildiyim İmişli rayonunun bir neçə vacib problemini nəzərinizə çatdırıram və ümid edirəm ki, onların həlli istiqamətində əməli addımlar atılacaqdır.

1. Rayonun 10 kəndi hələ də qazlaşdırılmayıb. İnsanlar çox narazıdır. Çünki, onlara verilən vədlərin üzərindən 10 ilə yaxın zaman keçib. Bir neçə dəfə yolları bağlayıblar, həbs edilənlər olub. Seçkilər zamanı aidiyyəti qurumlarla

əlaqə saxlamışdım və onlar bu il üçün qazlaşdırmanın başa çatacağını söyləmişdilər. Amma, hələ ki, əməli addımlar yoxdur. Xahiş edirəm ki, rayonda olan gərginliyi, vətəndaşların haqlı tələbini nəzərə alaraq, bununla bağlı işlərin sürətlənməsi üçün addımlar atasınız.

2. İmişli şəhərində 37 min əhali yaşayır. Kanalizasiya və su xətləri çəkilib və yarımçıq qalıb. Ciddi antisanitariya vəziyyəti hökm sürür. Bununla bağlı təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsinə ehtiyac var. Xahiş edirəm ki, əlinizdən gələnləni göstərsiniz.

3. İmişli şəhərinin digər ağırlı problemi zibillərin daşınmaması, utilizasiya edilməməsi və nəticədə antisanitariya vəziyyətinin yaranmasıdır. Bu, həm də içməli su mənbələrinin çirklənməsinə gətirib çıxarıb. Adi zibil yeşilləri belə çatışmır və insanlar tullantıları hara gəldi tökürlər. İnsanların sağlamlığı üçün bu məsələnin təxirəsalınmaz həlli vacibdir.

4. İmişli rayonu həmişə müxalif (söhbət müxalifət partiyalarından getmir), fərqli fikir daşıyıcısı kimi tanınıb. Müşahidələrim deməyə əsas verir ki, bu gün də İmişli rayonu və əhatəsində olan rayonlar digər rayon və şəhərlərə nisbətən fərqli məkandır. İnsanların dünyagörüşü, savadlılıq dərəcəsi, ziyalılığı digər yerlərə nisbətən daha aşağı səviyyədədir. Bunun bir səbəbi də Muğan zonasında ali təhsil ocaqlarının olmamasıdır. Bu zonada yaşayanların arzusu İmişli şəhərində heç olmasa Azərbaycanın ali məktəblərindən birinin filialının yaradılmasıdır. Bu zonda ali təhsil ocağının və tələbə şəhərciyinin yaradılması dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində əvəzsiz rol oynayacaqdır.

5. İmişli şəhərində sənaye məhəlləsinin yaradılması da vacibdir. Mən fərdi olaraq iş adamları ilə söhbətlər apar-

mışam və onlar sənaye zonasına yatırım qoymaqla maraqlıdırlar. Ümid edirəm ki, şəxsi təşəbbüslə bu məhəlləyə sərmayəçilər tapa biləcəyəm. Xahiş edirəm ki, İmişli camaatının bu xahişini də nəzərə alınız.

* * *

İltizam Yusifov. Şirvan şəhəri üzrə həlli vacib olan problemlərlə bağlı təkliflər:

1. Şirvanın şəhər statuslu ərazi olduğunu nəzərə alaraq, ölkənin ÜDM və sənaye istehsalında payının artırılması istiqamətində müvafiq nazirliklərlə iş aparmaq. Məlumat üçün bildirirəm ki, 2019-cu il üçün Şirvan şəhərinin ölkə iqtisadiyyatında payı (%-lə): ÜDM-də 1,1 faiz, sənayedə 1,3 faiz (o cümlədən, şəhər üzrə sənaye məhsulu: mədənçixarma – 34,3 faiz, elektrik enerjisi istehsalı – 47,9 faiz, su təchizi – 0,7 faiz, emal – 5,2 faiz, sement istehsalı – 2,3 faiz, mahlıc istehsalı – 1,2 faiz, təmizlənmiş yağ istehsalı – 8,4 faiz).

Şirvanın sənaye və kadr potensialını, logistik və infrastruktur şəraitini (*Bakı–Bəhramtəpə, Bakı–Qazax avtomobil yolunun, Bakı–Astara–Horadiz dəmir yolunun üstündə yerləşir*), Bakı şəhərinə (110 kilometr məsafədə) və Ələt iqtisadi zonasına (44 kilometr məsafədə) yaxınlığını, ərazidə enerji gücünün (cənub İES), mədənçixarma sənayesinin olmasını nəzərə alaraq:

- ənənəvi istehsal sahələrinin genişləndirilməsi;
- şəhər üçün əvvəllər xarakterik olan bəzi sahələrin (müəssisələrin: süni-dəri, yağ-piy, neft-maşınqayırma avadanlığı istehsalı, cihazqayırma, dəzgahqayırma və s.) bərpası;
- maşınqayırma və digər sənaye məhsulları istehsalı, plastik məmulatlar və tikinti materialları istehsalı, qida və kənd təsərrüfatı mallarının emalı və s. müəssisələrini –

kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərini özündə birləşdirən “Şirvan Sənaye Məhəlləsi”nin yaradılması.

2. Kür daşqını zamanı yarasız (qəzal) vəziyyətə düşmüş 36 barak tipli evin əvəzinə şəhərin Nizami, H.Z.Tağıyev, 1 May, M.Mirzəyev, G.Şıxbalaoğlu, V.Məmmədov, M.Ə.Sabir küçələrində yerləşməklə, ümumi sahəsi 7711.07 kvadrat metr olacaq yeni evlərin tikilməsi.

3. Şəhərin mərkəzi hissəsində (N.Nərimanov, T.İsmayılov, M.Ə.Rəsulzadə, M.İbrahimov, Ə.Xəqani, S.Vurğun, S.Zeynalov küçələri) 7 kilometrlik mərkəzi kanalizasiya xəttinin çəkilməsi ilə kanalizasiya sisteminin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi.

4. Şəhərin 75 çoxmənzilli yaşayış binasının zirzəmi kanalizasiya və çirkab suları ilə dolmuşdur. Təmizlənməsinə və su-kanalizasiya sisteminin yenidən qurulmasına, məhəllədaxili kanalizasiya xətlərinin yenilənməsinə ehtiyac var.

Qeyd: Daxili imkanlar hesabına 54 binanın zirzəmi təmizlənsə də, yaşayış binasının qarşısındakı məhəllədaxili xətlər yarasız olduğundan, çirkab suların zirzəmiyə yenidən dolması müşahidə olunur.

5. Kommunal sahədə xüsusi texnikanın alınmasına çox böyük ehtiyac var. Şəhər böyüyür və bu məsələ hər gün daha da aktuallaşmaqdadır:

- 5.1. Məişət tullantılarını daşıyan avtomobil – 4 ədəd;
- 5.2. Vakumlu yol süpürən-toz soran avtomobil – 1 ədəd;
- 5.3. Yükləyici – 2 ədəd;
- 5.4. Texniki su daşıyan avtomobil (10 m^3 -luq) – 4 ədəd;
- 5.5. Məişət tullantıları konteyneri ($1,1 \text{ m}^3$) – 1000 ədəd.